

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

คุณลักษณะของความเป็นเลิศและปัจจัยความสำเร็จของ
การทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยที่ได้รับรางวัล
นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ

โดย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นริศรา พึ่งโพธิ์สภ

ทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
งบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561

กุมภาพันธ์ 2562

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

เรื่อง

คุณลักษณะของความเป็นเลิศและปัจจัยความสำเร็จของการทำงานวิจัยที่
เป็นเลิศของนักวิจัยที่ได้รับรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นริศรา พึ่งโพธิ์สภ

ทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
งบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561
กุมภาพันธ์ 2562

บทคัดย่อ

นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติมีคุณูปการต่อการพัฒนาประเทศ การมีองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศสามารถชี้แนวทางเสริมสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ การวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ประการ คือ เพื่อทำความเข้าใจการให้ความหมายของความเป็นเลิศและการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ เพื่อศึกษากระบวนการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ และเพื่อค้นหาเงื่อนไขความสำเร็จของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศจากมุมมองของนักวิจัยที่ได้รับรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติสาขาสังคมศาสตร์ที่ได้รับรางวัลระหว่างปี พ.ศ. 2539-2561 จำนวน 7 คน ซึ่งเลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติที่ผู้วิจัยกำหนด ผลการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา พบผลดังนี้

ประการแรก การเป็นนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติสะท้อนจาก 2 คุณลักษณะ คือ คุณลักษณะของบุคคล เป็นความสามารถใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านปัญญา ด้านจิตใจ และด้านทักษะ ส่วนคุณลักษณะของผลงาน เป็นความโดดเด่น 3 ลักษณะ คือ ผลลัพธ์เป็นรูปธรรม นำเสนอสิ่งใหม่ และงานต่อเนื่องโดยมีเครื่องประกันผลงานเป็นรางวัล ในประเด็นการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ พบความหมายใน 3 ลักษณะ คือ ทำให้แตกต่าง ทำให้เกิดประโยชน์ และทำอย่างต่อเนื่อง

ประการที่สอง กระบวนการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ แบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะเริ่มต้นก่อรูป ระยะต่อเติมและดำเนินการ และระยะเผยแพร่และขยายผล กล่าวคือ ระยะเริ่มต้นก่อรูป เป็นช่วงก่อนดำเนินการวิจัยและเป็นจุดเริ่มต้นของการทำวิจัยให้โดดเด่น กิจกรรมที่นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติให้ความสำคัญ ประกอบด้วย 3 กิจกรรมหลัก ได้แก่ ตั้งเป้าหมายชัด ออกแบบงานให้โดดเด่น และเตรียมทีมให้มีประสิทธิภาพ ระยะต่อเติมและดำเนินการ เป็นช่วงระหว่างดำเนินการวิจัย กิจกรรมที่นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติให้ความสำคัญในระยะนี้ ประกอบด้วย 2 กิจกรรมหลัก ได้แก่ บริหารจัดการโครงการได้ และกำกับงานด้วยวินัย ส่วนระยะเผยแพร่และขยายผล เป็นช่วงปลายทางของการทำวิจัยซึ่งเกิดขึ้นเมื่อดำเนินการวิจัยสิ้นสุดลง กิจกรรมที่นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติให้ความสำคัญในระยะนี้ ประกอบด้วย 3 กิจกรรมหลัก ได้แก่ นำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ คิดโจทย์วิจัยเพิ่ม และเริ่มวางแผนวิจัยใหม่

ประการสุดท้าย เงื่อนไขความสำเร็จของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ แบ่งเป็น 3 เงื่อนไข ได้แก่ เงื่อนไขนำ ประกอบด้วย 5 มूलเหตุ คือ ใช้ความรู้เป็นฐาน ใช้ความรักและความสุขขับเคลื่อนงานรักในการเรียนรู้ มีเจตคติที่ดีต่องาน มีบุคลิกภาพแบบเปิดกว้าง และยึดมั่นในความเชื่อเชิงวิชาการ เงื่อนไขเอื้อ ประกอบด้วย 2 มूलเหตุ คือ ใช้ความคิด และมีความเพียร ส่วนเงื่อนไขเสริม ประกอบด้วย 4 มूलเหตุ คือ แรงส่งจากทีม การสนับสนุนจากคนรอบข้าง การมีตัวแบบให้เรียนรู้ และการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ข้อค้นพบสามารถเป็นข้อเสนอแนะสำหรับนักวิจัย มหาวิทยาลัย และแหล่งทุน เพื่อการทำวิจัยสู่ความเป็นเลิศ

Abstract

National award-winning researchers have made valuable contribution towards nationwide development. Knowledge about research excellence can point out the ways to strengthen young researchers. This qualitative study aimed to: a) study the characteristics of Thai national award-winning researchers, and examine the meaning of research excellence; b) explain the process of research excellence; and c) explore the key success factors of research excellence. In-depth interviews were conducted with seven researchers in social sciences, who had won Thai national awards between the years 1996-2018. Data was analyzed by using content analysis.

The results revealed that firstly, the key characteristics of research excellence were discernable through cognitive ability, psychological traits, and skill. The meaning of research excellence covered three elements: uniqueness, utility, and continuation of research. Secondly, the process of conducting excellent research comprised of three stages namely, initial stage, operational stage, and diffusion and prolonged stage. The activities of in the initial stage included setting clear goals, designing a unique research, and building effective research teams. The operational stage covered two activities: project management, and regulation with discipline. As for the diffusion and prolonged stage, it comprised of three main activities that were the applicability of the research findings, thinking new research problems, and stating new research designs. Finally, the key success factors contributing to research excellence can be categorized in three groups of factor: 1) the predisposing factors that consisted of knowledge-based passion, spirit of inquiry, positive attitude toward work, open minded personality, and persistence in rigorous academics; 2) the enabling factors comprised of demonstrating various types of thinking, and perseverance; and 3) the reinforcing factors included the collaboration from research team, social support from others, learning from role model, and experiential learning. Based on findings, policy and practical recommendations are proposed to grantors, universities, and researchers.

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยคุณลักษณะความเป็นเลิศและปัจจัยความสำเร็จของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยที่ได้รับรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ ได้รับทุนอุดหนุนประเภทงบประมาณแผ่นดินประจำปีงบประมาณ 2561 จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้วิจัยขอพระคุณหน่วยงานต้นสังกัดสำหรับการสนับสนุนทุนการวิจัย

รายงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายภาคส่วน ผู้วิจัยขอพระคุณนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติทั้ง 7 ท่านในฐานะเจ้าของประสบการณ์ที่ยินดีและสละเวลาถ่ายทอดเรื่องเล่าการเป็นนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ รวมทั้งอนุญาตให้ผู้วิจัยทำหน้าที่แปลงความรู้ฝังลึก (Tacit knowledge) สู่ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit knowledge) ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการต่อไป นอกจากนี้ผู้วิจัยต้องขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิในฐานะผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือการวิจัย ขอขอบคุณคุณสมภพ บุญนาศักดิ์ ผู้ประสานงานเรื่องการถอดเทปสัมภาษณ์ คุณวาสนา วงษ์เพชร ผู้ออกแบบปก และคุณจุฑารัตน์ กิตติเขมากร ผู้ประสานงานการวิจัยระหว่างผู้วิจัยและหน่วยงานต้นสังกัด

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเนื้อหาสาระและข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้จะมีคุณูปการต่อผู้สนใจและหน่วยงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนากำลังคนด้านการวิจัย ความคิดเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย หน่วยงานต้นสังกัดไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป หากมีข้อผิดพลาดใดๆ ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
ความสำคัญของการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
ส่วนที่ 1 rangวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ.....	8
ความหมายของรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ.....	8
ลักษณะของรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ.....	9
คุณสมบัติของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ.....	11
ส่วนที่ 2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	12
แนวคิดความเป็นเลิศในการวิจัย.....	12
แนวคิดมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพสาขาวิจัย.....	13
แนวคิดทฤษฎีทางจิตพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนาบุคคล	23
ส่วนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	27
กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	30
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	31
แบบแผนการวิจัย.....	31
ผู้ให้ข้อมูลและการเลือกผู้ให้ข้อมูล.....	31

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	33
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือในการวิจัย.....	34
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	36
การตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็น.....	38
จริยธรรมในการวิจัย.....	39
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	40
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ.....	40
ส่วนที่ 2 ความหมายของความเป็นเลิศและการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัย ดีเด่นแห่งชาติ.....	50
ส่วนที่ 3 กระบวนการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ.....	55
ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัย ดีเด่นแห่งชาติ.....	68
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	74
สรุปผลการวิจัย.....	74
อภิปรายผลการวิจัย.....	75
ข้อเสนอแนะ.....	79
เอกสารอ้างอิง.....	82
ภาคผนวก.....	86
ภาคผนวก ก การสรุปผลสัมฤทธิ์เป็นแผนภาพความคิดในช่วงระหว่าง การเก็บข้อมูล.....	87
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	89
ภาคผนวก ค ตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูล.....	92
ภาคผนวก ง วิธีการตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็นมิติการถ่ายโอนผลการวิจัย...	97
ประวัติผู้วิจัย.....	99

สารบัญตาราง

		หน้า
ตาราง 2-1	องค์ประกอบของมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิสาขาวิชาชีพ สาขาวิจัย	15
ตาราง 3-1	รายชื่อวิทยุดีเด่นแห่งชาติสาขาสังคมศาสตร์ ระหว่างปี พ.ศ.2539-2561	32
ตาราง 3-2	แนวคำถามสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง	35
ตาราง 3-3	แนวทางการสังเกต	36
ตาราง 4-1	ข้อมูลพื้นฐานของวิทยุดีเด่นแห่งชาติ	41

สารบัญภาพ

	หน้า
แผนภาพ 2-1 กรอบแนวคิดสำหรับมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพสาขาวิจัย	14
แผนภาพ 2-2 กรอบแนวคิดของการวิจัย	30
แผนภาพ 4-1 คุณลักษณะของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ	45
แผนภาพ 4-2 ความหมายของความเป็นเลิศ	51
แผนภาพ 4-3 ความหมายของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ	53
แผนภาพ 4-4 ขั้นตอนการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ	55
แผนภาพ 4-5 กระบวนการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ	56
แผนภาพ 4-6 เงื่อนไขความสำเร็จของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ	68

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

“.....การประดิษฐ์นั้นเป็นของสำคัญที่สุดของโลก ของคนที่สนใจในความก้าวหน้า
ถ้าไม่มีความสนใจในการประดิษฐ์ก็เป็นสิ่งที่จะทำให้ไม่มีความก้าวหน้า
การประดิษฐ์ในด้านต่างๆ เป็นของสำคัญของโลก เพื่อที่จะให้โลกก้าวหน้าได้
เพราะถ้าไม่มีการประดิษฐ์ก็ไม่มีความก้าวหน้า โลกก็ไม่ก้าวหน้า.....
คนที่มีความสนใจในการประดิษฐ์นั้น มีความสำคัญมากเพราะว่า
แต่ละคนต้องคิดใหม่ๆ อยู่เสมอ ถ้าไม่คิดใหม่ๆ โลกก็ไม่มีความก้าวหน้า.....”

(พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9)

ข้อความข้างต้นเป็นความตอนหนึ่งในพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 พระราชทานแก่คณะบุคคลที่เข้าเฝ้าในโอกาสงานวันนักประดิษฐ์ ประจำปี 2552 และวันนักประดิษฐ์นานาชาติ ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 9 กันยายน 2552 ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสำคัญของการวิจัยในฐานะที่เป็นเครื่องมือของการประดิษฐ์คิดค้นวิทยาการใหม่ๆ ที่จะช่วยพัฒนาประเทศให้สามารถแข่งขันและนำพาประเทศสู่ความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับระดับนานาชาติได้ จากพระราชดำรัสข้างต้นนี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการทำความเข้าใจปัจจัยความสำเร็จของการทำวิจัยที่เป็นเลิศและคุณลักษณะความเป็นเลิศ ทั้งนี้มีเหตุผลในเชิงวิชาการที่สนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ในเรื่องดังกล่าว 4 ประการ ดังนี้

ประการแรก ความสำคัญของ “การวิจัย” สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ¹ (2550: 11) เป็นองค์กรหลักของประเทศที่ชี้นำการพัฒนาประเทศโดยใช้การวิจัยและเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาระบบวิจัยของชาติ ได้ระบุถึงความสำคัญของการวิจัยว่า “การวิจัยเป็นงานที่มีความสำคัญต่อมนุษยชาติ เพราะการวิจัยเป็นรากฐานของการประดิษฐ์คิดค้นและการพัฒนาที่นำมาซึ่งมนุษยชาติไปสู่ความเจริญก้าวหน้าในสรรพวิทยาการต่างๆ ประเทศที่ให้ความสำคัญแก่การวิจัยย่อมมีผลให้ประเทศนั้นมีความรุ่งเรือง มั่นคงในด้านเศรษฐกิจและสังคม” หนึ่งในองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยพัฒนา

¹ เปลี่ยนชื่อเรียกใหม่เป็นสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) เมื่อปี พ.ศ.2562

ประเทศให้สามารถแข่งขันและนำพาประเทศสู่ความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับระดับนานาชาติได้ คือ การวิจัย เพราะการวิจัยเป็นวิธีการแสวงหาคำตอบที่สามารถสร้างและพัฒนาความรู้เพื่อแก้ไขปัญหาของประเทศ และเป็นการค้นพบความรู้ใหม่อันจะนำไปสู่การสร้างสรรค์และพัฒนาให้เกิดประโยชน์ในวงกว้าง และหนทางที่จะช่วยยกระดับการพัฒนาด้านการวิจัยของประเทศได้ต้องเริ่มพัฒนาจากนักวิจัยให้เป็นนักวิจัยมืออาชีพ (Professional researcher) ให้มีจำนวนเพียงพอและมีศักยภาพที่จะสร้างงานวิจัยที่มีคุณภาพและผลกระทบต่อสังคม (ปรารภณา อเนกปัญญากุล, 2553) จะเห็นได้ว่าประเทศที่พัฒนาแล้วมักใช้งานวิจัยเป็นตัวชี้วัดความเจริญของประเทศ โดยชูประเด็นการวิจัยเป็นนโยบายสำคัญของประเทศ รวมทั้งจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานวิจัยและสร้างบุคลากรวิจัยให้เพิ่มขึ้น ดังนั้น การมีองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องปัจจัยความสำเร็จและกระบวนการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศจากการสะท้อนประสบการณ์ผ่านเรื่องเล่าของนักวิจัยที่มีผลงานวิจัยดีเด่นรองรับด้วยจริยธรรมจนเป็นที่ยอมรับ ได้รับยกย่องประกาศเกียรติคุณเป็นนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติของสภาวิจัยแห่งชาติ จึงเป็นประเด็นที่ควรค่าแก่การศึกษาเพื่อพัฒนาเป็นคู่มือและแนวทางการทำวิจัยให้ประสบความสำเร็จ และเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นเลิศด้านการวิจัยให้แก่นักวิจัยรุ่นใหม่ต่อไป

ประการที่สอง ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การวิจัยแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2555-2559) โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างศักยภาพและความสามารถเพื่อการพัฒนานวัตกรรมและบุคลากรทางการวิจัย กลยุทธ์ที่ 2 การสร้างศักยภาพและความสามารถของทรัพยากรบุคลากรทางการวิจัยในวิทยาการต่างๆ ในมิติเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถของนักวิจัยรุ่นใหม่ นักวิจัย และนักบริหารการวิจัยให้มีมาตรฐานของวิชาชีพ ตลอดจนนักวิจัยชุมชนในท้องถิ่น โดยเน้นทั้งปริมาณและคุณภาพ รวมทั้งช่องทางความก้าวหน้าของอาชีพนักวิจัย (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2555) จากยุทธศาสตร์การวิจัยชาติดังกล่าวจึงสนับสนุนการกำหนดทิศทางของปัญหาการวิจัยครั้งนี้ที่มุ่งเน้นศึกษาปัจจัยความสำเร็จและกระบวนการทำวิจัยที่เป็นเลิศจากประสบการณ์และมุมมองของนักวิจัยมืออาชีพ ซึ่งผู้วิจัยจะแสวงหาคำตอบโดยยึดปรัชญาการวิจัยเชิงสร้างสรรค์นิยม (Constructivism) ที่มองธรรมชาติของความรู้ความจริง (Ontology) ว่ามีหลากหลายและเกิดขึ้นจากการให้ความหมายของผู้รู้ซึ่งแวดล้อมด้วยบริบทของเวลา (Time) พื้นที่ (Space) และโอกาส (Context) และการได้มาซึ่งความรู้ความจริงดังกล่าว (Epistemology) ผู้วิจัยจำเป็นต้องเข้าไปคลุกคลีและมีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ให้ข้อมูล จากฐานคิดเชิงปรัชญานี้ ผู้วิจัยจึงออกแบบการวิจัยในเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาเฉพาะกรณี (Case study) เพื่อค้นหาข้อมูลเชิงคุณลักษณะที่ตอบคำถามได้อย่างลึกซึ้งทั้งในมิติอะไร (What) อย่างไร (How) และเพราะอะไร (Why) ผลจากการศึกษานอกจากจะเห็นภาพของขั้นตอนการทำวิจัยแล้ว ยังช่วยทำให้เข้าใจถึงความหมายของคำว่า ความเป็นเลิศในการวิจัย รวมทั้งสาเหตุและเงื่อนไขของกระบวนการทำวิจัยที่เป็นเลิศผ่านการถ่ายทอดประสบการณ์ของนักวิจัยมืออาชีพอีกด้วย

ประการที่สาม ช่องว่างของการศึกษา (Gap of knowledge) จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นพฤติกรรมการทำงานวิจัย การมุ่งงานวิจัยที่เป็นเลิศ ความสำเร็จในการทำวิจัย คุณลักษณะที่จำเป็นของนักวิจัย ทั้งจากงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ พบช่องว่างของการศึกษาใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านปัญหาการวิจัยและจุดมุ่งหมายของการวิจัย ด้านแบบแผนการวิจัยของงานวิจัย และด้านกลุ่มเป้าหมายของการวิจัย ซึ่งในแต่ละด้านมีข้อสังเกตดังนี้

ด้านปัญหาการวิจัยและจุดมุ่งหมายของการวิจัย พบว่า ปัญหาการวิจัยส่วนใหญ่มุ่งแสวงหาคำตอบว่าอะไรเป็นสาเหตุของพฤติกรรมการทำงานวิจัย แรงจูงใจในการทำวิจัย และความสำเร็จในการทำวิจัย ทั้งนี้มีจุดมุ่งหมายการวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานวิจัยของอาจารย์มหาวิทยาลัย (กอแก้ว จันทร์กิงทอง, 2551; สมเจตน์ นาคเสวี และคณะ, 2553; จิรารัตน์ ภูสีฤทธิ์ และคณะ, 2558) เพื่อศึกษาตัวบ่งชี้ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำวิจัย (ฐิติพร ตันติศรียานุรักษ์ และคณะ, 2550) เพื่อพัฒนาโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุของแรงจูงใจในการทำวิจัย (ทิพย์วัลย์ ศรีพรหม, 2554) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงานวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ (ปิยวรรณ บุญเพ็ญ, 2550) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบที่ส่งเสริมการทำวิจัยของอาจารย์ (ภัทรภร ไตรบุตร และคณะ, 2556) และเพื่อศึกษาแรงจูงใจในการทำวิจัยและสภาพปัญหาอุปสรรคในการทำวิจัย (สุวรรณ พรหมเขต และคณะ, 2556) ซึ่งผู้วิจัยมองว่าปัญหาการวิจัยดังกล่าวยังขาดความลุ่มลึกในคำตอบเรื่องอย่างไร (How) ของคุณลักษณะความเป็นเลิศ และปัจจัยความสำเร็จของการทำงานวิจัย รวมถึงกระบวนการ (Process) ของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ

ด้านแบบแผนการวิจัยของงานวิจัย พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ แบ่งออกเป็น การวิจัยเชิงปริมาณที่มุ่งจัดระบบหรือโครงสร้าง (ภัทรภร ไตรบุตร และคณะ, 2556) การวิจัยเชิงสำรวจมุ่งบรรยายกลุ่มตัวอย่าง (สมเจตน์ นาคเสวี และคณะ, 2553) การวิจัยเชิงปริมาณที่มุ่งแสวงหาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุหรือค้นหาตัวทำนาย (วินัย คำสุวรรณ, 2542; ทิพย์วัลย์ ศรีพรหม, 2554; ฐิติพร ตันติศรียานุรักษ์ และคณะ, 2550; สุวรรณ พรหมเขต และคณะ, 2556) และการวิจัยเชิงปริมาณที่มุ่งทดสอบความแตกต่างระหว่างประชากร (ปิยวรรณ บุญเพ็ญ, 2550) ถึงแม้จะมีงานวิจัยเชิงคุณภาพอยู่บ้าง แต่เท่าที่สืบค้นพบเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษาในบริบทตะวันตก โดยมุ่งศึกษาประสบการณ์ของการเป็นนักวิจัย และเงื่อนไขของการเป็นนักวิจัยที่ประสบความสำเร็จ (Shahrom Md Zain et al., 2011; Xi Chen & Anderson, 2008; Susan, 2014) ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่ายังขาดการศึกษาด้วยวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพที่ให้ความสำคัญกับปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ (Natural setting) และข้อมูลเชิงคุณลักษณะแบบลึกซึ้งและเป็นองค์รวม (Deep and holistic)

ด้านกลุ่มเป้าหมายของการวิจัย กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นบุคลากรสายวิชาการของมหาวิทยาลัยทั้งภาครัฐและภาคเอกชน (วินัย คำสุวรรณ, 2542; ทิพย์วัลย์ ศรีพรหม, 2554;

ปิยวรรณ บุญเพ็ญ, 2550; ภัทรภร ไตรบุตร และคณะ, 2556; สุวรรณ พรหมเขต และคณะ, 2556) และบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัย (สมเจตน์ นาคเสวี และคณะ, 2553; จิรารัตน์ ภูสีฤทธิ์ และคณะ, 2558) ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะทั่วไป ดังนั้น ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าการเลือกกลุ่มเป้าหมายที่มีคุณสมบัติหรือลักษณะเด่นเฉพาะ อาทิ ผู้ที่ได้รับรางวัลหรือได้รับการประกาศเกียรติคุณจากหน่วยงาน/องค์กรระดับชาติ จะทำให้ได้ตัวแบบและแนวปฏิบัติที่ดีของนักวิจัยมืออาชีพจากมุมมองของคนใน (Emic view) ที่ผ่านประสบการณ์และสามารถถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก และการกระทำ เพื่อนำความจริงเหล่านั้นมาสร้างเป็นความรู้เชิงวิชาการต่อไป

และประการสุดท้าย ผลกระทบจากการสร้างองค์ความรู้ (Impact) ข้อค้นพบจากการทำวิจัยจะสร้างคุณูปการแก่วงวิชาการใน 3 ด้าน คือ ด้านการสร้างความรู้ใหม่ๆ เพื่ออธิบายความหมายของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ กระบวนการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ คุณลักษณะความเป็นเลิศและปัจจัยความสำเร็จของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศที่สอดคล้องกับบริบทการทำงานของนักวิจัยในประเทศไทย ด้านการปรับปรุงนโยบาย ผลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำคัญในการปรับปรุงและพัฒนา ยุทธศาสตร์ นโยบาย และแผนงานด้านการวิจัยสำหรับหน่วยงานด้านการวิจัยและมหาวิทยาลัยที่เน้นการวิจัยเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ อันจะนำไปสู่การพัฒนานักวิจัยให้เป็นนักวิจัยมืออาชีพให้มีจำนวนเพียงพอและมีศักยภาพที่จะสร้างงานวิจัยที่มีคุณูปการและผลกระทบต่อสังคม (ปรารธนา อเนกปัญญากุล, 2553) และด้านการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ผลการวิจัยสามารถถ่ายทอดสู่กลุ่มเป้าหมายที่เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของนักวิชาการ ผ่านการเผยแพร่ผลงานวิจัยที่ได้ในรูปแบบบทความทางวิชาการในวารสารระดับชาติที่อยู่บนฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย หรือ TCI (Thai-Journal Citation Index Centre) เพื่อให้ผู้สนใจในประเด็นเดียวกันนำข้อค้นพบไปต่อยอดหรือประยุกต์ใช้

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่า คุณลักษณะของความเป็นเลิศและปัจจัยความสำเร็จของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยที่ได้รับรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติเป็นอย่างไร ทั้งนี้ข้อค้นพบจากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ในการวางนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยเพื่อเร่งรัดสร้างบุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนานักวิจัยให้มีคุณภาพ รวมถึงเสริมสร้างสมรรถนะของนักวิจัยรุ่นใหม่ให้มีความสามารถในการทำวิจัยสู่ระดับสากล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

จากคำถามการวิจัยที่ว่า “คุณลักษณะของความเป็นเลิศและปัจจัยความสำเร็จของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยที่ได้รับรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติเป็นอย่างไร” นำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ได้เป็น 3 ข้อ คือ

1. เพื่อทำความเข้าใจการให้ความหมายของความเป็นเลิศและการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศจากมุมมองของนักวิจัยที่ได้รับรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ
2. เพื่อศึกษากระบวนการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยที่ได้รับรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ
3. เพื่อค้นหาเงื่อนไขความสำเร็จของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยที่ได้รับรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มุ่งค้นหาคำอธิบายและทำความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ของผู้ถูกศึกษาในสภาพการณ์ที่เป็นธรรมชาติ โดยดำเนินการวิจัยตามหลักตรรกะอุปนัย (Inductive approach) ที่สร้างข้อสรุปจากกรณีศึกษาย่อยๆ แล้วนำมาสรุปเป็นความรู้ทั่วไป ผู้วิจัยเน้นการตีความและทำความเข้าใจความหมายของปรากฏการณ์ในมุมมองของผู้ถูกศึกษาในสภาพการณ์ที่เป็นจริง จากหลักการข้างต้นผู้วิจัยจึงกำหนดขอบเขตของการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยกำหนดประเด็นการศึกษาใน 3 ประเด็น ได้แก่ ความหมายของความเป็นเลิศและการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ กระบวนการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ และปัจจัยความสำเร็จของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ

ขอบเขตด้านวิธีวิทยาการวิจัย

ผู้วิจัยออกแบบการวิจัยครั้งนี้ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพโดยเลือกวิธีการศึกษาเฉพาะกรณี (Case study) และใช้การเลือกกรณีศึกษาแบบ Instrumental case เนื่องจากเป็นการเลือกกรณีศึกษาที่เป็นตัวแทนของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้นับสนุนข้อสรุปเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัยได้ครบทุกประเด็นอย่างลึกซึ้ง โดยกรณีศึกษาที่คัดเลือกมานั้นผู้วิจัยจะใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง ซึ่งมีการกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกตามคุณสมบัติที่ผู้วิจัยกำหนดอย่างชัดเจน ทั้งนี้กรณีศึกษาต้องเป็นผู้รู้ข้อมูลนั้นดีที่สุดใน (Information rich case)

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ นักวิจัยที่มีประสบการณ์การทำงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์มาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปีเป็นนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติผู้ซึ่งมีผลงานดีเด่นและได้อุทิศตนดำเนินการวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการมาอย่างต่อเนื่องจนได้ประกาศเกียรติคุณเป็นนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ ซึ่งมีความสอดคล้องตามประกาศของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ย้อนหลัง 10 ปี (ประจำปี พ.ศ. 2549-2559) ดังนี้

- 1) เป็นนักวิจัยที่อุทิศตนให้แก่การวิจัยในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องในกลุ่มวิชาการหรือสหวิทยาการอย่างต่อเนื่อง
- 2) มีผลงานวิจัยดีเด่นที่แสดงถึงความคิดริเริ่มและเป็นผลงานวิจัยที่สะสมกันมาไม่น้อยกว่า 5 ปี
- 3) เป็นผู้มีจริยธรรมจนเป็นที่ยอมรับและยกย่องในวงวิชาการนั้นๆ โดยผลงานวิจัยสร้างคุณูปการต่อวงวิชาการ ประเทศชาติและประชาชน สมควรเป็นแบบอย่างแก่นักวิจัยอื่นได้

ความสำคัญของการวิจัย

ข้อค้นพบจากการศึกษาเรื่อง คุณลักษณะของความเป็นเลิศและปัจจัยความสำเร็จของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยที่ได้รับรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ สามารถให้คุณค่าทางวิชาการและเป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องดังนี้

ด้านวิชาการ การวิจัยนี้จะเป็นการสร้างความรู้แบบตรรกะอุปนัย (Inductive approach) จากมุมมองและประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นเจ้าของประสบการณ์จริง ซึ่งเป็นการถ่ายทอดความรู้แบบ Tacit knowledge ให้เป็น Explicit knowledge ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่สามารถชี้แนวทางในการวิจัยขั้นสูงต่อไป เช่น การวิจัยเชิงทดลองและการฝึกอบรมเพื่อพัฒนานักวิจัยมือใหม่

ด้านนโยบาย การวิจัยนี้จะประโยชน์ในเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัย หรือเป็นข้อมูลสนับสนุนการทำวิจัยขยายเครือข่ายและการวิจัยในขั้นสูงต่อไป โดยเกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ผลงานวิจัยแก่องค์กรด้านการวิจัย

ด้านสังคมและชุมชน การวิจัยนี้จะประโยชน์ต่อการกระตุ้นและเสริมสร้างให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ของนักวิชาการและนักวิจัย (Professional Learning Community) รวมทั้งยังสามารถใช้เป็นข้อมูลเพื่อเร่งรัดการสร้างบุคลากรด้านการวิจัย และเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวิจัยให้นักวิจัยรุ่นใหม่

ด้านการเผยแพร่ในวารสาร ผลการวิจัยสามารถถ่ายทอดสู่กลุ่มเป้าหมายที่เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของนักวิชาการ ผ่านการเผยแพร่ผลงานวิจัยที่ได้ในรูปของบทความทางวิชาการในวารสารระดับชาติที่อยู่บนฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย หรือ TCI (Thai-Journal Citation Index Centre) เพื่อให้ผู้สนใจในประเด็นเดียวกันนำข้อค้นพบไปต่อยอดหรือประยุกต์ใช้

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้วิจัยได้กำหนดความหมายของคำศัพท์สำคัญเพื่อสร้างความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้วิจัยและผู้อ่าน ดังนี้

1) การวิจัย หมายถึง การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ความจริงในปรากฏการณ์ที่เป็นธรรมชาติ หรือจัดกระทำในห้องทดลองอย่างมีระบบและเป็นขั้นตอน ซึ่งอาจเป็นการวิจัยทางวิทยาศาสตร์และการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยการวิจัยทางวิทยาศาสตร์เน้นค้นคว้า สืบค้น วิเคราะห์ หรือทดลองด้วยระบบและวิธีการทางวิทยาศาสตร์โดยอาศัยอุปกรณ์หรือวิธีการพิเศษ ส่วนการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เน้นศึกษาค้นคว้าหาความรู้ความจริงในปรากฏการณ์ที่เป็นธรรมชาติเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึก เจตคติ และพฤติกรรมของมนุษย์ โดยใช้วิธีการศึกษาอย่างเป็นระบบเพื่อให้ทราบถึงความรู้ความจริงที่จะนำมาแก้ไขปัญหาของสังคมหรือก่อให้เกิดความรู้ใหม่

2) ความเป็นเลิศ หมายถึง การแสดงออกถึงคุณลักษณะที่โดดเด่นและมีความเฉพาะพิเศษ ซึ่งเชื่อมโยงและควบคู่กับการมีคุณภาพ

3) นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ หมายถึง บุคลากรสายวิชาการในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในกำกับของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา มีบทบาทในฐานะนักวิจัยซึ่งได้อุทิศตนให้กับการวิจัยในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องในกลุ่มวิชาการหรือสหวิทยาการอย่างต่อเนื่อง มีผลงานวิจัยดีเด่นที่แสดงถึงความคิดริเริ่ม และเป็นผลงานวิจัยที่สะสมกันมาจนได้รับการคัดเลือกเพื่อประกาศเกียรติคุณเป็นนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ รวมทั้งเป็นผู้ที่มีจริยธรรมของนักวิจัยจนเป็นที่ยอมรับและยกย่องในวงวิชาการสมควรเป็นแบบอย่างแก่นักวิจัยผู้อื่น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการตามกระบวนการค้นคว้าสร้างสรรค์นิยมด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพแบบการศึกษาเฉพาะกรณี (Case study) แม้แนวทางการศึกษด้วยวิธีวิทยากรวิจัยแบบคุณภาพจะไม่ได้เริ่มต้นจากแนวคิดเชิงทฤษฎี อย่างไรก็ตาม ในบทนี้เป็นการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำสาระสำคัญของแนวคิดมาเป็นกรอบโน้ตค้นคว้ากว้างๆ สำหรับทำความเข้าใจการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 รางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ ส่วนที่ 2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และส่วนที่ 3 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในแต่ละส่วนมีสาระสำคัญพอสังเขป ดังนี้

ส่วนที่ 1 รางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ

ในส่วนนี้เป็นการประมวลเอกสารเกี่ยวกับรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ มีจุดประสงค์เพื่อพรรณนาให้เห็นถึงบริบทที่เฉพาะเจาะจงของปรากฏการณ์ที่ศึกษา ประกอบด้วย ความหมายของรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ ลักษณะของรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ และคุณสมบัติของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ มีสาระสำคัญดังนี้

1.1 ความหมายของรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ

ตามระเบียบสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)¹ ว่าด้วยการให้รางวัลสภาวิจัยแห่งชาติ: รางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ. 2560” นิยามว่า “รางวัล” ว่า หมายถึง เงินหรือสิ่งอื่นใดที่ทำให้เป็นรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ ซึ่งได้รับอนุมัติจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติแล้ว ส่วน “นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ” หมายถึง นักวิจัยที่มีสัญชาติไทยซึ่งได้อุทิศตนให้แก่การวิจัยในเรื่องใด เรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องในกลุ่มวิชาการหรือสหวิทยาการอย่างต่อเนื่อง มีผลงานวิจัยดีเด่นที่แสดงถึงความคิดริเริ่มและเป็นผลงานวิจัยที่ทำสะสมกันมาไม่น้อยกว่า 5 ปี ทั้งเป็นผู้ที่มีจริยธรรมของนักวิจัยจนเป็นที่ยอมรับและยกย่องในวงวิชาการนั้นๆ โดยผลงานวิจัยสร้างคุณูปการและเกิดประโยชน์ในเชิงวิชาการ เศรษฐกิจ ชุมชน สังคม และเชิงนโยบายอย่างต่อเนื่องสมควรเป็นแบบอย่างแก่นักวิจัยผู้อื่นได้ และเป็นผู้ซึ่งได้รับอนุมัติจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ให้เป็นนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2560)

กล่าวโดยสรุป รางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ จึงหมายถึง รางวัลสำหรับนักวิจัยที่ได้อุทิศตนให้แก่การวิจัยอย่างต่อเนื่อง มีผลงานวิจัยที่สร้างประโยชน์ให้แก่วงวิชาการ เศรษฐกิจ ชุมชน สังคม และเป็นผู้มีจริยธรรมของนักวิจัย

¹ เปลี่ยนชื่อเรียกใหม่เป็นสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) เมื่อปี พ.ศ. 2562

1.2 ลักษณะของรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ

รางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ เป็นหนึ่งในสี่รางวัลสภาวิจัยแห่งชาติ และถือเป็นรางวัลสูงสุดที่สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติจัดให้มีการประกาศเกียรติคุณและเชิดชูเกียรติ นักวิจัยไทยซึ่งได้ทำคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติและวงวิชาการเป็นส่วนรวม เป็นประจำทุกปี รางวัลดังกล่าวครอบคลุมสาขาวิชาทั้งวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ รวมทั้งสิ้นจำนวน 12 สาขาวิชาการ คือ สาขาวิทยาศาสตร์กายภาพและคณิตศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์การแพทย์ สาขาวิทยาศาสตร์เคมีและเภสัช สาขาเกษตรศาสตร์และชีววิทยา สาขาวิศวกรรมศาสตร์และอุตสาหกรรมวิจัย สาขาปรัชญา สาขานิติศาสตร์ สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ สาขาเศรษฐศาสตร์ สาขาสังคมวิทยา สาขาศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศและนิเทศศาสตร์ และสาขาการศึกษา ซึ่งคณะกรรมการจะคัดเลือกนักวิจัยที่มีจริยธรรมและมีคุณสมบัติเหมาะสมเป็นที่ยอมรับและยกย่องในวงวิชาการ มีผลงานวิจัยสร้างคุณประโยชน์ต่อวงวิชาการและประชาชน สมควรเป็นแบบอย่างแก่นักวิจัยอื่น การมอบรางวัลดังกล่าวดำเนินมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2528 จวบจนถึงปัจจุบัน

การเสนอชื่อนักวิจัยเพื่อขอรับรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ ผู้เสนอต้องเป็นหัวหน้าหน่วยราชการ ระดับกระทรวง กรม หรือเทียบเท่า และรัฐวิสาหกิจ สถาบันการศึกษา ระดับสถาบันอุดมศึกษา หรือระดับคณะหรือเทียบเท่า นิติบุคคลภาคเอกชน รวมทั้งสมาคมส่งเสริมวิชาชีพ หรือวิชาการ กรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ หรือผู้ที่เคยได้รับรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ทั้งนี้ ผู้เสนอจะต้องเป็นผู้ที่รับรองจริยธรรมและจรรยาบรรณของนักวิจัยที่ได้เสนอชื่อ

สำหรับสาขาวิชาการหรือสหวิทยาการที่ทำการวิจัยทั้ง 12 สาขา เป็นสาขาวิชาการที่สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กำหนดขึ้น ครอบคลุมกลุ่มวิชา ดังต่อไปนี้

1. สาขาวิทยาศาสตร์กายภาพและคณิตศาสตร์ ประกอบด้วยกลุ่มวิชา คณิตศาสตร์ และสถิติ ฟิสิกส์ ดาราศาสตร์ วิทยาศาสตร์เกี่ยวกับโลกและอวกาศ ธรณีวิทยา อุทกวิทยา สมุทรศาสตร์ อุตุนิยมวิทยา ฟิสิกส์ของสิ่งแวดล้อม และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. สาขาวิทยาศาสตร์การแพทย์ ประกอบด้วยกลุ่มวิชา วิทยาศาสตร์การแพทย์ แพทยศาสตร์ สาธารณสุข เทคนิคการแพทย์ พยาบาลศาสตร์ ทันตแพทยศาสตร์ สังคมศาสตร์การแพทย์ และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. สาขาวิทยาศาสตร์เคมีและเภสัช ประกอบด้วยกลุ่มวิชา อนินทรีย์เคมี อินทรีย์เคมี ชีวเคมี เคมีอุตสาหกรรม อาหารเคมี เคมีโพลีเมอร์ เคมีวิเคราะห์ ปิโตรเคมี เคมีสิ่งแวดล้อม เคมีเทคนิค นิวเคลียร์เคมี เคมีเชิงฟิสิกส์ เคมีชีวภาพ เภสัชเคมีและเภสัชวิเคราะห์ เภสัชอุตสาหกรรม เภสัชกรรม เภสัชวิทยาและพิษวิทยา เครื่องสำอาง เภสัชเวช เภสัชชีวภาพ และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

4. สาขาเกษตรศาสตร์และชีววิทยา ประกอบด้วยกลุ่มวิชา ทรัพยากรพืช การป้องกัน การกำจัดศัตรูพืช ทรัพยากรสัตว์ ทรัพยากรประมง ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำเพื่อ การเกษตร อุตสาหกรรมเกษตร ระบบเกษตร ทรัพยากรดิน ธุรกิจการเกษตร วิศวกรรมและเครื่องจักรกลการเกษตร สิ่งแวดล้อมทางการเกษตร วิทยาศาสตร์ ชีวภาพ และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
5. สาขาวิศวกรรมศาสตร์และอุตสาหกรรมวิจัย ประกอบด้วยกลุ่มวิชา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีพื้นฐานทางวิศวกรรมศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ อุตสาหกรรมวิจัย และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
6. สาขาปรัชญา ประกอบด้วยกลุ่มวิชา ปรัชญา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี วรรณคดี ศิลปกรรม ภาษา สถาปัตยกรรม ศาสนา และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
7. สาขานิติศาสตร์ ประกอบด้วยกลุ่มวิชา กฎหมายมหาชน กฎหมายเอกชน กฎหมาย อาญา กฎหมายเศรษฐกิจ กฎหมายธุรกิจ กฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายวิธี พิจารณาความ และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
8. สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ประกอบด้วยกลุ่มวิชา ความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศ นโยบายศาสตร์ อุดมการณ์ทางการเมือง สถาบันทางการเมือง ชีวิตทางการเมือง สังคมวิทยา ทางการเมือง ระบบการเมือง ทฤษฎีการเมือง รัฐ ประศาสนศาสตร์ มติสารธารณะ ยุทธศาสตร์เพื่อความมั่นคง เศรษฐศาสตร์การเมือง และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
9. สาขาเศรษฐศาสตร์ ประกอบด้วยกลุ่มวิชา เศรษฐศาสตร์ พาณิชยศาสตร์ บริหารธุรกิจ การบัญชี และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
10. สาขาสังคมวิทยา ประกอบด้วยกลุ่มวิชา สังคมวิทยา ประชากรศาสตร์ มานุษยวิทยา จิตวิทยาสังคม ปัญหาสังคมและสังคมสงเคราะห์ อาชญาวิทยา กระบวนการ ยุติธรรม มนุษยนิเวศวิทยา และนิเวศวิทยาสังคม พัฒนาสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิศาสตร์สังคม การศึกษาความเสมอภาคระหว่างเพศ คติชนวิทยา และอื่นๆ ที่ เกี่ยวข้อง
11. สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศและนิเทศศาสตร์ ประกอบด้วยกลุ่มวิชา วิทยาการ คอมพิวเตอร์ โทรคมนาคม การสื่อสารด้วยดาวเทียม การสื่อสารเครือข่ายการ สำรองและรับรู้จากระยะไกล ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ นิเทศ ศาสตร์ บรรณารักษศาสตร์ เทคนิคพิพิธภัณฑ์ และภัณฑาคาร และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
12. สาขาการศึกษา ประกอบด้วยกลุ่มวิชา พื้นฐานการศึกษา หลักสูตรและการสอน การวัดและการประเมินผลการศึกษา เทคโนโลยีการศึกษา บริหารการศึกษา

จิตวิทยาและการแนะแนวการศึกษา การศึกษานอกโรงเรียน การศึกษาพิเศษ
พลศึกษา และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.3 คุณสมบัติของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (2560) กำหนดไว้ว่า นักวิจัยและผลงานวิจัยของนักวิจัยที่ได้รับการเสนอชื่อต้องมีลักษณะสำคัญ ได้แก่ ประการแรก ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของนักวิจัยตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประการต่อมา ต้องเป็นผลงานวิจัยดีเด่นที่แสดงถึงความคิดริเริ่ม และเป็นผลงานวิจัยเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่อง ที่ทำสะสมกันมาไม่น้อยกว่า 5 ปีขึ้นไป และแต่ละเรื่องจะต้องมีรายงานผลงานวิจัยแสดงประกอบการพิจารณา รวมทั้งผลงานวิจัยที่อาจจะต้องไม่ลอกเลียนแบบงานของผู้อื่น และไม่นำผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน และประการสุดท้าย เป็นผลงานวิจัยซึ่งมีศักยภาพที่ก่อให้เกิดการพัฒนาและสร้างคุณูปการและเกิดประโยชน์ในเชิงวิชาการ เศรษฐกิจ สังคม และเชิงนโยบายอย่างต่อเนื่อง และเมื่อได้รับรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติแล้ว ต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบสำคัญ คือ รักษาสถานภาพคุณสมบัตินักวิจัยดีเด่นแห่งชาติตลอดไป และช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมกิจกรรมของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติเพื่อความก้าวหน้าของงานวิจัยของชาติ

สำหรับแนวทางการพิจารณาเพื่อให้รางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติปีละปีละสภาวิจัยแห่งชาติว่าด้วยการให้รางวัลสภาวิจัยแห่งชาติ: รางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ. 2558 ข้อ 3 และข้อกำหนดสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ในการเสนอชื่อนักวิจัยเพื่อขอรับรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ.2558 ข้อ 2 และข้อ 5 เป็นหลัก โดยพิจารณาและให้คะแนนความสำคัญในเรื่องความเป็นนักวิจัย จริยธรรมของนักวิจัย ผลงานวิจัย และประโยชน์ของผลงานวิจัย (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2560) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ด้านความเป็นนักวิจัย มุ่งองค์ประกอบการพิจารณาจากประวัติการศึกษา ประวัติการทำงาน ประวัติการทำงานวิจัย และความคิดริเริ่ม ในส่วนของประวัติการทำงานวิจัย นักวิจัยต้องทำวิจัยสะสมต่อเนื่องกันตลอดระยะเวลา 5 ปีขึ้นไป ถึงแม้ว่ามีช่วงเวลาที่นักวิจัยทำหน้าที่บริหารก็ต้องมีผลงานวิจัยออกมาเผยแพร่หรือยังทำงานวิจัยต่อเนื่อง ในขณะที่ความคิดริเริ่ม ประเมินว่าผลงานนั้นแตกต่างจากงานผู้อื่นอย่างไร

ด้านจริยธรรม พิจารณาจากการปฏิบัติตนที่นำเป็นแบบอย่างแก่นักวิจัยอื่น โดยยึดหลักจรรยาบรรณของนักวิจัยตามแนวทางที่สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติกำหนดไว้ 9 ประการ ได้แก่ (1) มีความซื่อสัตย์และมีคุณธรรมในทางวิชาการและการจัดการ (2) มีความตระหนักถึงพันธกรณีในการทำงานวิจัย (3) มีพื้นฐานความรู้ในสาขาวิชาการที่ทำวิจัย (4) มีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ศึกษาวิจัย (5) ต้องเคารพศักดิ์ศรีและสิทธิของมนุษย์ที่ใช้เป็นตัวอย่างในการวิจัย (6) มีอิสระทาง

ความคิดโดยปราศจากอคติในทุกขั้นตอนของการทำวิจัย (7) นำผลงานไปใช้ประโยชน์ในทางที่ชอบ (8) เคารพความคิดเห็นทางวิชาการของผู้อื่น และ (9) มีความรับผิดชอบต่อสังคมทุกระดับ

ด้านผลงานวิจัย พิจารณาจากคุณภาพของผลงานวิจัยใน 6 ประเด็น รวม 50 คะแนน ได้แก่ (1) ระเบียบวิธีวิจัย (2) การนำเสนอผลการวิจัยที่ชัดเจน (3) ประโยชน์ของผลการวิจัย (4) การตีพิมพ์ผลงานวิจัยในวารสารวิชาการ (5) การอ้างอิงในวงวิชาการ และ (6) ลักษณะการทำงานวิจัย (บุคคล และ ทีมวิจัย)

ด้านประโยชน์ของผลงานวิจัย พิจารณาจากประโยชน์ที่เกิดขึ้นใน 3 ระดับ รวม 50 คะแนน ได้แก่ (1) ระดับวิชาการ (2) ระดับชุมชน สังคม นโยบาย และ (3) ระดับที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติหรือการนำไปประยุกต์ใช้

ทั้งนี้หากนักวิจัยท่านใดไม่ผ่านในข้อจรรยาบรรณ คณะกรรมการจะไม่ให้การสนับสนุนส่วนนักวิจัยที่จะได้รับการสนับสนุนให้เป็นนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ ควรได้รับคะแนนจากการพิจารณาตั้งแต่ 90 คะแนนขึ้นไป

จากการทบทวนความหมายของรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ ลักษณะของรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ และคุณสมบัติของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ ทำให้ผู้วิจัยได้เข้าใจบริบทของรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ เพื่อประยุกต์ใช้เป็นเกณฑ์กำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูล และเป็นกรอบการสร้างและพัฒนาแนวคำถามสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง

ส่วนที่ 2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ถึงแม้การวิจัยเชิงคุณภาพจะไม่ได้เริ่มต้นจากแนวคิดทฤษฎี แต่ผู้วิจัยจะอาศัยแนวคิดทฤษฎีเป็นกรอบมโนทัศน์กว้างๆ เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่ศึกษา ซึ่งแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แนวคิดความเป็นเลิศในการวิจัย แนวคิดมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพสาขาวิจัย และแนวคิดทฤษฎีทางจิตพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนาบุคคล มีสาระสำคัญพอสังเขปดังนี้

2.1 แนวคิดความเป็นเลิศในการวิจัย

แนวคิดที่ใช้เป็นแนวทางทำความเข้าใจการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ ผู้วิจัยอาศัยแนวคิดความเป็นเลิศในการวิจัย (Excellence in research) ของ European Association for Quality insurance in Higher Education (2014) ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นเลิศได้นำมาประยุกต์ใช้ในหลายสาขา เช่น การบริหาร การวิจัย การเรียนการสอน และการประเมินสมรรถนะผู้เรียน และยังใช้ประเมินในหลายระดับตั้งแต่

ระดับบุคคล ภาควิชา คณะ จนถึงระดับมหาวิทยาลัย สำหรับความเป็นเลิศในการวิจัยเป็นการประเมินคุณภาพและคุณค่าของการทำวิจัยในระดับอุดมศึกษา โดยสภาการศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้พัฒนากรอบแนวคิดความเป็นเลิศในการวิจัย (Research Excellence Framework: REF) มีจุดประสงค์เพื่อจัดทำตัวชี้วัดความเป็นเลิศในการวิจัยและใช้ตัวชี้วัดดังกล่าวเป็นคู่เทียบด้านศักยภาพระหว่างสถาบันระดับอุดมศึกษากับมาตรฐานระดับสากล รวมทั้งเพื่อช่วยจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการวิจัย ทั้งนี้ความเป็นเลิศประเมินจากมิติการวัดเชิงปริมาณซึ่งพิจารณาจากกิจกรรมการวิจัย เช่น ทุนวิจัยภายนอก การมีส่วนร่วมในการวิจัยของอาจารย์และนิสิต

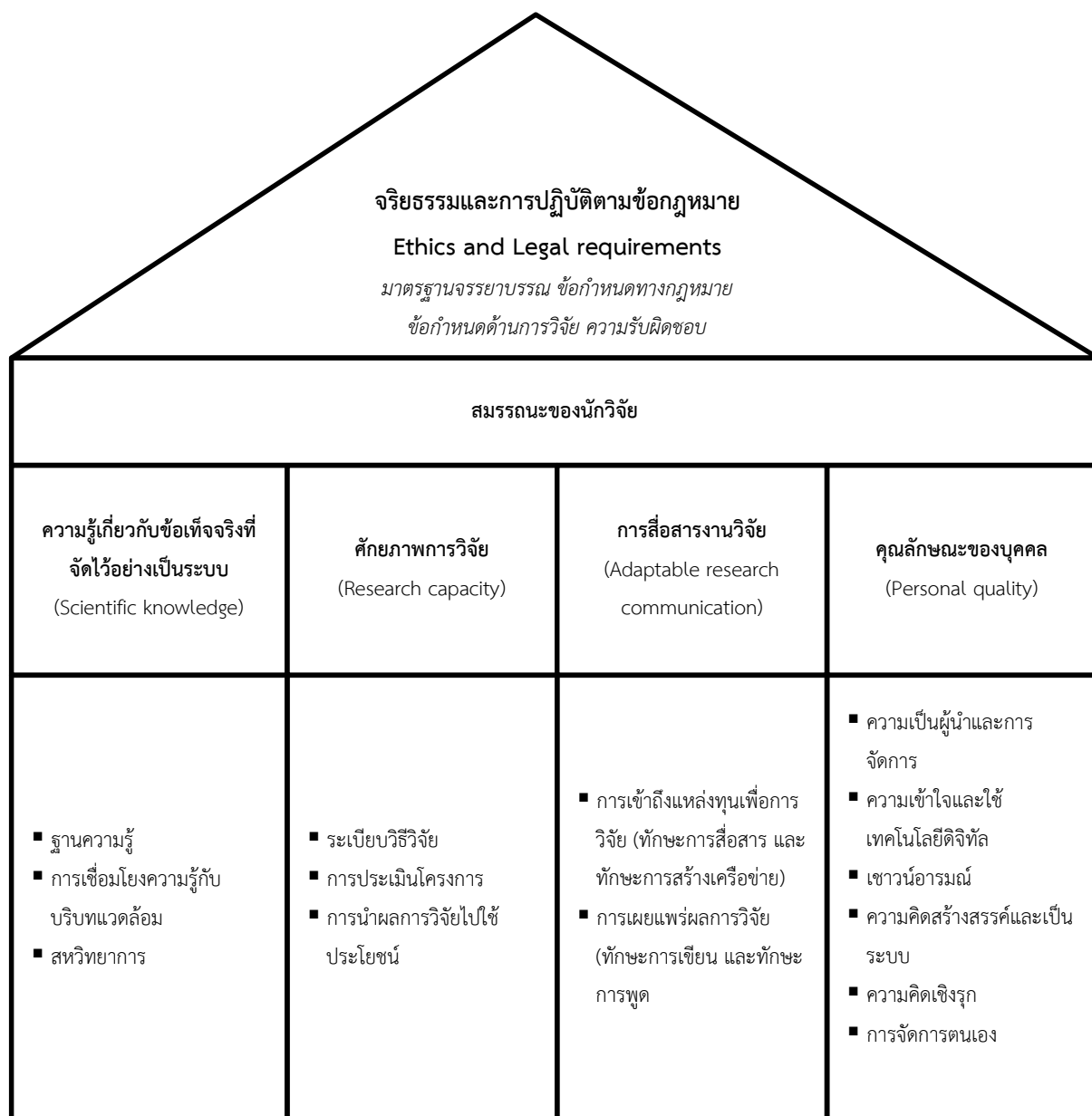
สำหรับความหมายของคำว่า ความเป็นเลิศ (Excellence) โดยทั่วไปหมายถึง ดีมาก ที่สุด โดดเด่น มีศักยภาพดี (Very good and exceptional) ซึ่งสะท้อนถึงการมีคุณภาพและการอยู่เหนือมาตรฐาน สถาบันระดับอุดมศึกษา ให้ความหมายความเป็นเลิศเป็น 2 นัย ตามจุดประสงค์การใช้ กล่าวคือ นัยแรกเป็นการนิยามเพื่อนำไปใช้วัดและประเมินสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งความเป็นเลิศตามนัยนี้จึงเป็นจริงเสมอ มีลักษณะเฉพาะ ตัวชี้วัดมีลักษณะแบบวัดถ่วงน้ำหนัก และมีความหมายที่เป็นสากล ในขณะที่อีกนัยเป็นการนิยามเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ ความหมายจึงเน้นที่กระบวนการพัฒนาแปรเปลี่ยนได้ขึ้นอยู่กับบริบท ตัวชี้วัดมีลักษณะแบบอัตวิสัย สอดคล้องกับที่ Strike (1985) อธิบายว่าความเป็นเลิศ มองได้ 2 มิติ คือ การอ้างอิงบรรทัดฐาน (Norm-reference) เป็นการนิยามความเป็นเลิศจากการเปรียบเทียบศักยภาพกับผู้อื่น การใช้บรรทัดฐานจึงเกิดการแข่งขันและไม่ใช่ว่าทุกคนจะบรรลุความสำเร็จได้ ส่วนการอ้างอิงตามเกณฑ์ (Criterion-reference) เป็นการนิยามความเป็นเลิศโดยเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งการวัดแบบนี้จะไม่เกิดการแข่งขัน และทุกคนสามารถประสบความสำเร็จหรือบรรลุเกณฑ์ที่ตั้งไว้ได้

จากการทบทวนแนวคิดความเป็นเลิศในการวิจัย สรุปได้ว่า ความเป็นเลิศในการวิจัยเป็นการประเมินคุณภาพและคุณค่าของการทำวิจัยตามเกณฑ์และตัวชี้วัดโดยมีผู้กำหนดขึ้น สำหรับการวิจัยครั้งนี้ต้องการทำความเข้าใจความหมายของความเป็นเลิศจากมุมมองของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติในฐานะคนใน (Emic view) ผู้เป็นเจ้าของประสบการณ์การเป็นนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ

2.2 แนวคิดมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพสาขาวิจัย

ในอดีตที่ผ่านมาคุณวุฒิทางสาขาวิจัยในประเทศไทย ยังไม่มีการรับรองให้ขึ้นทะเบียนเป็นมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ จึงไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะและสมรรถนะที่เป็นมาตรฐานของอาชีพนักวิจัย แต่เมื่อไม่นานมานี้สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2560) ได้ดำเนินโครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพบริการวิจัย สาขาวิจัยและพัฒนา โดยทบทวนกรอบการพัฒนานักวิจัยจากประเทศต้นแบบทั้งในทวีปยุโรป อเมริกา และเอเชีย เช่น อังกฤษ ออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา และสิงคโปร์ เพื่อยกร่างเป็นกรอบแนวคิดสำหรับมาตรฐานอาชีพและ

คุณวุฒิวิชาชีพสาขาวิจัย ซึ่งร่างกรอบแนวคิดดังกล่าวได้ผ่านการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อรับรองมาตรฐานอาชีพ และได้เสนอเป็นกรอบแนวคิดสำหรับมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิจัย สรุปได้แผนภาพ 2-1 และมีรายละเอียดเกี่ยวกับนิยามในแต่ละองค์ประกอบ ปรากฏดัง ตาราง 2-1

แผนภาพ 2-1 กรอบแนวคิดสำหรับมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพสาขาวิจัย

ตาราง 2-1 องค์ประกอบของมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิสาขาวิชาชีพ สาขาวิจัย

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ความหมาย
1. การมีจริยธรรมและการปฏิบัติตามกฎหมาย	นักวิจัยจะต้องสามารถปฏิบัติตามมาตรฐานด้านสุขภาพและความปลอดภัย หลักจริยธรรม จรรยาบรรณ ข้อกฎหมาย หลักการ และความยั่งยืนของการวิจัย ไม่ละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา เคารพและเก็บรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้ร่วมวิจัยที่ดีและปฏิบัติงานวิจัยอย่างเหมาะสม	
	1.1 มาตรฐานจรรยาบรรณ	การส่งเสริมและเสริมสร้างการวิจัยที่มีจรรยาบรรณ และสามารถจัดการกับประเด็นด้านจริยธรรมที่เกิดขึ้นระหว่างการศึกษาวิจัยได้
	1.2 ข้อกำหนดทางกฎหมาย	การปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้อบังคับ หลักเกณฑ์ จรรยาบรรณ และมาตรฐานอาชีพ ปฏิบัติงานอยู่ภายใต้ข้อกำหนดทางกฎหมายทั่วไป เคารพและปกป้องสิทธิส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล
	1.3 ข้อกำหนดด้านการวิจัย	ข้อกำหนดพื้นฐานและเฉพาะในการวิจัยทุกสาขา รวมถึงการปกป้องและการรักษาความลับของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นทั้งปัจจุบันและในอดีต โดยใช้ระบบที่เหมาะสม ปลอดภัยในการจัดเก็บ เข้าถึง และทำลายข้อมูล อีกทั้งการเปิดเผยข้อมูลต่างๆ ต้องได้รับการยินยอมจากผู้ให้ข้อมูล โดยทำการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบทั้งข้อมูลที่เปิดเผยได้ เคยเปิดเผยได้ และห้ามเปิดเผย ข้อกำหนดงานวิจัยพื้นฐาน ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ <ol style="list-style-type: none"> 1) ความเป็นเจ้าของข้อมูลและการเผยแพร่ข้อมูล หมายถึง การรู้จักแบ่งปันข้อมูลที่จำเป็นแก่นักวิจัยคนอื่น เช่น ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายที่ครอบคลุมทรัพย์สินทางปัญญา สิทธิบัตร และลิขสิทธิ์ เป็นต้น 2) การตีพิมพ์งานวิจัยและความรับผิดชอบของผู้เขียนงานวิจัย หมายถึง นักวิจัยต้อง

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ความหมาย
		<p>ปฏิบัติตามเกณฑ์การทำงานวิจัย และต้องรับผิดชอบในงานวิจัยที่ตีพิมพ์</p> <p>3) การวิจัยในมนุษย์ หมายถึง นักวิจัยต้องมีความรู้ความเข้าใจหลักการทางจริยธรรมในการวิจัยกับมนุษย์ ต้องได้รับความยินยอมและให้ความสำคัญกับการเก็บข้อมูลส่วนบุคคล เป็นความลับ หน่วยงานที่มีภารกิจด้านการวิจัยต้องมีคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ร่วมพิจารณาข้อเสนอโครงการและติดตามการดำเนินโครงการวิจัยเพื่อให้การดำเนินการวิจัยถูกต้องตามหลักจริยธรรม</p> <p>4) การวิจัยในสัตว์ หมายถึง นักวิจัยต้องมีความรู้ความเข้าใจหลักจริยธรรมและนโยบายของรัฐในการทำการทดลองกับสัตว์ และมีคณะกรรมการกำกับดูแลการเลี้ยงและใช้สัตว์ของสถาบัน</p> <p>5) การหลีกเลี่ยงการละเมิดจริยธรรมของการวิจัย</p> <p>6) การหลีกเลี่ยงผลประโยชน์ทับซ้อน หมายถึง นักวิจัยต้องสามารถจัดการกับความขัดแย้งทางความคิดระหว่างผู้ร่วมวิจัย ความขัดแย้งในเป้าหมาย ความขัดแย้งทางการเงิน ความขัดแย้งในผลกำไร และสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา และปัญหาการเก็บความลับและอคติจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก</p>

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ความหมาย
	1.4 ความรับผิดชอบ	ความรับผิดชอบต่อชุมชน สังคม ประเทศ สังคมโลก ของนักวิจัยในกระบวนการวิจัยทั้งระบบ กล่าวคือนักวิจัยต้องคำนึงถึงผลกระทบของกระบวนการดำเนินการวิจัยที่มีต่อชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความสุขและความยั่งยืน โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดจากการพัฒนางานวิจัยเป็นสำคัญ
2. สมรรถนะด้านความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่จัดไว้อย่างเป็นระบบ	ความรู้ด้านการวิเคราะห์และการค้นคว้าข้อมูล รวมถึงระเบียบวิธีวิจัย ผ่านการวิเคราะห์เพื่อกำหนดคำถามเชิงวิทยาศาสตร์ การตั้งสมมติฐานอันเหมาะสมที่สามารถทดสอบได้ และการตีความและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา โดยคำนึงถึงบริบทของงานวิจัยที่ประกอบด้วยช่องว่าง ข้อโต้แย้ง ข้อจำกัด และความท้าทายของข้อมูล	
	2.1 ฐานความรู้	ความรู้พื้นฐานในสาขาวิชาที่นักวิจัยมีความเชี่ยวชาญ การวิจัยโดยใช้ความรู้เป็นฐานปราศจากอคติ เป็นสิ่งที่สามารถเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันทางวิชาการได้
	2.2 การเชื่อมโยงความรู้กับบริบทแวดล้อม	การมีพื้นฐานความรู้รอบตัวที่หลากหลายในภาพกว้าง โดยผ่านประสบการณ์ การฝึกอบรม การเรียนในห้องเรียน เป็นต้น ไม่ยึดติดแต่เพียงความชำนาญของตนเอง และสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่มีอยู่เข้ากับความเป็นจริงและบริบทแวดล้อมได้
2.3 สหวิทยาการ	การเชื่อมโยงแต่ละศาสตร์อย่างเป็นเนื้อเดียวกัน ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่จนสามารถนำไปสู่การอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ที่ศึกษาได้ อีกทั้งมีความรู้ที่หลากหลายกว้างขวาง มีการค้นหาแง่มุมใหม่ๆ ในการนำทฤษฎีไปปรับใช้กับงานวิจัย และสามารถต่อยอดองค์ความรู้จากการศึกษางานวิจัยอื่นๆ เพิ่มเติม เพื่อแสดงให้เห็นถึงความรู้/ทฤษฎีใหม่	

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ความหมาย
3. สมรรถนะด้าน ศักยภาพการวิจัย	การมีทักษะการวิจัยเชิงลึกที่มีความหลากหลายและซับซ้อนยิ่งขึ้น มีเทคนิควิธีการ สร้างงานวิจัยที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ โดยนักวิจัยต้องออกแบบการทดลองที่ คำนึงถึงความปลอดภัย วิเคราะห์ และตีความหมายข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา ปราศจากอคติ มีการวิเคราะห์เชิงสถิติที่เที่ยงตรง รวมทั้งมีความสามารถในการ สืบค้นและคัดกรองข้อมูลที่สำคัญสำหรับการทบทวนวรรณกรรม	
	3.1 ระเบียบวิธีวิจัย	นักวิจัยต้องมีวิธีการค้นหาคำตอบที่ทำเป็น กระบวนการ มีแบบแผนของการวิจัยที่เริ่มตั้งแต่ การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอ ข้อมูลอย่างมีขั้นตอน
	3.2 การประเมินโครงการ	นักวิจัยต้องสามารถตัดสินคุณค่าของโครงการ โดย อาศัยตัวชี้วัดและนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ หรือมาตรฐาน เพื่อแสดงถึงความสำเร็จของ โครงการ
	3.3 การนำผลการวิจัยไปใช้ ประโยชน์	นักวิจัยควรมีความรู้ในระดับมหภาค เพื่อสร้างกลไก ในการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในบริบทของ เศรษฐกิจและสังคม โดยการที่จะสามารถนำ งานวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้จริงนั้น นักวิจัย จำเป็นต้องมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ สามารถสร้างการยอมรับจากหน่วยงานที่เป็นผู้ใช้ ประโยชน์งานวิจัย มีความรู้ในเชิงธุรกิจและนโยบาย สาธารณะ มีความเข้าใจบริบททางสังคมและ วัฒนธรรม รวมทั้งผลกระทบของงานวิจัยในวงกว้าง
4. สมรรถนะด้านการ สื่อสารงานวิจัย	การใช้ความรู้และทักษะที่เกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อเข้าถึงแหล่งทุนในการวิจัยและ เผยแพร่งานวิจัย โดยใช้ทักษะการเขียน การสนทนา การสร้างเครือข่าย การสื่อสาร ระหว่างบุคคล ทั้งนี้ความสามารถด้านภาษาและการสื่อสารเป็นมากกว่าเพียงการ เตรียมข้อมูลเพื่อเผยแพร่ เพราะการสื่อสารความคิดเพื่อให้ผู้รับข้อมูลทุกระดับ เข้าใจง่าย ถูกต้อง ครบถ้วนนั้นเป็นสิ่งสำคัญในการสื่อสารเชิงวิชาการ	
	4.1 การเข้าถึงแหล่งทุนเพื่อ การวิจัย	ความสามารถของนักวิจัยในการได้รับทุนวิจัยจาก หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนทั้งในประเทศและ

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ความหมาย
		<p>ต่างประเทศ โดยอาศัยทักษะในการติดต่อสื่อสาร ทั้งความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลในองค์กรและนอกองค์กรและการสร้างเครือข่ายนักวิจัย</p> <p>4.1. ทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล คือ การติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ร่วมวิจัยด้วยกันเอง และระหว่างผู้วิจัยกับบุคลากรในองค์กรและองค์กรภายนอก โดยเมื่อต้องสนทนาในประเด็นที่ละเอียดอ่อนหรือต้องการต่อรองเพื่อลดความขัดแย้งและรักษาบรรยากาศอันดี การสังเกตและให้ความสนใจต่อรูปแบบ อารมณ์ โทนเสียง และท่าทางของคู่สนทนาเป็นสิ่งสำคัญที่ไม่ควรละเลย เพื่อตอบกลับ/แสดงท่าทีที่เหมาะสม</p> <p>4.2 ทักษะการสร้างเครือข่าย คือ ทักษะการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างเครือข่ายในอาชีพเดียวกันหรือต่างสาขาอาชีพ โดยการสร้าง/รักษาความสัมพันธ์และความไว้วางใจกับหัวหน้างาน เพื่อนร่วมงาน และคนนอกองค์กร ด้วยวิธีสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการ หรือการส่งอีเมลด้วยถ้อยคำที่เหมาะสม ต้องคำนึงถึงเงื่อนไขด้านเวลาและความต้องการของผู้อื่น รักษาความลับของข้อมูลและความเป็นส่วนตัวของผู้อื่น มีข้อตกลงร่วมกัน การมีเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์อันดีต่อกันจะทำให้การแก้ปัญหาเมื่อเกิดความขัดแย้งง่ายและรวดเร็วขึ้น</p>
	4.2 การเผยแพร่ผลการวิจัย	<p>การเผยแพร่ผลการวิจัยออกสู่สาธารณะทั้งในรูปแบบของการนำเสนอด้วยวาจา และการนำเสนอด้วยการเขียนรายงานการวิจัย ซึ่งต้องอาศัยทักษะการเขียน ทักษะการพูด และความสามารถทางภาษา</p> <p>4.2.1 ทักษะการเขียน คือ การเขียนงานวิจัยตาม</p>

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ความหมาย
		<p>ลักษณะผู้รับสารเพื่อให้เกิดการรับรู้ที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้เขียน ประกอบด้วย การเขียนเพื่อเผยแพร่งานวิจัย การเขียนข้อเสนอโครงการเพื่อขอรับทุนวิจัยจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน และการเขียนเพื่อการพัฒนาในสายอาชีพ ได้แก่ ประวัติส่วนตัว งานวิจัย ประสบการณ์ด้านการสอน แฟ้มสะสมงาน และจดหมายรับรอง โดยต้องมีเทคนิคการเขียนและการอ้างอิงเอกสารที่สมบูรณ์ ถูกต้อง น่าเชื่อถือ และเป็นที่ยอมรับในวงวิชาการทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ</p> <p>4.2.2 ทักษะการพูด คือ การพูดเพื่อนำเสนองานวิจัยต่อสาธารณชน ทั้งการนำเสนอในรูปแบบการอธิบายโปสเตอร์ และการนำเสนอในการประชุม/สัมมนา</p> <p>4.2.3 ความสามารถทางภาษา คือ ทักษะการพูด อ่าน และเขียนภาษาอังกฤษและภาษาอื่นๆ ที่จำเป็น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการทบทวนวรรณกรรม การเก็บข้อมูลงานวิจัย และการเผยแพร่ผลงานวิจัย</p>
5. สมรรถนะด้าน คุณลักษณะส่วนบุคคล	<p>คุณลักษณะและทักษะในการจัดการ รวมถึงทัศนคติของบุคคลที่ส่งผลให้การดำเนินการวิจัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยนักวิจัยจะต้องเตรียมความพร้อม และรู้จักลำดับความสำคัญ มีความมุ่งมั่นในงาน ความสามารถในการจัดการเวลา และการตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลง อีกทั้งสามารถสร้างสมดุลระหว่างการทำงานและชีวิตส่วนตัวได้</p>	<p>5.1 ทักษะความเป็นผู้นำและการจัดการ</p> <p>ความรู้และทักษะที่เกี่ยวกับเรื่องการจัดการและภาวะผู้นำ ซึ่งรวมไปถึงความสามารถในการจัดการโครงการ ดังนั้นการพัฒนารูปแบบการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพและทักษะการบริหารจัดการมีความสำคัญต่อความก้าวหน้าในอาชีพ ลักษณะของ</p>

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ความหมาย
		<p>ผู้นำที่เหมาะสมกับช่วงเวลาและสถานการณ์ต่างๆ จะเป็นประโยชน์ต่อบุคลากรและองค์กรในการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยผู้นำต้องสามารถจัดการกับโครงการ งบประมาณ และบุคลากรได้ การเป็นผู้นำที่ดีนั้นเปรียบได้กับตัวช่วยในการทำงานของบุคลากรในฐานะที่ปรึกษาและเพื่อนร่วมงานที่มีคุณภาพ</p> <p>5.1.1 การร่วมแรงร่วมใจกันทำงานกับการทำงานเป็นทีม คือ การทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อให้การวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ โดยอาศัยภาวะผู้นำและความสัมพันธ์ของคนในทีม ให้ความสำคัญและเคารพสิทธิส่วนบุคคล ความชอบ ค่านิยม ความเชื่อ ภาษา คำนึงถึงความต้องการที่หลากหลาย สนับสนุนและเคารพสิทธิของผู้ให้ข้อมูล เปิดกว้างสำหรับการมีส่วนร่วมในงานวิจัย คำนึงผลกระทบจากสภาพแวดล้อมที่อาจเกิดในการวิจัย สร้างความไว้วางใจระหว่างผู้ปฏิบัติงานในทีม พร้อมทั้งสนับสนุนการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ</p> <p>5.1.2 ภาวะผู้นำ คือ การมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ รู้จักประยุกต์ใช้ทักษะเพื่อการประเมินตนเอง ตระหนักในความสามารถของตนและผู้อื่นได้ มีการคิดเชิงนวัตกรรม ผู้นำที่ดีจะต้องมีทักษะในการทำงานร่วมกับบุคคลที่มีลักษณะแตกต่างกัน ชัดเจนในเป้าหมาย เข้าใจในวิสัยทัศน์ระยะยาวขององค์กร และช่วยให้บุคลากรเห็นความสำคัญในหน้าที่ของตนเองและแนวทางการพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพโดยผู้นำที่ดีจะต้องเลือกใช้ภาวะผู้นำให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับบุคลากร</p> <p>5.1.3 การบริหารจัดการเวลาและทรัพยากร คือ</p>

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ความหมาย
		นักวิจัยต้องมีทักษะในการบริหารที่ยอดเยี่ยม โดยสามารถจัดการกับทรัพยากรในการวิจัย กล่าวคือ บุคลากร เวลา เงินทุน ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ และ วัสดุอุปกรณ์ เพื่อให้ผลงานวิจัยเกิดประสิทธิภาพ สูงสุด
	5.2 ทักษะความเข้าใจและ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	การอ่านและการเขียนข้อความดิจิทัล ทักษะการทำงานที่จำเป็นในการดำเนินการและการสื่อสาร ด้วยเทคโนโลยีและสื่อ ตระหนักถึงความสำคัญของ เทคโนโลยีและสื่อที่มีผลกระทบ รวมไปถึง ความสามารถที่จะวิเคราะห์และประเมิน ความรู้ที่มี อยู่ในเว็บไซต์
	5.3 เซวาร์นอาร์มณ	ความสามารถในการจัดการความคิด ความรู้สึก ชีวิตและจัดการภาวะเสี่ยงของแต่ละบุคคล เพื่อเป็น เครื่องมือเมื่อต้องเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค
	5.4 ความคิดเชิงสร้างสรรค์ และเป็นระบบ	การขยายขอบเขตความคิดออกไปจากกรอบ ความคิดเดิมที่มีอยู่สู่ความคิดใหม่ๆ ที่ไม่เคยมีมา ก่อน เพื่อค้นหาคำตอบที่ดีที่สุดให้กับปัญหาที่ เกิดขึ้น โดยการคิดเชิงสร้างสรรค์เป็นการคิดเพื่อ การเปลี่ยนแปลงจากสิ่งเดิมไปสู่สิ่งใหม่ที่ดีกว่า ซึ่ง จะได้ผลลัพธ์ที่ต่างไปโดยสิ้นเชิงหรือที่เรียกว่า นวัตกรรม โดยอาศัยทักษะความคิดและทำงาน อย่างเป็นขั้นตอน มีเหตุมีผล สามารถเข้าใจเรื่อง ต่างๆ ได้อย่างบูรณาการ และเชื่อมโยง ความสัมพันธ์ต่างๆ ที่มีความซับซ้อนได้เป็นอย่างดี เรียนรู้และตระหนักถึงความเสี่ยง พร้อมทั้งเห็น แนวทางในการป้องกัน ทำให้ผลของการคิดหรือผล ของการแก้ปัญหาที่ได้นั้นมีความถูกต้อง แม่นยำ และรวดเร็ว

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ความหมาย
	5.5 ความคิดเชิงรุก	ความสามารถในการมองเห็นโอกาสและเครือข่ายแห่งการพัฒนางานวิจัย โดยยึดถือประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นสำคัญ มีการคาดเดาอนาคตและวางแผนล่วงหน้าอย่างละเอียดรอบคอบ รับผิดชอบใช้สติเป็นที่ตั้ง เพื่อผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ และสามารถรับมืออย่างเหมาะสมกับความท้าทายใหม่ๆ ได้
	5.6 การจัดการตนเอง	การรับรู้และยอมรับตนเองในแง่ของคุณภาพความสามารถ ความรู้สึก ความคิด ซึ่งควบคู่ไปกับการประเมินตนเองเพื่อกำหนดความนับถือตนเอง (Self-esteem) จนนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของตนเองให้เหมาะสมและดีขึ้น ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างเวลางานและเวลาส่วนตัว สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลง สร้างแรงบันดาลใจและรับผิดชอบต่อชีวิตของตนเองได้เป็นอย่างดี

2.3 แนวคิดทฤษฎีทางจิตพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนาบุคคล

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิจัยด้วยหลักตรรกะแบบอุปนัย (Inductive) และใช้มุมมองพฤติกรรมศาสตร์เป็นกรอบมโนทัศน์กว้างๆ เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่ศึกษาและสร้างเป็นข้อสรุปที่ใช้อธิบายคุณลักษณะความเป็นเลิศ การทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ รวมทั้งค้นหาเงื่อนไขของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ ซึ่งแนวคิดทฤษฎีทางจิตพฤติกรรมศาสตร์ที่ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นกรอบมโนทัศน์ ได้แก่ ทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะ และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการวิจัยที่เป็นเลิศ มีสาระสำคัญดังนี้

2.3.1 การพัฒนาจิตลักษณะของบุคคลเพื่อการทำงานตามแนวทางทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะ

การพัฒนาบุคคลให้เป็นคนเก่ง ดี และมีสุข นอกจากจะได้รับการส่งเสริมด้านทักษะแล้ว ยังจำเป็นต้องพัฒนาทางความคิดและจิตใจควบคู่ไปด้วย ดังนั้น การพัฒนาจิตลักษณะเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับความรู้และทักษะแก่บุคคลจึงเป็นกุญแจของความสำเร็จในการพัฒนา

บุคคล (ดุจเดือน พันธุนาวิน, 2553) การทบทวนในหัวข้อนี้มีจุดประสงค์เพื่อนำสังกัปของแนวคิดบางประการมาเป็นกรอบโนทัศน์กว้างๆ ในการทำความเข้าใจถึงคุณลักษณะความเป็นเลิศ สาเหตุ และเงื่อนไขของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ

ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม เป็นแนวคิดทฤษฎีทางจิตพฤติกรรมศาสตร์ที่ดวงเดือน พันธุนาวิน (2536) คิดค้นขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 โดยประมวลเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับสาเหตุของพฤติกรรมต่างๆ ของคนไทยตั้งแต่วัยเด็กจนถึงอายุ 75 ปี แล้วนำมาสร้างเป็นข้อสรุปเชิงทฤษฎีสำหรับคนไทย สาระสำคัญของทฤษฎีนี้กล่าวถึงสาเหตุทางจิตใจ 8 ตัวแปร ของการเป็นคนดี คนเก่ง และมีสุข โดยนำเสนอเป็นรูปของต้นไม้ แบ่งเป็นส่วนที่เป็นราก ส่วนที่เป็นลำต้น และส่วนที่เป็นดอกและผลของต้นไม้ การทบทวนสาระของทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมในส่วนนี้ผู้วิจัยสรุปจากงานเขียนของดุจเดือน พันธุนาวิน (2553) มีสาระพอสังเขปดังนี้

ส่วนที่เป็นราก ประกอบด้วย จิตลักษณะพื้นฐานสำคัญของพฤติกรรมบุคคล ได้แก่ สุขภาพจิต สติปัญญา และประสบการณ์ทางสังคม อธิบายความหมายของจิตลักษณะแต่ละตัวได้ดังนี้ (1) สุขภาพจิต หมายถึง ความวิตกกังวล ความตื่นเต้น ความรู้สึกไม่สบายใจต่อเหตุการณ์ (2) สติปัญญา หมายถึง การรู้คิดที่มีฐานคิดจากทฤษฎีพัฒนาการทางารรู้คิดของ Piaget และ (3) ประสบการณ์ทางสังคม หมายถึง การรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ความเอื้ออาทร และสามารถทำนายความรู้สึกของบุคคลอื่น

ส่วนที่เป็นลำต้น ประกอบด้วย จิตลักษณะ 5 ประการที่เป็นผลจากจิตลักษณะพื้นฐาน ได้แก่ ทศนคติ/ค่านิยม/คุณธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรม ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเอง ความเชื่ออำนาจในตน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งอธิบายความหมายของจิตลักษณะแต่ละตัวได้ดังนี้ (1) ทศนคติ ค่านิยม และคุณธรรม หมายถึง ความคิด ความรู้สึก และความพร้อมที่จะกระทำในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (2) เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง เจตนาของการกระทำที่ทำเพื่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว (3) ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเอง หมายถึง ความสามารถในการคาดการณ์ไกลกว่าสิ่งที่ทำลงไปในปัจจุบันจะส่งผลอย่างไร (4) ความเชื่ออำนาจในตน หมายถึง ความเชื่อว่าผลที่ตนกำลังได้รับเกิดจากการกระทำของตน ไม่ได้เกิดจากโชคชะตา และ (5) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความมานะพยายามฝ่าฝืนอุปสรรคในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยไม่ย่อท้อ

และส่วนสุดท้ายคือ พฤติกรรมของคนดีและคนเก่ง ซึ่งเปรียบเสมือนดอกและผลของต้นไม้ พฤติกรรมคนดี ประกอบด้วย 2 พฤติกรรมหลัก คือ พฤติกรรมไม่เบียดเบียนตนเอง เช่น พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเอง พฤติกรรมไม่เล่นการพนัน เป็นต้น และพฤติกรรมไม่เบียดเบียนผู้อื่น เช่น พฤติกรรมไม่ก้าวร้าว พฤติกรรมซบซึ้งอย่างปลอดภัย เป็นต้น สำหรับพฤติกรรมคนดีและคนเก่ง ประกอบด้วย 2 พฤติกรรมหลัก คือ พฤติกรรมรับผิดชอบ และพฤติกรรมพัฒนา พฤติกรรมรับผิดชอบ เช่น พฤติกรรมการเรียนหรือการทำงาน พฤติกรรมเคารพกฎ เป็นต้น ในขณะที่

พฤติกรรมพัฒนา เช่น พฤติกรรมพัฒนาตนเอง (พฤติกรรมใฝ่เรียนรู้) พฤติกรรมพัฒนาผู้อื่น (พฤติกรรมการสนับสนุนให้ผู้อื่นทำงานปลอดภัย) และพฤติกรรมพัฒนาสังคม (พฤติกรรมอาสา)

2.3.2 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการวิจัยที่เป็นเลิศ

ในส่วนนี้เป็นการทบทวนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับกระบวนการทำวิจัยที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ซึ่งเสนอโดย ดุจเดือน พันธุนาวิน (2549) ใน 3 ประเด็น คือ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง องค์ประกอบของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ และการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการทำวิจัยให้มีมาตรฐานสูง ผู้วิจัยใช้มุมมองดังกล่าวมาทำความเข้าใจคุณลักษณะของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ รวมทั้งสาเหตุและเงื่อนไขของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ มีสาระสำคัญดังนี้

ในประเด็นองค์ประกอบของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ ดุจเดือน พันธุนาวิน (2549) แสดงทัศนะว่า การวิจัยที่มีความเป็นเลิศนั้น พิจารณาได้จาก 3 องค์ประกอบ ได้แก่ คุณภาพของหัวข้อการวิจัย การประมวลเอกสารและวิธีวิจัยตามหลักวิทยาศาสตร์ที่ทำให้ได้มาตรฐานสูง และผลงานวิจัยมีประโยชน์ในวงกว้าง กล่าวคือ (1) องค์ประกอบแรก คุณภาพของหัวข้อการวิจัยจะต้องมีลักษณะที่ทันสมัยเป็นแนวหน้าทางวิชาการ (Frontier of knowledge) นอกจากนี้หัวข้อการวิจัยไม่ควรซ้ำซ้อนกับงานวิจัยในอดีต และควรเป็นหัวข้อที่เป็นสหสาขาวิชาเพื่อเป็นการสร้างองค์ความรู้ที่แตกแขนงออกไป (2) องค์ประกอบด้านการประมวลเอกสารและวิธีวิจัยที่ได้มาตรฐาน การประมวลเอกสารนำมาซึ่งการกำหนดนิยามปฏิบัติการ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่จะนำไปสู่การตั้งสมมติฐาน นอกจากนี้งานวิจัยที่เป็นเลิศต้องเป็นงานที่มีวิธีวิจัยที่มีมาตรฐานสูง โดยเริ่มจากการกำหนดรูปแบบการวิจัยที่เป็นขั้นสูงเพื่อตอบคำถามว่า อะไรเกี่ยวข้องกับอะไรและเป็นเพราะเหตุใด ซึ่งรูปแบบการวิจัยหลักที่จะนำไปสู่ความเป็นเลิศมี 2 รูปแบบ คือ รูปแบบการวิจัยความสัมพันธ์เปรียบเทียบ และรูปแบบการวิจัยเชิงทดลองที่มีการศึกษาสาเหตุสมทบร่วมด้วย และ (3) องค์ประกอบด้านผลงานวิจัยมีประโยชน์ในวงกว้างทั้งในปัจจุบันและอนาคต ผลการวิจัยที่แสดงความเป็นเลิศมักให้ผลการวิจัยที่มีคุณค่าที่สามารถนำไปใช้พัฒนาบุคคลและสังคมได้ตรงประเด็นและยั่งยืน ซึ่งผลงานวิจัยในลักษณะดังกล่าวมักเป็นผลงานวิจัยจากการวิจัยประยุกต์

ส่วนการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการวิจัยเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ ดุจเดือน พันธุนาวิน (2549) อธิบายว่า นักวิจัยสามารถประยุกต์คุณลักษณะพอเพียง 3 ประการของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในกระบวนการทำวิจัยให้เป็นเลิศได้ ได้แก่ ความพอประมาณกับการทำวิจัย ความมีเหตุผลกับการทำวิจัย และความมีภูมิคุ้มกันที่ดีกับการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

ความพอประมาณกับการทำวิจัย ความพอประมาณกับการทำวิจัยมีความเกี่ยวข้องกัน กล่าวคือ นักวิจัยจะต้องทำวิจัยในลักษณะที่ไม่มากเกินไปหรือน้อยเกินไป เช่น การ

กำหนดกลุ่มตัวอย่างให้มีความเหมาะสมกับทรัพยากรและกำลังของนักวิจัย โดยนักวิจัยควรกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรได้ซึ่งต้องคำนึงถึงข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติที่จะวิเคราะห์ด้วย

ความมีเหตุผลกับการทำวิจัย ความมีเหตุผลกับการทำวิจัยมีความเกี่ยวข้องกันในแง่ของการศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุกับผลเพื่อสร้างความรู้ ซึ่งนักวิจัยจะต้องเป็นผู้มีเหตุผลและข้อมูลมากพอที่จะออกแบบการวิจัย ตั้งสมมติฐาน และวางแผนดำเนินการวิจัย รวมทั้งต้องเป็นผู้รู้ก่อนลงมือทำวิจัย สิ่งแรกที่จะทำให้ให้นักวิจัยมีความรู้เพียงพอที่จะกำหนดตัวแปรในงานวิจัย กำหนดสมมติฐาน กำหนดสถิติวิเคราะห์ข้อมูลที่เหมาะสม คือ การประมวลเอกสารซึ่งจะช่วยให้ให้นักวิจัยตัดสินใจเกี่ยวกับการทำวิจัยอย่างพอประมาณบนพื้นฐานของความมีเหตุผลและมีหลักทางวิชาการ

ความมีภูมิคุ้มกันที่ดีกับการวิจัย ความมีภูมิคุ้มกันที่ดีกับการวิจัยมีความเกี่ยวข้องกันคือ นักวิจัยต้องมีความสามารถคาดการณ์เหตุการณ์ในอนาคตเพื่อปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากการทำวิจัยอาจมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาอันอาจส่งผลต่อแผนการดำเนินงาน ดังนั้น นักวิจัยที่ประสบความสำเร็จต้องเป็นผู้ที่พิจารณาการทำวิจัยอย่างรอบคอบ โดยสร้างภูมิคุ้มกันตั้งแต่เริ่มทำวิจัย โดยมีวิธีการสร้างภูมิคุ้มกัน ได้แก่ เลือกนักวิจัยร่วมโครงการวิจัยที่เป็นสหวิทยาการ เลือกผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาหลักที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ควรเรียนรู้งานวิจัยในอดีตจากการประมวลเอกสาร ควรที่ปรึกษาสำหรับโครงการวิจัยเพื่อรับฟังคำแนะนำของนักวิจัยอาวุโส เป็นต้น

นอกเหนือจากคุณลักษณะพอเพียง 3 ประการข้างต้นแล้ว นักวิจัยควรคำนึงถึงเงื่อนไขของการทำวิจัยที่เป็นเลิศที่สามารถประยุกต์จากเงื่อนไข 3 ประการของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ความรอบรู้กับการวิจัย ความเพียรกับการวิจัย และคุณธรรมจริยธรรมกับการวิจัย กล่าวคือ ประเด็นความรอบรู้กับการวิจัย การทำวิจัยต้องตั้งอยู่บนหลักทฤษฎีและผลการวิจัยที่มีมาตรฐานสูงจากการประมวลเอกสารอย่างเข้มข้นเพื่อหาทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานของการวิจัย เพื่อบ่งบอกสถานภาพของการวิจัย และเพื่อประเมินความสำเร็จของงานวิจัยที่กำลังทำ ส่วนความเพียรกับการทำวิจัยนั้น นักวิจัยต้องมีจิตวิญญาณของความทุ่มเทในการทำวิจัย ซึ่งแสดงออกจากความอดทนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคปัญหาจึงจะประสบความสำเร็จสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ เงื่อนไขอีกประการคือ คุณธรรมจริยธรรมกับการทำวิจัย นักวิจัยต้องมีความซื่อสัตย์ในทุกขั้นตอนของการวิจัยทั้งในเรื่องการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และการเสนอแนะเพื่อนำสู่ผลการปฏิบัติและวิจัย

ส่วนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นพฤติกรรมการทำงานวิจัย การมุ่งงานวิจัยที่เป็นเลิศ ความสำเร็จในการทำวิจัย คุณลักษณะที่จำเป็นของนักวิจัย ทั้งจากงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ สามารถสรุปเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาการวิจัยและจุดมุ่งหมายของการศึกษา แบบแผนการวิจัยของงานวิจัย กลุ่มเป้าหมายของการวิจัย และข้อค้นพบสำคัญจากงานวิจัย มีสาระสำคัญพอสังเขปดังนี้

ประเด็นที่ 1 ปัญหาการวิจัยและจุดมุ่งหมายของการศึกษา พบว่า ปัญหาการวิจัยมุ่งแสวงหาคำตอบว่าอะไรเป็นสาเหตุของพฤติกรรมการทำงานวิจัย แรงจูงใจในการทำวิจัย และความสำเร็จในการทำวิจัย ทั้งนี้ส่วนใหญ่จุดมุ่งหมายการวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานวิจัยของอาจารย์มหาวิทยาลัย (กอแก้ว จันทร์กิ่งทอง, 2551; สมเจตน์ นาคเสวี และคณะ, 2553; จิรรัตน์ ภูสีฤทธิ และคณะ, 2558) รองลงมาได้แก่ เพื่อศึกษาตัวบ่งชี้ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำวิจัย (ฐิติพร ตันติศรียานุรักษ์ และคณะ, 2550) เพื่อพัฒนาโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุของแรงจูงใจในการทำวิจัย (ทิพย์วัลย์ ศรีพรหม, 2554) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงานวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ (ปิยวรรณ บุญเพ็ญ, 2550) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบที่ส่งเสริมการทำวิจัยของอาจารย์ (ภัทรภร ไตรบุตร และคณะ, 2556) และเพื่อศึกษาแรงจูงใจในการทำวิจัยและสภาพปัญหาอุปสรรคในการทำวิจัย (สุวรรณ พรหมเขต และคณะ, 2556)

ประเด็นที่ 2 แบบแผนการวิจัยของงานวิจัย พบว่า แบบแผนการวิจัยที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ แบ่งออกเป็น การวิจัยเชิงปริมาณที่มุ่งจัดระบบหรือโครงสร้าง (ภัทรภร ไตรบุตร และคณะ, 2556) การวิจัยเชิงสำรวจมุ่งบรรยายกลุ่มตัวอย่าง (สมเจตน์ นาคเสวี และคณะ, 2553) การวิจัยเชิงปริมาณที่มุ่งแสวงหาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุหรือค้นหาตัวทำนาย (วินัย คำสุวรรณ, 2542; ทิพย์วัลย์ ศรีพรหม, 2554; ฐิติพร ตันติศรียานุรักษ์ และคณะ, 2550; สุวรรณ พรหมเขต และคณะ, 2556) และการวิจัยเชิงปริมาณที่มุ่งทดสอบความแตกต่างระหว่างประชากร (ปิยวรรณ บุญเพ็ญ, 2550)

ประเด็นที่ 3 กลุ่มเป้าหมายของการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัย ได้แก่ บุคลากรสายวิชาการของวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ และมหาวิทยาลัยทั้งภาครัฐและภาคเอกชน (วินัย คำสุวรรณ, 2542; ทิพย์วัลย์ ศรีพรหม, 2554; ปิยวรรณ บุญเพ็ญ, 2550; ภัทรภร ไตรบุตร และคณะ, 2556; สุวรรณ พรหมเขต และคณะ, 2556) และบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัย (สมเจตน์ นาคเสวี และคณะ, 2553; จิรรัตน์ ภูสีฤทธิ และคณะ, 2558)

ประเด็นสุดท้าย ข้อค้นพบที่สำคัญทั้งที่มาจากงานวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พบว่า ผลการศึกษาจากงานวิจัยเชิงปริมาณเกี่ยวกับสาเหตุของการทำงานวิจัย แรงจูงใจในการทำวิจัย และ

ความสำเร็จในการทำวิจัย พบว่าเกิดจากทั้งสาเหตุภายในตัวบุคคลหรือลักษณะส่วนบุคคล และสาเหตุภายนอกตัวบุคคลที่เป็นสถานการณ์แวดล้อม ซึ่งสรุปได้ดังนี้

สาเหตุภายในตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการทำงานวิจัย ประกอบด้วย ทักษะการทำวิจัย เช่น ทักษะมนุษยสัมพันธ์เพื่อประสานงานในการทำวิจัย มีทักษะการเขียนรายงาน และมีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล (ภัทรภร ไตรบุตร และคณะ, 2556; จิรารัตน์ ภูสีฤทธิ และคณะ, 2558) ความรู้และความเข้าใจในการทำวิจัย เช่น การออกแบบการวิจัย การกำหนดปัญหาวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล วิธีการศึกษาเอกสารและวรรณกรรม การตั้งปัญหาและหัวข้อการวิจัย และการเขียนข้อเสนอโครงการ (ฐิติพร ตันติศรียานุรักษ์ และคณะ, 2550; กอแก้ว จันทร์กิงทอง, 2551; สมเจตน์ นาคเสวี และคณะ, 2553; ภัทรภร ไตรบุตร และคณะ, 2556; จิรารัตน์ ภูสีฤทธิ และคณะ, 2558) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (ภัทรภร ไตรบุตร และคณะ, 2556) ความคาดหวังในการทำวิจัย (ภัทรภร ไตรบุตร และคณะ, 2556) ประสบการณ์การทำวิจัย (สุวรรณ พรหมเขต และคณะ, 2556) เจตคติต่อการทำวิจัย (กอแก้ว จันทร์กิงทอง, 2551; ทิพย์วัลย์ ศรีพรม, 2554) ความมุ่งมั่นและความรับผิดชอบ (ฐิติพร ตันติศรียานุรักษ์ และคณะ, 2550) ค่านิยม เช่น ค่านิยมซื้อสัตย์และมีความรับผิดชอบ ค่านิยมมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน และค่านิยมในการทำงาน (วินัย คำสุวรรณ, 2542; ปิยวรรณ บุญเพ็ญ, 2550) ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน (ปิยวรรณ บุญเพ็ญ, 2550) ความต้องการสัมฤทธิ์ผล ความผูกพันกับเป้าหมาย และความคิดคาดหวังในอรรถประโยชน์ (วินัย คำสุวรรณ, 2542)

ส่วนสาเหตุภายนอกตัวบุคคลหรือสภาพแวดล้อมรอบตัวบุคคลที่ส่งเสริมการทำงานวิจัย ประกอบด้วย การสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานและผู้บริหาร เช่น การสนับสนุนให้บุคลากรทำวิจัย การให้ทุนอุดหนุนการวิจัยเพิ่มขึ้น การส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และประสบการณ์ในการทำวิจัย เป็นต้น (ภัทรภร ไตรบุตร และคณะ, 2556; กอแก้ว จันทร์กิงทอง, 2551; ฐิติพร ตันติศรียานุรักษ์ และคณะ, 2550) นโยบายในการส่งเสริมการทำวิจัยหรือบริการงานวิจัย เช่น หน่วยงานมีการให้ความสำคัญในการส่งเสริมให้บุคลากรทำวิจัยจากผู้บังคับบัญชาทุกระดับ มีการให้ความรู้และประสบการณ์ในการทำงานวิจัย (ภัทรภร ไตรบุตร และคณะ, 2556; สุวรรณ พรหมเขต และคณะ, 2556; สมเจตน์ นาคเสวี และคณะ, 2553; จิรารัตน์ ภูสีฤทธิ และคณะ, 2558) สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น ทรัพยากรเพื่อส่งเสริมการวิจัย ทุนอุดหนุนและงบประมาณการทำวิจัยอย่างเพียงพอ (สมเจตน์ นาคเสวี และคณะ, 2553; ฐิติพร ตันติศรียานุรักษ์ และคณะ, 2550; ภัทรภร ไตรบุตร และคณะ, 2556; สุวรรณ พรหมเขต และคณะ, 2556) หรือการจัดให้มีการเผยแพร่ผลงานวิจัยของบุคลากรในรูปแบบต่างๆ การบริการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ และการบริการให้คำปรึกษาด้านการวิจัย (ฐิติพร ตันติศรียานุรักษ์ และคณะ, 2550) บรรยากาศการทำวิจัย เช่น มีแหล่งค้นคว้าเอกสาร มีแหล่งข้อมูลเพียงพอและเชื่อถือได้ มีการกำหนดนโยบายและแนวทางการทำวิจัยของสถาบันที่ชัดเจน (ฐิติพร ตันติศรียานุรักษ์ และคณะ, 2550; วินัย คำสุวรรณ, 2542)

นอกจากนั้น ยังพบว่า ความร่วมมือจากเพื่อนร่วมงาน (ภัทรภร ไตรบุตร และคณะ, 2556) เวลาในการทำวิจัย (ภัทรภร ไตรบุตร และคณะ, 2556; สมเจตน์ นาคเสวี และคณะ, 2553) บรรทัดฐานในการทำงาน (วินัย คำสุวรรณ, 2542) ภาระงานสอน (สุวรรณ พรหมเขต และคณะ, 2556) และการติดตามประเมินผลการทำวิจัย (ฐิติพร ตันติศรียานุรักษ์ และคณะ, 2550) ก็เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำงานวิจัยเช่นกัน

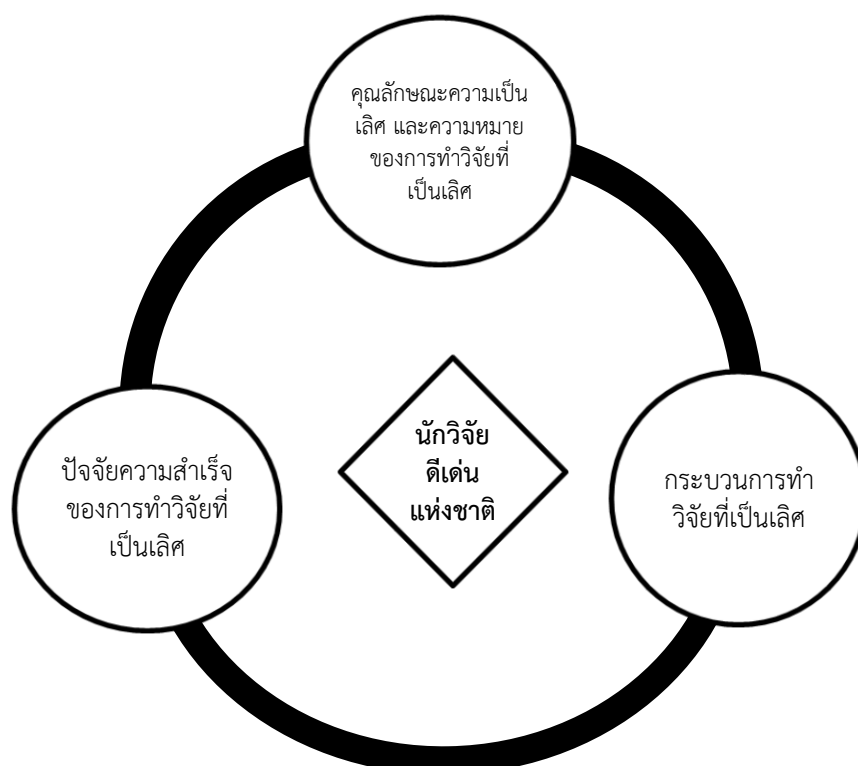
เมื่อพิจารณาถึงเหตุผลที่ทำให้ทำวิจัยและเจตคติต่อการทำวิจัยและของบุคลากรที่ทำวิจัยพบว่า สาเหตุที่ทำวิจัยเพราะถือเป็นหน้าที่ของอาจารย์ และเพื่อประโยชน์ด้านการสอนและการปฏิบัติงาน สำหรับเหตุผลที่ไม่ทำ เพราะไม่มีเวลา ขาดความรู้และประสบการณ์ในการทำวิจัย และผลตอบแทนน้อย ส่วนเจตคติต่อการทำวิจัย ส่วนใหญ่เห็นว่ามีประโยชน์ทางวิชาการมากกว่าค่าตอบแทน คิดว่างานวิจัยเป็นภารกิจสำคัญที่ควบคู่กับการสอน และคิดว่าการวิจัยมีส่วนช่วยสร้างภาพลักษณ์ของอาจารย์ (สมเจตน์ นาคเสวี และคณะ, 2553)

ส่วนข้อค้นพบจากงานวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งศึกษาประสบการณ์ของการเป็นนักวิจัยและเงื่อนไขของการเป็นนักวิจัยที่ประสบความสำเร็จ พบว่าเกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ 3 เรื่อง คือ แรงจูงใจในการทำวิจัย แรงจูงใจในการเขียนงานวิจัย และแรงจูงใจในการสอน ซึ่งในแต่ละประเด็นมีกลวิธีเพื่อสร้างแรงจูงใจ ดังนี้ แรงจูงใจในการทำวิจัย เช่น การบริหารจัดการเวลาและงานอย่างเป็นระบบ การมีความเชื่อมั่นในตนเอง การอดทนต่ออุปสรรค การแลกเปลี่ยนความรู้ และการสร้างความร่วมมือในการทำงาน แรงจูงใจในการเขียนงานวิจัย เช่น การตั้งเป้าหมายในการเขียน ความกระตือรือร้นในการเขียน ความเข้าใจในเนื้อหาของงาน การเข้าร่วมนำเสนอผลงานในประชุมวิชาการเพื่อนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงผลงาน การพูดคุยเพื่อขอคำแนะนำจากพี่เลี้ยง การปฏิบัติตามคู่มือการตีพิมพ์บทความของเจ้าของวารสาร การหิบบกประเด็นที่น่าสนใจจากงานวิจัยเพื่อนำเสนอในบทความ และการไม่ล้าลอบขโมยผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ส่วนกลวิธีการสร้างแรงจูงใจในการสอน เช่น การสร้างแรงปรารถนาในการทำงาน การบริหารจัดการเวลาให้สมดุลทั้งเรื่องการสอน การวิจัย และการประชุม และการทำวิจัยอย่างต่อเนื่องเพื่อนำองค์ความรู้จากการวิจัยมาถ่ายทอดให้กับผู้เรียน (Shahrom Md Zain et al., 2011) สอดคล้องกับ Xi Chen & Anderson (2008) ที่ศึกษาชีวิตและประสบการณ์ของนักวิจัยที่ประสบความสำเร็จในการทำวิจัย โดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่อง และถ่ายทอดออกมาเป็นเรื่องเล่าเพื่อบอกเล่ากระบวนการการกลายเป็นนักวิจัยที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งพบว่าการประสบความสำเร็จในการทำวิจัยนั้นเกี่ยวข้องกับตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น กล่าวคือ ในมิติที่เกี่ยวข้องกับตนเอง พบว่า การมีแรงปรารถนาในอาชีพ และการมีแรงจูงใจในการทำงาน ส่วนมิติที่เกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้อื่น พบว่า การมีความร่วมมือกับเพื่อนร่วมงาน การสร้างทีมในการทำงาน การบริหารเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ และการสร้างสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว ส่วน Susan (2014) แสดงทัศนะเรื่องทำอย่างไรจึงจะการกลายเป็นนักวิจัยที่

สำเร็จ โดยเสนอเป็นเทคนิคสำหรับนักวิจัยมือใหม่ ดังนี้ การเผยแพร่ผลงานวิชาการด้วยการตีพิมพ์บทความ การมีพี่เลี้ยงที่ดี การสร้างแรงปรารถนาและแรงจูงใจในการทำงาน การวางแผนเส้นทางอาชีพของตนเอง การพัฒนาความเชี่ยวชาญส่วนตัว และการสร้างเครือข่ายทางวิชาการทั้งสาขาเดียวกันและต่างสาขา

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจประสบการณ์การเป็นนักวิจัยที่ได้รับรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ ใน 3 ประเด็น คือ คุณลักษณะของความเป็นเลิศและการให้ความหมายของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ กระบวนการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ และปัจจัยความสำเร็จของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ ผู้วิจัยออกแบบการวิจัยโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพแบบการศึกษาเฉพาะกรณี (Case study) เป็นกระบวนการทัศน์เพื่อแสวงหาความรู้และความจริงตามมุมมองของผู้ให้ข้อมูลหลัก ทั้งนี้ได้ใช้แนวคิดความเป็นเลิศในการวิจัย (Excellence in research) แนวคิดทฤษฎีทางจิตพฤติกรรมศาสตร์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นกรอบในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่ศึกษา โดยมีกรอบแนวคิดของการศึกษาดังแผนภาพ 2-2

แผนภาพ 2-2 กรอบแนวคิดของการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องคุณลักษณะของความเป็นเลิศและปัจจัยความสำเร็จของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยที่ได้รับรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ ดำเนินตามกระบวนการทัศนคติการวิจัยแบบสร้างสรรค์นิยม (Constructivism) ผู้วิจัยเข้าไปแสวงหาความรู้ความจริงโดยการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลอย่างใกล้ชิดเป็นเวลานานพอสมควรด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ความรู้ความจริงที่ลุ่มลึก ในส่วนนี้เป็น การนำเสนอวิธีดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น แบบแผนการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลและการเลือกผู้ให้ข้อมูล วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็น และจริยธรรมในการวิจัย มีรายละเอียดของการออกแบบการวิจัย ดังนี้

แบบแผนการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการศึกษาแบบการศึกษาเฉพาะกรณี (Case study approach) เนื่องจากการศึกษาถึงบริบทที่มีขอบเขตเฉพาะเจาะจง โดยมีบุคคลเป็นกรณีศึกษาซึ่งในที่นี้คือ นักวิจัยที่ได้รับรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ โดยเน้นการศึกษาประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลโดยตรง และเน้นการให้ความหมายผ่านมุมมองของผู้ให้ข้อมูลที่แวดล้อมด้วยบริบทและมิติต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ผู้วิจัยจะพักวางความเห็นส่วนตัวไว้ชั่วคราวก่อนวิเคราะห์ข้อมูลและไม่ตัดสินหรือคิดล่วงหน้า สำหรับการเลือกกรณีศึกษานั้นผู้วิจัยเลือกแบบ Instrumental case เนื่องจากเป็นการเลือกกรณีศึกษาที่เป็นตัวแทนของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้นับสนุนข้อสรุปเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัยได้ครบทุกประเด็นอย่างลึกซึ้ง ส่วนรูปแบบของการวิจัยแบบศึกษาเฉพาะกรณี ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาแบบพรรณนา (Descriptive) ร่วมกับแบบมุ่งหาคำอธิบาย (Explanatory) กล่าวคือ ผู้วิจัยใช้วิธีการพรรณนาเพื่อให้รายละเอียดเกี่ยวกับความหมายของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ กระบวนการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ รวมทั้งหาคำอธิบายถึงคุณลักษณะของความเป็นเลิศ และปัจจัยความสำเร็จของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยที่ได้รับรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ

ผู้ให้ข้อมูลและการเลือกผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มเป้าหมายของการศึกษาคั้งนี้เรียกว่ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) ที่เป็นผู้รู้ข้อมูลนั้นดีที่สุด (Information rich case) ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักของการศึกษาคั้งนี้เป็นนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติที่ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์การคัดเลือก (Criterion) สำหรับคุณสมบัติที่ผู้วิจัยกำหนดเป็นเกณฑ์การคัดเลือกนั้น ผู้วิจัยอ้างอิงจากประกาศของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

ว่าด้วยการให้รางวัลสภาวิจัยแห่งชาติ: รางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ.2559 และกำหนดคุณสมบัติเฉพาะเพื่อใช้เป็นเกณฑ์การคัดเลือกเพิ่มเติม ดังนี้

- 1) เป็นนักวิจัยด้านสังคมศาสตร์ที่มีผลงานวิจัยสะสมกันมาไม่น้อยกว่า 5 ปี
- 2) เป็นผู้ที่มีผลงานดีเด่นที่แสดงถึงความคิดริเริ่ม สร้างคุณูปการต่อวงวิชาการ ประเทศชาติ และประชาชน ได้อุทิศตนดำเนินการวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการมาอย่างต่อเนื่อง จนได้ประกาศเกียรติคุณเป็นนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติในระหว่างปี พ.ศ. 2539-2561
- 3) ยินยอมและสมัครใจที่จะให้ข้อมูลด้วยความเต็มใจ

จากคุณสมบัติตามเกณฑ์ข้อ 1 แล 2 ข้างต้น ทำให้ได้รายชื่อนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ จำนวน 28 คน (ดังตาราง 3-1) ทั้งนี้มีนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติยินดีและสมัครใจให้ข้อมูล รวมทั้งสิ้น 7 คน ซึ่งในระหว่างเก็บข้อมูล ผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นจำนวนผู้ให้ข้อมูลที่ทำให้ข้อมูลอิ่มตัว (Saturation) กล่าวคือ ข้อมูลที่ได้เริ่มซ้ำและไม่มีข้อมูลใหม่ปรากฏ ผู้ให้ข้อมูล 7 คนนี้ ประกอบด้วย นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติสาขาสังคมวิทยา 2 คน สาขาเศรษฐศาสตร์ สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศและนิเทศศาสตร์ สาขาปรัชญา และสาขาการศึกษา อย่างละ 1 คน ส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัย มีตำแหน่งทางวิชาการตั้งแต่ระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์จนถึงศาสตราจารย์ มีประสบการณ์ทำงานวิจัยมากกว่า 20 ปี

ตาราง 3-1 รายชื่อนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติสาขาสังคมศาสตร์ ระหว่างปี พ.ศ.2539-2561

ปี	สาขา	จำนวน (คน)
2561	การศึกษา	1
2559	สังคมวิทยา	1
	เทคโนโลยีสารสนเทศและนิเทศศาสตร์	1
2558	ปรัชญา	1
	รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์	1
	เศรษฐศาสตร์	1
2557	ปรัชญา	2
	นิติศาสตร์	1
	เทคโนโลยีสารสนเทศและนิเทศศาสตร์	1
2556	การศึกษา	1
	สังคมวิทยา	1
	ปรัชญา	1

ปี	สาขา	จำนวน (คน)
2555	ปรัชญา	1
	รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์	1
	สังคมวิทยา	1
	การศึกษา	1
2554	รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์	1
	เศรษฐศาสตร์	1
	สังคมวิทยา	1
2553	นิติศาสตร์	1
	ปรัชญา	1
2550	การศึกษา	1
	นิติศาสตร์	1
2548	สังคมวิทยา	1
	เทคโนโลยีสารสนเทศและนิเทศศาสตร์	1
	นิติศาสตร์	1
2539	สังคมวิทยา	1

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ก่อนเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างเก็บรวบรวมข้อมูล และหลังเก็บรวบรวมข้อมูล ในแต่ละช่วงดำเนินการดังนี้

ช่วงก่อนเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการวางแผนและเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินการเก็บข้อมูลจริง ประกอบด้วยกิจกรรมย่อยดังนี้

- 1) ผู้วิจัยส่งข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อขอรับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สถาบันยุทธศาสตร์ทางปัญญาและวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2560
- 2) ผู้วิจัยประสานงานและติดต่อกับผู้ให้ข้อมูลหลักตามรายชื่อผู้ได้รับรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ ทั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อแนะนำตัวและขออนุญาตสัมภาษณ์ รวมทั้งนัดหมายวันสัมภาษณ์
- 3) ระหว่างรอถึงวันนัดหมายการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ เช่น ประวัติการทำงานวิจัย เทคนิคการทำงานวิจัย และผลงานวิจัย จาก

แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ อาทิเช่น หนังสือรางวัลสภากาชาดแห่งชาติ และเว็บไซต์ของหน่วยงานต้นสังกัดของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ เป็นต้น

ช่วงระหว่างเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนธันวาคม 2560 ถึงมกราคม 2562 ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก รวมถึงการสังเกต การเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยเริ่มต้นทำความรู้จักและสร้างสัมพันธภาพกับผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้เกิดความไว้วางใจก่อน จากนั้นจึงชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและการทำวิจัยในมนุษย์ เมื่อผู้ให้ข้อมูลคุ้นเคยและเปิดใจ จึงดำเนินการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ โดยเริ่มพูดคุยเรื่องทั่วๆ ไปเกี่ยวกับประวัติชีวิตการทำงาน จากนั้นจึงเข้าสู่ประเด็นคำถามการวิจัยตามแนวคำถามสัมภาษณ์ ซึ่งลำดับคำถามอาจปรับเปลี่ยนยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์และคำตอบของผู้ให้ข้อมูล ทั้งนี้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลคนละ 2 ครั้ง ครั้งละประมาณ 2 ชั่วโมง นอกจากการสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยได้เข้าร่วมสังเกตในฐานะผู้มีส่วนร่วมที่ทำการสังเกตการประชุมโครงการวิจัยของผู้ให้ข้อมูล ในแต่ละครั้งจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสรุปเป็นแผนภาพความคิด (ปรากฏดังภาคผนวก ก) และถอดเทปสัมภาษณ์ทันที

ช่วงหลังเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำผลการสัมภาษณ์เบื้องต้นกลับไปยังผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้ยืนยันความถูกต้องของเนื้อหา ภายหลังจากนั้นจึงวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ซึ่งมีรายละเอียดของผลการวิเคราะห์เบื้องต้นในส่วนถัดไป

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือที่หลากหลาย แต่ผู้วิจัยจะทำหน้าที่เป็นผู้ใช้เครื่องมือเหล่านั้นให้ถูกต้องและเหมาะสมตามหลักวิชาการ สำหรับวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือในการวิจัย มีดังนี้

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เป็นวิธีหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นวิธีการสนทนาพูดคุยตามประเด็นข้อคำถามที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อค้นหาและทำความเข้าใจปรากฏการณ์ ประสบการณ์ และมุมมองของผู้ให้สัมภาษณ์ ในประเด็นความหมายของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ กระบวนการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ คุณลักษณะของความเป็นเลิศ และปัจจัยความสำเร็จของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ ซึ่งผู้วิจัยยึดหลักการแนวปฏิบัติในการสัมภาษณ์ตามแนวทางของชาย โปริสตีตา (2562) ดังนี้ 1) เน้นศึกษาปรากฏการณ์หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง 2) ให้ความสำคัญกับข้อเท็จจริงของผู้ตอบ 3) มุ่งหาข้อมูลเชิงคุณภาพที่แสดงออกมาในลักษณะคำพูดมากกว่าจำนวน 4) เน้นข้อมูลเชิงลึกเพื่อให้ได้คำตอบว่าอะไร และอย่างไร 5) เน้นการเจาะลึกในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเฉพาะเป็นหลัก 6) ไม่สร้างกรอบคำตอบและการ

ตีความล่วงหน้า และ 7) มีประเด็นหรือแนวคำถามสัมภาษณ์ที่สามารถเพิ่มเติมได้ขณะสัมภาษณ์ สำหรับการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างแนวคำถามสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured interview guideline) จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีตัวอย่างคำถาม ดังตาราง 3-2 ส่วนแนวคำถามสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างที่ใช้เก็บข้อมูลจริง ปรากฏในภาคผนวก ข

ตาราง 3-2 แนวคำถามสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง

วัตถุประสงค์	คำถามหลัก
1. เพื่อทำความเข้าใจความหมายของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศจากมุมมองของนักวิจัยที่ได้รับรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ	1.1 ถ้าพูดถึงความเป็นเลิศ ท่านนึกถึงอะไร 1.2 ลักษณะอะไรที่สะท้อนความเป็นเลิศ 1.3 ถ้าพูดถึงการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ ท่านเข้าใจว่าอย่างไร 1.4 ช่วยเล่าตัวอย่างของการทำงานวิจัยที่มีลักษณะของความเป็นเลิศ
2. เพื่อศึกษากระบวนการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยที่ได้รับรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ	2.1 ท่านมีขั้นตอนในการทำงานวิจัยอย่างไร 2.2 ช่วยเล่าตัวอย่างในการทำงานวิจัยในแต่ละขั้นตอน 2.3 ขั้นตอนใดที่ต้องคำนึงถึงความเป็นเลิศ 2.4 ในแต่ละขั้นตอนต้องคำนึงถึงความเป็นเลิศอย่างไร
3. เพื่อค้นหาคุณลักษณะของความเป็นเลิศและปัจจัยความสำเร็จของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยที่ได้รับรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ	3.1 คุณลักษณะเด่นอะไรที่ทำให้ท่านได้รับการยกย่องว่าเป็นนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ 3.2 ความสำเร็จของการทำงานวิจัย ตามมุมมองของท่านคืออะไร 3.3 ท่านคิดว่าอะไรคือเงื่อนไขความสำเร็จของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของท่าน

2. การสังเกต

ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในฐานะผู้สังเกต กล่าวคือ ผู้วิจัยขออนุญาตติดตามและเข้าร่วมประชุมโครงการวิจัยของผู้ให้ข้อมูล เพื่อสังเกตการทำงานของผู้ให้ข้อมูล โดยใช้แนวทางการสังเกตตามแนวของ Loftland (1971) ดังตาราง 3-3

ตาราง 3-3 แนวทางการสังเกต

สิ่งที่สังเกต	คำอธิบายการสังเกต	สิ่งที่สังเกตได้	การวิเคราะห์และ ข้อสังเกต ของผู้วิจัย
1. ฉาก (Setting)	1.1 อธิบายสถานที่ที่สังเกต ใน แต่ละจุดที่สัมพันธ์กับ ชีวิตของผู้ให้ข้อมูลหลัก 1.2 อธิบายตัวบุคคลที่ถูก สังเกต และผู้ที่เกี่ยวข้องกับ ผู้ให้ข้อมูลหลัก		
2. การกระทำ (Act)	ณ จุดที่สังเกต ผู้ให้ข้อมูลหลัก ทำอะไร		
3. กิจกรรม (Activity)	ณ จุดที่สังเกต ผู้ให้ข้อมูลหลัก ทำกิจกรรมอะไรซ้ำๆ จน กลายเป็นแบบแผนของ พฤติกรรม		
4. ความสัมพันธ์ (Relation)	ผู้ให้ข้อมูลหลัก แสดง ความสัมพันธ์กับผู้ที่เกี่ยวข้อง อะไรบ้าง อย่างไร		
5. การมีส่วนร่วม (Participation)	ผู้ให้ข้อมูลหลักมีส่วนร่วมกับ ผู้ที่เกี่ยวข้องอะไรบ้าง อย่างไร		

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพสามารถดำเนินการไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล และกระทำได้ที่ทันทีที่เก็บข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ซึ่งข้อมูลที่ได้ในระยะแรกจะบอกทิศทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะต่อไป รวมทั้งใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการปรับปรุงแก้ไขประเด็นข้อคำถาม และเป็นแนวทางกำหนดการสร้างข้อคำถามในการวิจัยเชิงปริมาณ สำหรับแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่มีลักษณะเป็นข้อมูลเชิงพรรณนาและบรรยายสภาพการณ์ใดสภาพการณ์หนึ่งนั้น ผู้วิจัยมีวิธีการจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางของ Miles & Huberman (1994) ดังนี้

1) การจัดระเบียบข้อมูล (Data Organizing) เป็นการจัดกระทำกับข้อมูลเพื่อให้ข้อมูลเป็นระเบียบทั้งในด้านกายภาพและด้านเนื้อหา ซึ่งวิธีการจัดระเบียบข้อมูลในขั้นนี้ทำโดยการถอดเทปให้ออกมาในรูปแบบสัมภาษณ์เป็นรายการณี พร้อมจัดเก็บข้อมูลสำรองอย่างน้อย 1 ชุดในคอมพิวเตอร์ จากนั้นบรรณาธิการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในเรื่องคำผิดและความสมบูรณ์ของ

เนื้อหา ก่อนนำข้อมูลดิบนี้ไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อด้วยการวิเคราะห์ภายใน (Within – Case Analysis) เฉพาะแต่ละกรณีเพื่อสร้างรหัสของข้อมูลในแต่ละราย

2) การสร้างรหัส และการเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ของข้อมูล (Coding and Finding Relation) เป็นขั้นตอนที่เริ่มต้นจากการอ่านบทสัมภาษณ์หรือข้อมูลดิบให้เข้าใจ จากนั้นลงรหัสหรือติดป้ายชื่อข้อมูลที่ปรากฏในบทสัมภาษณ์ ซึ่งรหัสที่ให้ผู้วิจัยใช้วิธีการให้รหัสแบบผสมผสานระหว่างการกำหนดรหัสล่วงหน้า (Deductive Coding) ที่สร้างรหัสจากคำถามการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย แนวคิดทฤษฎี และประสบการณ์ของผู้วิจัย ร่วมกับการให้รหัสภายหลังจากที่อ่านข้อมูลอย่างละเอียด (Inductive Coding) เมื่อให้รหัสหรือติดป้ายชื่อครบทุกกรณีตัวอย่างที่สัมภาษณ์แล้ว ในขั้นต่อไป ผู้วิจัยจึงรวมรหัสที่เหมือนกันไว้ด้วยกัน เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลที่จัดระเบียบเข้าด้วยกันตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์ (ดังปรากฏในภาคผนวก ค)

3) การหาข้อสรุป การตีความและการตรวจสอบความถูกต้องแม่นยำตรงของผลการวิจัย (Conclusion, Interpretation and Verification) เป็นกระบวนการหาข้อสรุปและการตีความหมายของข้อค้นพบที่ได้จากการแสดงข้อมูล รวมถึงการตรวจสอบว่าข้อสรุปหรือความหมายที่ได้นั้นมีความถูกต้องน่าเชื่อถือเพียงใด ข้อสรุปและสิ่งที่ตีความออกมานั้นจะอยู่ในรูปของคำอธิบายกรอบแนวคิดหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการวิเคราะห์ซึ่งในขั้นตอนนี้จะกระทำด้วยการวิเคราะห์ข้ามกรณี (Cross-Case Analysis) โดยใช้รหัสเป็นเครื่องมือในการหาข้อสรุปว่ามีกรณี que แสดงข้อมูลไปในทิศทางเดียวกัน หรือต่างกันเพื่อหาข้อสรุปที่ได้มาจากภาพรวมส่วนใหญ่ของกรณีศึกษาที่เห็นตรงกัน

สำหรับแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้แนวทางการวิเคราะห์แบบการศึกษาเฉพาะกรณี (Case study) ของ Stake (1995) ดังนี้

1) ค้นหาค้นหาข้อสรุปผลรวม (Categorical Aggregation) เป็นวิธีการสืบค้นหาความหมายรวมของข้อมูลย่อยหลายหน่วย โดยมุ่งเน้นค้นหาความหมายรวมที่เผยออกมาจากกรณีตัวอย่างหรือเหตุการณ์เฉพาะที่สนใจจำนวนหลายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นข้อมูลจากสถานที่ศึกษาวิจัยที่เก็บรวบรวมมาได้ในสภาวะการณ์ที่แตกต่างกัน

2) การตีความโดยตรง (Direct Interpretation) เป็นวิธีการสืบค้นหาความหมายของข้อมูลเฉพาะในส่วนที่มีลักษณะเด่นเป็นพิเศษ กล่าวคือ วิธีการนี้มุ่งค้นหาความหมายที่เผยมาจากกรณีตัวอย่างหรือเหตุการณ์เฉพาะที่สนใจเพียงเหตุการณ์เดียว อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะคำนึงถึงวัตถุประสงค์ในการวิจัยและบริบทของกรณีศึกษาเป็นหลัก

การตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็น

วัตถุประสงค์ของการตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็น เพื่อพิจารณาว่าข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้นั้นมีคุณภาพน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยคำนึงถึงความเชื่อถือได้ในบริบทของการวิจัยที่ดำเนินการในสถานการณ์ที่เป็นธรรมชาติ (Trustworthiness) ในมิติความเชื่อถือได้ (Credibility) การพึ่งพากับเกณฑ์อื่นๆ (Dependability) การยืนยันผล (Confirmability) และการถ่ายโอนผลการวิจัย (Transferability) ดังนี้

มิติความเชื่อถือได้ (Credibility) เป็นการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลและการตีความของผู้วิจัยกับความเป็นจริงในความคิดของผู้ให้ข้อมูล (Etic-Emic view) ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบความเชื่อถือได้ในการตีความด้วยการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านวิธีการ (Method triangulation) ด้านข้อมูล (Data triangulation) และด้านผู้วิเคราะห์ (Analyst triangulation) กล่าวคือ การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการ ผู้วิจัยใช้การเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากเทคนิคการเก็บข้อมูลหลายวิธีการทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และการสำรวจเอกสารจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ส่วนการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล แม้ผู้วิจัยสัมภาษณ์นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ได้สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับผู้เกี่ยวข้องกับนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติร่วมด้วย เช่น นักวิจัยร่วมผู้ช่วยนักวิจัย และลูกศิษย์ของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ นอกจากนี้ยังใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิเคราะห์ โดยให้ผู้ช่วยวิจัยที่มีประสบการณ์ด้านการวิจัยเชิงคุณภาพทำหน้าที่วิเคราะห์ข้อมูลร่วมด้วย เพื่อนำข้อค้นพบมาเปรียบเทียบกัน

มิติการพึ่งพากับเกณฑ์อื่นๆ (Dependability) เป็นการตรวจสอบความตรงของข้อมูลด้วยการใช้วิธีการอื่นๆ ร่วมกันหลายวิธีเพื่อดูว่าผลลัพธ์จะเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้การตรวจสอบแบบสามเส้าดังที่ได้กล่าวแล้วในมิติความเชื่อถือได้

มิติการยืนยันผล (Confirmability) เป็นการตรวจสอบความสามารถในการยืนยันผล ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าดังที่ได้กล่าวแล้วในมิติความเชื่อถือได้

มิติการถ่ายโอนผลการวิจัย (Transferability) เป็นการตรวจสอบความสามารถในการอ้างผลการวิจัยไปยังสภาพการณ์ในบริบทที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบจากกลุ่มตัวอย่างที่เฉพาะเจาะจงในการเปรียบเทียบข้อมูล กล่าวคือ นำข้อค้นพบที่ได้วิเคราะห์ในเบื้องต้นมาเปรียบเทียบกับข้อมูลจากการร่วมวงสนทนาของตัวแทนผู้ที่ได้รับรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2562 ในงานวันนักประดิษฐ์ 2562 จำนวน 5 ท่าน ผลการเปรียบเทียบข้อค้นพบที่วิเคราะห์ได้จากนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติสาขาสังคมศาสตร์กับสาขาที่ไม่ใช่สังคมศาสตร์ พบว่าใกล้เคียงกัน (ดังปรากฏในภาคผนวก ง)

จริยธรรมในการวิจัย

ผู้วิจัยค่านึงและตระหนักถึงจริยธรรมในการวิจัยโดยเฉพาะการวิจัยในมนุษย์ ในการนี้ก่อนดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ส่งข้อเสนอโครงการเพื่อขออนุญาตการทำวิจัยที่ทำในมนุษย์ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ผ่านการอนุมัติให้ดำเนินการวิจัยจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ สถาบันยุทธศาสตร์ทางปัญญาและวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เลขที่รับรอง SWUEC 342/60

ในระหว่างที่ดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ขอความยินยอมการให้ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลก่อนเก็บข้อมูลทุกครั้ง โดยปฏิบัติตามเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมวิจัย (Participant information sheet) ผู้วิจัยหลีกเลี่ยงการรบกวนชีวิตและการทำงานตามปกติของผู้ให้ข้อมูลหรือรบกวนให้น้อยที่สุด

ภายหลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยตระหนักถึงความลับของผู้ให้ข้อมูล และเคารพผู้ให้ข้อมูลโดยไม่ตีความหรือรายงานข้อมูลที่ไม่ใช่คำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลในบทบันทึก และในการรายงานผล ผู้วิจัยปกปิดชื่อและลักษณะส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลโดยใช้ชื่อสมมติ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในบทนี้เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ประการ คือ เพื่อทำความเข้าใจการให้ความหมายความเป็นเลิศและการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ เพื่อศึกษา กระบวนการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ และเพื่อค้นหาเงื่อนไขความสำเร็จของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศจาก มุมมองของนักวิจัยที่ได้รับรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ จำนวน 7 คน ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยหลักการแบบอุปนัยเพื่อสร้างข้อสรุปจากสถานการณ์ที่ศึกษา ทั้งนี้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ

ส่วนที่ 2 ความเป็นเลิศและการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ

ส่วนที่ 3 กระบวนการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ

ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ

แต่ละส่วนมีสาระสำคัญดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ

การทำความเข้าใจมุมมองและความรู้สึกของผู้ให้ข้อมูลได้อย่างลึกซึ้ง จำเป็นต้องรู้บริบททั่วไปของผู้ให้ข้อมูลเป็นเบื้องต้น ในส่วนนี้จึงเป็นการนำเสนอข้อมูลทั่วไปของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ แบ่งออกเป็น การทำความรู้จักภูมิหลังโดยย่อของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ และคุณลักษณะสำคัญของการเป็นนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ มีสาระสำคัญดังนี้

1.1 รู้จักนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ

ปกติคนทั่วไปรู้จักนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติผ่านประวัติและผลงานที่รวบรวมเป็นหนังสือเผยแพร่ ในงานวันนักประดิษฐ์ หรือการแชร์ข่าวสารผ่านช่องทางการสื่อสารออนไลน์ ซึ่งสารสนเทศอาจถูก จำกัดด้วยขนาดของหน้ากระดาษ ในส่วนนี้จึงเปิดพื้นที่ให้ผู้อ่านได้รับรู้เรื่องราวผ่านการเล่าเรื่องของ นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติจากจุดเริ่มต้นของการก้าวสู่รางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ และมุมมองที่มีต่อ รางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ โดยการนำเสนอเป็นลักษณะของการพรรณนาข้อมูลและเพิ่มอรรถรส ด้วยคำพูด (Quotation) สนับสนุนเป็นระยะ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.1.1 ข้อมูลพื้นฐานของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ

กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักของการศึกษาคั้งนี้ คือ นักวิจัยที่ได้รับรางวัล นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ ด้านสังคมศาสตร์ ได้แก่ สาขาสังคมวิทยา สาขารัฐศาสตร์ สาขาเศรษฐศาสตร์

สาขาปรัชญา สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศและนิเทศศาสตร์ และสาขาการศึกษา ซึ่งได้รับรางวัลระหว่างปี พ.ศ 2539 ถึง 2561 รวมจำนวน 7 คน แบ่งเป็นเพศชาย 3 คน และเพศหญิง 4 คน ส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นข้าราชการประจำ และข้าราชการบำนาญของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มีตำแหน่งทางวิชาการตั้งแต่ระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์จนถึงศาสตราจารย์ มีเพียง 1 ท่านที่เป็นนักวิจัยขององค์กรอิสระ นักวิจัยทั้งหมดมีประสบการณ์ทำงานวิจัยมากกว่า 20 ปี (ดังตาราง 4-1)

ตาราง 4-1 ข้อมูลพื้นฐานของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ

ลำดับ	ผู้ให้ข้อมูล (นามสมมติ)	เพศ	ปีที่ได้รับ รางวัล	อาชีพปัจจุบัน	ประเด็นความเชี่ยวชาญ
1	นักวิจัยคนที่ 1	ญ	2539	ข้าราชการบำนาญ	จิตพฤติกรรม
2	นักวิจัยคนที่ 2	ช	2558	ข้าราชการ	จีนศึกษา
3	นักวิจัยคนที่ 3	ช	2558	นักวิจัย	เศรษฐศาสตร์เกษตร การพัฒนา ชุมชน และเศรษฐศาสตร์สาธารณสุข
4	นักวิจัยคนที่ 4	ญ	2559	ข้าราชการ	มานุษยวิทยาวัฒนธรรม และชน พื้นเมือง
5	นักวิจัยคนที่ 5	ช	2557	ข้าราชการบำนาญ	โบราณคดีชุมชน
6	นักวิจัยคนที่ 6	ญ	2558	ข้าราชการ	นโยบายการกำกับดูแลสื่อและการ ปฏิรูปสื่อ สิทธิและเสรีภาพทางการ สื่อสาร การรู้เท่าทันสื่อ จริยธรรมสื่อ และสารสนเทศ
7	นักวิจัยคนที่ 7	ญ	2561	ข้าราชการบำนาญ	การบริหารจัดการศึกษาระดับ อุดมศึกษา

1.1.2 จุดเริ่มต้นของรางวัล

มีผู้บังคับบัญชาเป็นแมวมอง: การก้าวสู่ตำแหน่งนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติของนักวิจัยทั้ง 7 ท่าน เริ่มต้นจากการได้รับการเสนอชื่อจากหน่วยงานต้นสังกัด โดยมีผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้าสาขาวิชาเป็นผู้ประเมินเบื้องต้น การประเมินเบื้องต้น พิจารณาจากคุณค่าของผลงาน ความต่อเนื่องของผลงาน ความเชี่ยวชาญในหัวข้อที่ทำวิจัย และความโดดเด่นของผลงานที่สะท้อนเอกลักษณ์ของนักวิจัย เมื่อได้รับการเสนอชื่อแล้ว จะถูกเรียกว่าเป็นผู้เข้าชิงรางวัล (Candidate) นักวิจัยจะเป็นผู้

จัดเตรียมเอกสารต่างๆ เช่น ประวัติ ผลงานในอดีต เป็นต้น เพื่อเข้าร่วมประกวดในเวทีระดับชาติ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“คนที่เขาอยู่ไกลๆ เรา เขาก็มองมาเขาก็เห็นเรามากกว่า ทางหน่วยงานเป็นผู้เสนอเองเลย” (นักวิจัยคนที่ 1)

“หัวหน้าภาคก็บอกว่า มี แล้วผมก็ไม่ต้องกรอกเลย นั่นคือ รางวัลนักวิจัยดีเด่น แล้วผมก็ปากพร่อง ผมบอกว่างั้นผมเอา....ในที่ลุดก็อีเมลไปขอโทษหัวหน้าภาค แล้วบอกว่าอย่าทำให้มันเสียเวลาเลย ทำไปก็ไม่ได้ แต่หัวหน้าภาคตอบมาว่า เค้เห็นภาพงานของ ผมว่ามันโดดเด่น ปกตินักวิชาการจะทำเรื่องนั้นเรื่องนี้บ้าง หมายถึงหัวข้อวิจัย แต่ของผมมีแต่เรื่องเงิน ท่านเห็นตรงนี้ ท่านยินดีทำให้” (นักวิจัยคนที่ 2)

“ปกติเขาก็เป็นจดหมายเวียนไปตามหน่วยงานต่างๆ ว่าจะเสนอชื่อใคร ที่นี้หน่วยงานก็ให้พี่ช่วยเขียนลักษณะการทำงาน พื้นฐานการทำงานแล้วก็พื้นฐานความสำคัญในงานก็เหมือนกับเป็น background paper ว่าเราทำอะไร เราเป็นยังไง เรารู้ลึกกว่างานของเรา มีคุณค่ายังไง” (นักวิจัยคนที่ 4)

“ต้องให้ระดับภาควิชาเสนอส่งชื่อกับผลงาน หรือนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติที่เคยได้รับรางวัลแล้วเป็นผู้เสนอชื่อได้ ในกรณีของผมก็คือสองส่วนนี้คือนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติที่เคยได้รับรางวัลไปแล้วกับภาควิชาเป็นผู้เสนอชื่อส่งผลงาน” (นักวิจัยคนที่ 5)

รางวัลไม่เคยอยู่ในสมอง: เมื่อย้อนกลับไปทบทวนจุดเริ่มต้นของการได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ วลีที่ว่า “มันเป็นไปไม่ได้” “มันไม่เคยอยู่ในสมอง” “ไม่เคยคิดว่าจะได้” เป็นความคิดแรกๆ ที่ผุดขึ้นในหัวของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ ด้วยเหตุผลที่หลากหลาย เช่น ผู้ที่ได้รางวัลนี้ต้องเป็นระดับศาสตราจารย์ รางวัลนี้มีมาตรฐานสูง ทำไปเพราะใจรักมากกว่าหวังรางวัล เป็นต้น เมื่อความคิดของตนท้าทายความเชื่อมั่นของคนภายนอก สิ่งที่ต้องทำก็คือ การเตรียมเอกสารให้ดีที่สุด เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนของหน่วยงาน ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ไม่เคยอยู่ในสมองเลยพี่เลยเพราะสิ่งที่พี่คิดอยู่อย่างเดียวเท่านั้นเองคือว่าเราสอนหนังสือ มันก็เป็นโดยบทบาทด้วยนะ” (นักวิจัยคนที่ 7)

“ผมก็รู้อรางวัลนี้อยู่บ้างว่าเป็นอย่างไร คนที่ได้นักวิจัยดีเด่นจะเป็นศาสตราจารย์ แล้วมัน เป็นสิ่งที่เป็นไปได้แล้ว...ประโยคแรกที่พูดบอก เป็นไปไม่ได้ เราปักใจอยู่แล้วว่ามัน ไม่ได้” (นักวิจัยคนที่ 2)

“พี่ไม่เคยมีความหวังนะคือเวลาทำอะไรอย่างพี่บอกว่าถ้าพี่รักแล้วก็สนุกกับมัน ผล จะเป็นยังไงไม่สนใจ ขอให้เราได้ทำแล้วเราอยู่ในกระบวนการนั้น เพราะฉะนั้นที่ส่งไปก็ ไม่ได้คาดหวังอะไรแต่ความรู้สึกสบายใจว่าสถาบันเราอย่างน้อยคนที่เสนอชื่อ ไม่ใช่ส่งมา ที่ไรก็ไม่ได้รับการตอบรับ คือเรารู้สึกว่าเราเป็นคนส่วนของสถาบันนี้เราควรจะทำอะไร เพื่อสถาบันค่ะ” (นักวิจัยคนที่ 4)

“ตอนทำวิจัย เราคิดใหม่ว่าต้องให้ได้ ตัวนี้ไม่เคยอยู่ในสมองและพี่เชื่อว่านักวิจัยดีเด่น ทุกคนก็คงไม่มีใครคิด เพราะเรื่องแบบนี้ตัวเองก็เสนอไม่ได้มันต้องให้คนอื่นเสนอ ซึ่ง สมมติว่าเราทำ ถ้าหากผู้บังคับบัญชาเบื้องต้น หรือคนอื่นเขาไม่เสนอหรือไม่ได้ recognize มันก็ไม่ได้” (นักวิจัยคนที่ 7)

1.1.3 มุมมองต่อรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ

ออสก้าทางวิชาการ: นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติบางท่านเปรียบเทียบกับรางวัลนักวิจัยดีเด่น แห่งชาติ เสมือนรางวัลออสก้าของฮอลลีวูด บางท่านมีทัศนคติว่าการได้รับรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ เป็นสุดยอดของรางวัลระดับชาติแล้ว จึงถือว่าเป็นจุดอ้อมตัวที่นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติจะไม่ส่งรางวัลเข้า ประกวด แต่พลิกบทบาทจากนักวิจัยเป็นผู้พิจารณาให้รางวัลแทน ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ก็คิดว่ารางวัลนี้มันสูงสำหรับคนทำงานวิจัย ถ้าเปรียบกับฮอลลีวูดก็คือรางวัลออสก้า อันนี้เป็นออสก้าทางวิชาการ” (นักวิจัยคนที่ 2)

“รางวัลนี้มันก็เป็นรางวัลที่สูงที่สุดสำหรับประเทศไทย ซึ่งมันก็อาจจะทำให้รู้สึกว่าเขา ละถึงจุดละอ้อมตัวละ คนที่ได้เป็นนักวิจัยดีเด่นแล้วเนี่ยไม่ควรส่งประกวดอีกแล้ว ทุกวันนี้ เราต้องไปเป็นกรรมการแล้ว คือหลังจากนั้นผมก็ไปเป็นกรรมการที่จะเป็นผู้พิจารณา ผมไม่ส่งประกวดอะไรอีกแล้ว” (นักวิจัยคนที่ 5)

“พูดได้ว่ามันเป็นรางวัลระดับชั้น 1 เลยของประเทศ ถูกไหม เป็นรางวัลระดับชาติที่ จัดทำโดย วช. แล้วเป็นภาพที่ว่าเราได้มาซึ่งรางวัลนี้ มันไม่ใช่ใครก็ได้” (นักวิจัยคนที่ 7)

รางวัลเป็นเครื่องประกันผลงานวิจัย: นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติมองว่าการได้รับรางวัล นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติสะท้อนถึงความสามารถและผลงานของตนเอง เรียกได้ว่ารางวัลเป็นเครื่อง ประกันผลงานวิจัยที่ช่วยยืนยันว่างานวิจัยที่ได้ทุ่มเทและตั้งใจทำนั้นมีคุณค่าในสายตาของคนทั่วไป สำหรับความรู้สึกต่อการได้รับรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ มีทั้งแปลกใจเพราะไม่เคยคิดว่าจะได้ และ ภูมิใจที่มีคนเห็นคุณค่าในสิ่งที่ทำ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“พอรู้ว่าได้รับรางวัลนี่คือสิ่งแรกที่ผมคิด ผมก็สบายใจขึ้นว่า การที่ได้รางวัลก็การันตีว่างาน ที่ทำก็ไม่ได้เลวเสียเลยทีเดียว” (นักวิจัยคนที่ 2)

“รางวัลพวกนี้ก็จะเป็นตัวสะท้อนการทำงาน ผลงานได้ระดับหนึ่ง” (นักวิจัยคนที่ 3)

“เกิดความภูมิใจว่า การที่เราทำมาโดยตลอดก็มีคนเห็นนะ ไม่ใช่ไม่มีใครเห็น เขาถึงได้ให้ เรามาทำให้คนเขาตระหนักในความสามารถของเรา และผลงานของเรา เขาถึงได้มอบ ตำแหน่งนี้มา มันก็เป็นความภูมิใจที่ได้รับ” (นักวิจัยคนที่ 7)

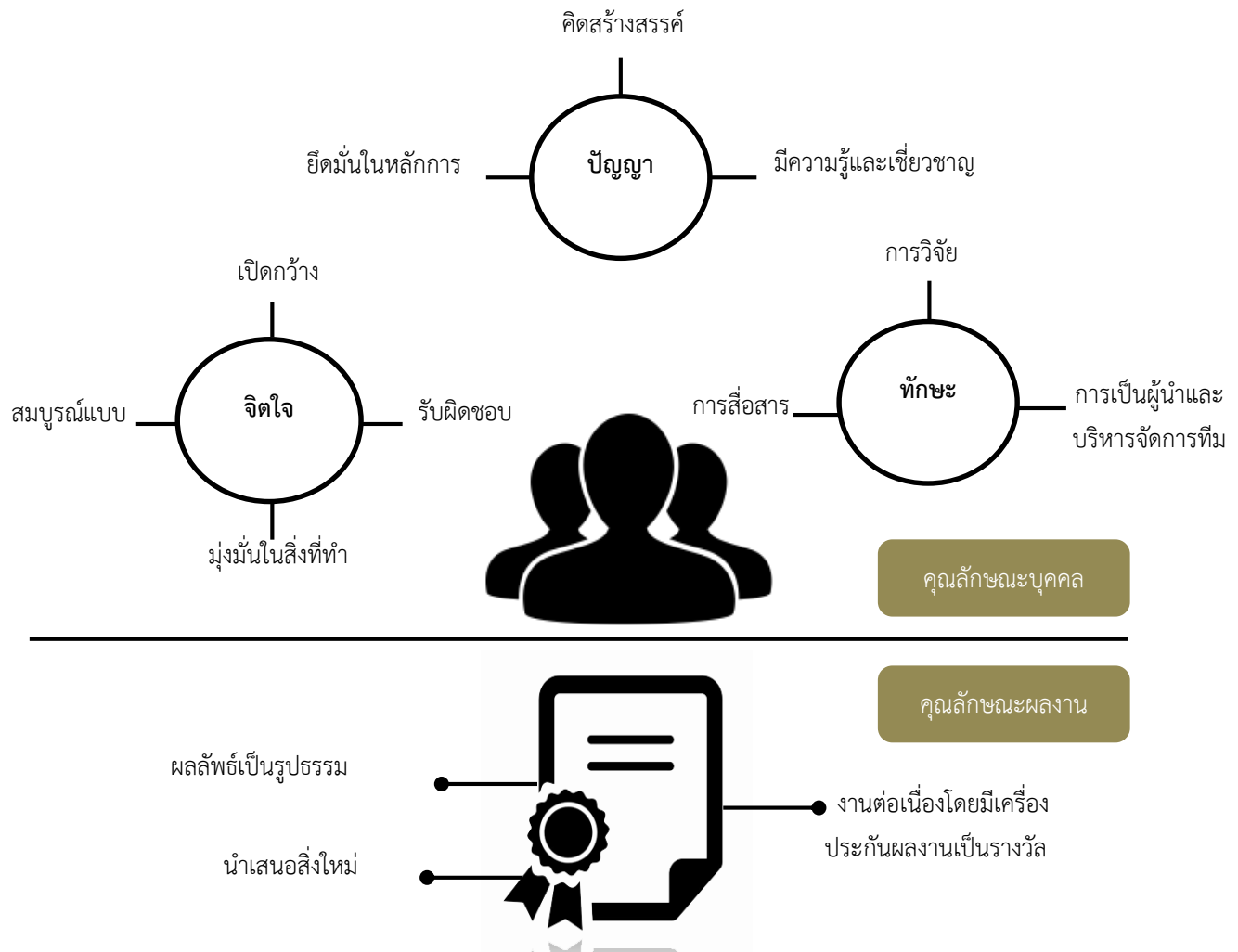
1.2 คุณลักษณะของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ

มุมมองของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติในฐานะคนใน (Emic view) ผู้เป็นเจ้าของความจริงสะท้อน ความเป็นนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติจาก 2 คุณลักษณะ คือ คุณลักษณะของบุคคล และคุณลักษณะของ ผลงาน ปรากฏดังแผนภาพ 4-1 มีสาระสังเขป ดังนี้

1.1 คุณลักษณะของบุคคล

คุณลักษณะของบุคคลเป็นลักษณะที่นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติแสดงออกให้เห็นจาก ความสามารถ (Ability) ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านปัญญา ด้านจิตใจ และด้านทักษะ อธิบายได้ว่า

1.1.1 ความสามารถด้านปัญญา เป็นคุณสมบัติด้านความคิดของนักวิจัยดีเด่น แห่งชาติ ประกอบด้วย คิดสร้างสรรค์ ยึดมั่นในหลักการ และมีความรู้และความเชี่ยวชาญ กล่าวคือ การคิดเชิงสร้างสรรค์ในมุมมองของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ แสดงออกจากการตั้งคำถามและข้อเสนอ เองได้แย้งใหม่ๆ ที่แตกต่างจากผู้อื่นหรืองานในอดีต รวมทั้งต้องมีพื้นฐานของการเป็นคนช่างคิด จินตนาการเพื่อใช้ความคิดนั้นสร้างนวัตกรรมทางสังคม ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

แผนภาพ 4-1 คุณลักษณะของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ

“ผมคิดว่าการเกิดจินตนาการมันสำคัญ คุณจะเริ่มต้นไม่ได้เลยถ้าคุณไม่มีจินตนาการก่อนว่างานวิจัยที่คุณจะทำมันตอบโจทย์อะไร ฉะนั้นสำหรับผมจินตนาการสำคัญมาก...ใครมาพูดอะไรนิดนึงเราก็จินตนาการ เป็นคนชอบคิด”
(นักวิจัยคนที่ 2)

“นักวิจัยต้องคิดไม่รู้ว่านี่คือนวัตกรรมหรือรีเปลา เรา ก็แบบว่าคิดอย่างอินโนเวทหน่อย เราไม่ได้ทำโครงการวิจัยเสร็จแล้วก็จบ แล้วก็นี่คือ Social innovation”
(นักวิจัยคนที่ 6)

นอกจากคิดสร้างสรรค์แล้ว ต้องยึดมั่นในหลักการ หลักการในที่นี้คือ แนวคิดเชิงทฤษฎีที่เป็นหลักวิชาการของศาสตร์นั้นๆ การวิจัยบนฐานแนวคิดทฤษฎีทำให้นักวิจัยสร้างความรู้ต่อยอดที่มีรากฐานมั่นคงและมีความน่าเชื่อถือ ซึ่งนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติมักจะไม่ยอมแพ้ต่อข้อวิพากษ์ที่ปราศจากหลักการ และยึดความถูกต้องของหลักวิชาการมากกว่าตัวบุคคล ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“เราก็มียอมส่งด้วยจนกว่าฉันจะทำให้มันดีที่สุดอย่างที่เราต้องการให้มันดีคือเราไม่ยอมแพ้แก้อะไรของใครที่เราเห็นว่ามันไม่สำคัญเท่าการทำงานนั้นให้ได้มาตรฐานแล้วงานนั้นมันจะอยู่ในโลกนี้นานกว่าคนที่ไปเรียกร้องเรา นานกว่าตัวเราเองอีก” (นักวิจัยคนที่ 1)

การมีความคิดสร้างสรรค์ และยึดมั่นในหลักการ ต้องควบคู่ไปกับความรู้และความเชี่ยวชาญ ซึ่งถือเป็นพื้นฐานของการทำงานวิจัย นักวิจัยต้องมีพื้นฐานความรู้แบบบูรณาการและรู้จักในสาขาวิชาการที่ทำวิจัย และมีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่ทำวิจัย เพื่อนำไปสู่งานวิจัยที่มีคุณภาพและป้องกันการสรุปผลที่ผิดพลาด ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“คนทำก็ต้องมีความรู้ ความรู้ในเชิงทฤษฎี แล้วก็ในเรื่องที่ตัวเองทำ คือคุณต้องลงลึก รู้ลึกพอที่จะตอบคำถามได้แล้วไม่ถูกหลอก ไม่ถูกหลอกจากอะไรที่มันผิวเผินใช้ใหม่” (นักวิจัยคนที่ 5)

1.1.2 ความสามารถด้านจิตใจ เป็นคุณสมบัติด้านบุคลิกลักษณะนิสัยของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ ประกอบด้วย 4 ลักษณะ ได้แก่ เปิดกว้าง สมบูรณ์แบบ มุ่งมั่นในสิ่งที่ทำ และรับผิดชอบอธิบายได้ว่า

บุคลิกแบบเปิดกว้าง: เป็นนิสัยแบบเปิดใจกว้างสู่การเรียนรู้สิ่งใหม่ กระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ และอยากรู้อยากเห็น ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“เพราะฉะนั้นการที่เปิดกว้าง คือการเปิดใจให้กว้าง open mind อะไรต่างๆ มันก็เป็นตัวที่สำคัญที่ช่วยให้เราได้เรียนรู้...ที่สำคัญอีกอันหนึ่งก็คือมันมีเรื่องของความอยากรู้อยากเห็นความต้องการคำตอบ แต่ก็ห้ามต้องการมากเกินไปจนแบบต้องเอามาให้ได้” (นักวิจัยคนที่ 5)

นิสัยสมบูรณ์แบบ: ลักษณะสมบูรณ์แบบหรือคำศัพท์ภาษาอังกฤษเรียกว่า เพอร์เฟกชันนิส (Perfectionist) มีลักษณะของความละเอียดรอบคอบ ไม่สุกเอาเผากิน เช่น ตรวจสอบงานอย่างถี่ถ้วนก่อนเผยแพร่สู่แวดวงวิชาการ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ลักษณะเด่นของผมคือ เวลาผมทำอะไร ผมเป็นคนละเอียด ถึงได้ใช้ประโยชน์
ว่าผมทำให้มันดีที่สุด ดีที่สุดของผมคือละเอียด เช็คแล้วเช็คอีก” (นักวิจัยคนที่ 2)

“คนเข่าว่านี่ก็คือเพอร์เฟกชันนิสคือต้องทำงานแบบ ต้องดูรายละเอียดเป็นคนลง
รายละเอียดอันนี้คนชอบว่า ลงรายละเอียดเยอะมาก” (นักวิจัยคนที่ 6)

มุ่งมั่นในสิ่งที่ทำ: ความโดดเด่นของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติอีกประการหนึ่ง คือ ลักษณะของความมุ่งมั่นโดยมุ่งที่ผลสัมฤทธิ์ของงานมากกว่ามุ่งที่รางวัล ความมุ่งมั่นในสิ่งที่ทำ แสดงออกจากการทำวิจัยอย่างต่อเนื่องแบบที่เรียกว่ากัดไม่ปล่อย ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ที่ว่าที่เป็นคนกัดไม่ปล่อย คือหมายถึงว่าถ้างานไม่เสร็จก็ก็จะไม่หยุด...ที่ไม่เคย
หยุดทำวิจัยทำทุกปี” (นักวิจัยคนที่ 7)

รับผิดชอบ: คุณลักษณะหนึ่งที่มีอยู่ในตัวนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ คือ ความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นความรับผิดชอบต่อตนเอง และต่อสิ่งที่ศึกษาวิจัย กล่าวคือ ความรับผิดชอบต่อตนเอง คือ การทำหน้าที่ตามบทบาทได้อย่างเหมาะสมและสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้โดยไม่บกพร่องต่อหน้าที่และไม่ละทิ้งหน้าที่ เช่น การทำหน้าที่ของนักวิจัยควบคู่ไปกับการเป็นผู้สอน ส่วนความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ศึกษาวิจัย คือ ดำเนินการวิจัยด้วยความซื่อสัตย์ เทียบตรง รมัดระวังไม่ให้เกิดผลการวิจัยเกิดความคลื่อนคลาดจากความผิดพลาดในแต่ละขั้นตอน รวมทั้งการทำงานกับคนต้องลดตัวตนและแสดงความจริงใจ ต้องให้เกียรติกับกลุ่มตัวอย่างด้วยการแสดงออกถึงความอ่อนโยนและนอบน้อมถ่อมตน ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“เราเป็นอาจารย์ หน้าที่ของเราก็คือสอนหนังสือกับทำวิจัยถูกไหม แล้วก็ให้
คำปรึกษาเด็กต่างๆ เพราะฉะนั้นนี่จะต้องทำวิจัย เราจะต้องให้มีประสบการณ์ที่จะ
ไปสอนเด็กได้” (นักวิจัยคนที่ 7)

“การมีบุคลิกที่อ่อนอ่อนนอบน้อมแล้วก็เคารพเชื่อฟังผู้อื่น ซึ่งจริงๆ มันก็ไปด้วยกันกับความเข้าใจนะคะ ไม่ใช่จะเอาเรื่องของเราหรือความคิดของเราเป็นตัวตั้ง”
(นักวิจัยคนที่ 2)

1.1.3 ความสามารถด้านทักษะ เป็นคุณสมบัติที่แสดงออกถึงความเชี่ยวชาญในการทำงานวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติล้วนมีทักษะที่สำคัญต่อการวิจัย 3 ประการ ได้แก่ ทักษะการวิจัย ทักษะการเป็นผู้นำและบริหารจัดการทีม และทักษะการสื่อสารสรุปได้ดังนี้

ทักษะการวิจัย: เป็นทักษะพื้นฐานของการเป็นนักวิจัยที่จะส่งผลให้เกิดความกระตือรือร้นต้องการได้คำตอบ ได้แก่ การสังเกต ความสงสัยอยากรู้ และการตั้งคำถามเพื่อแสวงหาคำตอบ ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานให้งานวิจัยเป็นเลิศได้ต้องขับเคลื่อนด้วยศักยภาพด้านการวิจัย ประกอบด้วย ความสามารถด้านการออกแบบการวิจัย ความสามารถในการประมวลเอกสาร และความสามารถในการบูรณาการความรู้จากหลายสาขา ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ต้องละเอียดรอบคอบ ช่างสังเกต โดยเฉพาะเวลาฟังไปภาคสนาม เราก็ต้องสังเกตไปด้วยว่ามันมีอะไร” (นักวิจัยคนที่ 7)

“สิ่งที่สำคัญมากๆ คือการรีวิว ตัวนี้ถ้าเราไม่รีวิวให้ดีนะ มันก็จะไม่ได้อะไรที่ใหม่ ทักษะการรีวิวนี่เป็นสิ่งสำคัญ” (นักวิจัยคนที่ 1)

ทักษะการเป็นผู้นำและบริหารจัดการ: การทำงานวิจัยของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติส่วนใหญ่มีลักษณะทำงานเป็นทีมซึ่งเกิดจากการรวมตัวจากผู้เชี่ยวชาญหลายด้าน ดังนั้นหัวหน้าโครงการต้องมีความสามารถเป็นผู้นำและบริหารจัดการโครงการวิจัยในเรื่องการวางแผนการทำงาน การมอบหมายงาน และการติดตามการมอบหมายงาน ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“เราก็เลือก put the right man on the right job เราต้องเลือกคนที่เหมาะสมมาร่วมงาน คือการทำวิจัยเราไม่มีทางเก่งคนเดียวได้ต้องใช้ทีมงานที่ดีมาก (นักวิจัยคนที่ 6)

“ต้องเขียนเป็นแผนแล้วก็พยายามทำให้มันได้ตามแผน เราเขียน proposal ให้มันอยู่บน activity base จริง หมายถึงว่าเราจะต้องทำอะไร ช่วงไหน แล้ว keep ตารางตรงนั้น” (นักวิจัยคนที่ 7)

ทักษะการสื่อสาร: ทักษะการสื่อสารเป็นความสามารถสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกในทีมวิจัย ความสามารถสื่อสารเพื่อถ่ายทอดผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย และความสามารถสื่อสารเพื่อแสวงหาเครือข่ายการทำงาน ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ในการประชุมจะให้แต่ละคนพูดถึงโครงการของตัวเอง ให้ทุกคนที่ไม่เกี่ยวข้องต้องรู้ ให้อีกฝ่ายรู้งานของกันและกันเป็นอย่างไร มี theme อะไร เพื่อจะเกิดประโยชน์กับคนไม่เกี่ยวข้อง” (นักวิจัยคนที่ 2)

“ผมจะเน้นการสื่อสารกับชาวบ้านกับสังคม แล้วก็ไม่ใช่โฆษณา ผมจะสื่อสารด้วยการบอกเล่าสื่อสาร ด้วยการทำเป็นเอกสาร พิมพ์เป็นหนังสือและในนั้นก็จะมีตัวตนของชาวบ้านเต็มไปหมดเลย” (นักวิจัยคนที่ 5)

1.2 คุณลักษณะของผลงาน

คุณลักษณะของผลงานเป็นลักษณะที่นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติแสดงออกผ่านผลงานทางวิชาการ ประกอบด้วย 3 ลักษณะ คือ ผลลัพธ์เป็นรูปธรรม นำเสนอสิ่งใหม่ และงานต่อเนื่องโดยมีเครื่องประกันผลงานเป็นรางวัล อธิบายได้ว่า

1.2.1 ผลลัพธ์เป็นรูปธรรม ผลงานของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติที่มุ่งความเป็นเลิศสะท้อนจากผลลัพธ์ของงานเป็นรูปธรรมจับต้องได้ ได้แก่ เกิดนวัตกรรมจากการพัฒนา และเกิดความยั่งยืนในพื้นที่ นวัตกรรมที่เกิดจากการทำงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติมีลักษณะสร้างการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย เช่น กลุ่มเป้าหมายเกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องเจตคติ ความรู้ ทักษะ หรือมีส่วนร่วมทำงานเพื่อชุมชนมากขึ้น ส่วนความยั่งยืนในพื้นที่ เช่น กลุ่มเป้าหมายสามารถพึ่งพากันเองได้ภายหลังผู้วิจัยออกจากพื้นที่ กลุ่มเป้าหมายมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“เป็นเรื่องใหม่ที่ทำแล้วมีรูปธรรมเกิดขึ้น มีผลดีเกิดขึ้นอย่างยั่งยืนกว่า 20 ปีแล้ว มันอยู่ได้มาถึงเกือบ 20 ปี แล้วคือมันเป็นเรื่องที่ไม่เคยมีใครทำมาก่อน แล้วก็ไม่มีใครคิดว่ามันจะทำได้ที่เอาชาวบ้านมาทำงานโบราณคดี ดูแลพิพิธภัณฑ์ชุมชน” (นักวิจัยคนที่ 5)

1.2.2 *นำเสนอสิ่งใหม่* นอกจากผลลัพธ์ในเชิงรูปธรรมแล้ว ผลงานของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติมีลักษณะที่แตกต่าง ไม่ซ้ำซ้อนกับงานวิจัยในอดีต มีความทันสมัยที่เป็นแนวหน้าทางวิชาการ เช่น นำเสนอทฤษฎีใหม่ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“คงขณะกันแค่ตรงที่เราเสนอทฤษฎี แล้วไม่เคยมีใครเสนอทฤษฎีมาก่อน แม้แต่ปัจจุบันก็ยังมี...” (นักวิจัยคนที่ 1)

1.2.3 *งานต่อเนื่องโดยมีเครื่องประกันผลงานเป็นรางวัล* การก้าวสู่นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติได้นั้น ผลงานวิจัยต้องถูกสะสมอย่างต่อเนื่อง และผลงานวิจัยส่วนใหญ่ผ่านเวทีการประกวดระดับชาติจนได้รับรางวัลทั้งในระดับดีเด่น ดีมาก และดีจากหน่วยงานและแหล่งทุนวิจัย เช่น สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่างานวิจัยมีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับในวงวิชาการ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“คือผลงานหลายชิ้นก็เคยได้รับรางวัลทางวิชาการ รางวัลการวิจัยดีเด่นรางวัลที่ TTF Award รางวัลการทำวิจัยต่างๆ มีการยอมรับมาในระดับหนึ่งแล้ว” (นักวิจัยคนที่ 5)

“ที่คิดว่าจากการที่เราทำมาอย่างต่อเนื่อง แล้วผลงานเราก็ไม่ใช่สะเปะสะปะ มัน เป็นผลงานที่ได้รับรางวัลมาโดยตลอด อะไรอย่างนี้ แล้วก็ผลงานที่ได้นำไปใช้จริงๆ” (นักวิจัยคนที่ 7)

ส่วนที่ 2 ความหมายของความเป็นเลิศและการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ

ในส่วนนี้เป็นข้อค้นพบเกี่ยวกับมุมมองเรื่องการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ ซึ่งนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติอธิบายว่า การทำงานใดๆ ที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศมี 3 ระดับ คือ ทำให้ดี ทำให้ดีกว่าเดิม และทำให้ดีที่สุด ภายใต้เงื่อนไขของเวลา ความรู้ความสามารถ งบประมาณ และความถูกต้อง ดังแผนภาพ 4-2 กล่าวคือ การทำให้ดี หมายถึง การทำงานตามมาตรฐาน ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

เวลา ความรู้/ความสามารถ งบประมาณ ความถูกต้อง

แผนภาพ 4-2 ความหมายของความเป็นเลิศ

“ที่ดีกว่าเดิมนี่ผมเฉยๆนะ เพราะว่าก็คือเอาเป็นว่าไม่สนุกเอาเผากินแล้วกันคือพยายามทำให้ดี” (นักวิจัยคนที่ 3)

“เราพยายามให้มันมีมาตรฐานอย่างดีที่สุด เท่าที่เราจะรู้ได้ในช่วงนั้นนะคะ” (นักวิจัยคนที่ 1)

“จะต้องทำให้ดี ทว่าทำให้ดีเนี่ย เราจะไม่มีการ make up ข้อมูล ต้องโปรงใสหมดแล้วก็บอกได้ว่าสิ่งที่เราเอามาเนี่ยมันเป็น fact จริงๆ มันเป็นข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงจริงๆ เราก็จะไม่ใช้วิธีสนุกเอาเผากิน ในสิ่งที่ทุกครั้งทีที่ลงไปทำมันเราก็จะคำนึงถึงคุณภาพ” (นักวิจัยคนที่ 7)

ระดับถัดจากการทำให้ดี คือ การทำให้ดีกว่าเดิม หมายถึง เมื่อผ่านประสบการณ์การทำงานมาครั้งหนึ่งแล้ว จะเกิดการเรียนรู้ว่าสิ่งที่ผิดพลาดในอดีตเพื่อนำมาปรับปรุงและทำให้ดีกว่าเดิม ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ความพยายามของเราที่ทำให้มันดีที่สุดเท่าที่เรามีความรู้ความสามารถและเงื่อนเวลา การทำให้ดีที่สุด เมื่องานสำเร็จก็คือความเป็นเลิศ” (นักวิจัยคนที่ 2)

“ถึงแม้เราคิดว่ามันดีที่สุดแล้ว แต่จริงๆ แล้วมันก็อาจจะมียุทธพร่องหรือขาดความสมบูรณ์อะไรบางอย่างไป....ก็รู้สึกว่ามันยังไม่สมบูรณ์มักจะเป็นอย่างนี้เรื่องเกี่ยวกับงานทุกชิ้น....ครั้งที่สองเราก็จะใส่ประเด็นอะไรที่คิดว่าควรที่จะเพิ่มเติมเข้าไป” (นักวิจัยคนที่ 2)

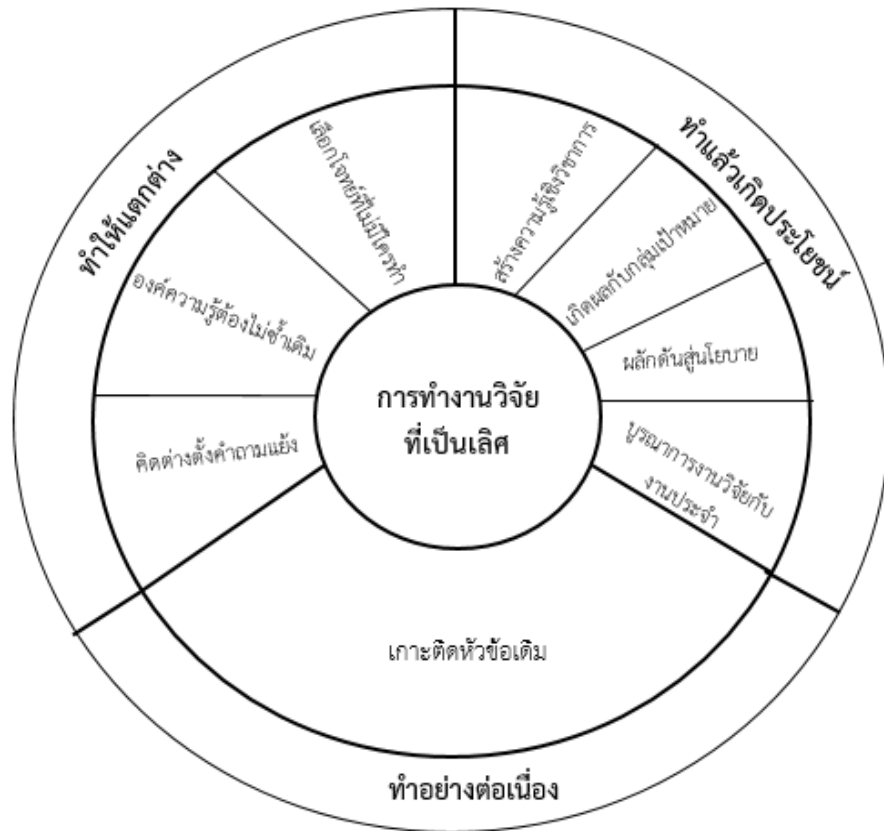
“ทำให้มันดีกว่าเรื่องที่ผ่านมา เรื่องสุดท้ายนี้ก็ต้องดีกว่าเรื่องที่ผ่านมา ที่นี้ดีกว่าได้ยังไงนี่คือสิ่งสำคัญ” (นักวิจัยคนที่ 1)

และระดับสุดท้ายของการมุ่งสู่ความเป็นเลิศตามมุมมองของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ คือ การทำให้ดีที่สุด หมายถึง การตั้งใจทำงานอย่างเต็มความสามารถเพื่อนำสู่ผลลัพธ์ที่ดีที่สุด ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“จะต้องเป็นเลิศก็คือทำให้ดีที่สุด (หัวเราะ) ก็เกิดจากมุมมองการรับรู้ของตัวเอง ในการทำงานก็คือทำให้ดีที่สุดในทุกกระบวนการที่เกี่ยวข้อง แล้วก็คิดว่าทุกอย่างเป็นในแง่ของการพัฒนากระบวนการทั้งหมด ถ้าทำกระบวนการให้ดีผลลัพธ์ก็น่าจะออกมาดี กระบวนการที่ว่า เป็นเลิศก็คือทำให้ดีที่สุดให้ครบถ้วน แล้วก็ตอบโจทย์ทั้งหมด แล้วก็ถูกต้องตามกระบวนการวิจัยที่เราเขียนไว้” (นักวิจัยคนที่ 6)

“อะไรทุกอย่างในโลกนี้ที่ทำให้มันดีที่สุดนี่นะ ให้มันเกิดผลดีที่สุดนี่มันยาก ทั้งนั้น ไม่ใช่ว่างานวิจัยมันยากอย่างเดียวนะ ทุกงานนี่มันยากทั้งนั้น ถ้าเราตั้งใจทำที่จะให้ผลดีที่สุด” (นักวิจัยคนที่ 1)

ส่วนการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศนั้นแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ ทำให้แตกต่าง ทำแล้วเกิดประโยชน์ และทำอย่างต่อเนื่อง ปรากฏดังแผนภาพ 4-3 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

แผนภาพ 4-3 ความหมายของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ

2.1 ทำให้แตกต่าง คือ การทำงานวิจัยที่ไม่ซ้ำซ้อนกับงานในอดีตและมีความโดดเด่น การทำงานวิจัยให้แตกต่าง ได้แก่ การเลือกโจทย์ที่ยังไม่มีใครทำมาก่อนหรือทำมาบ้างแล้วแต่ข้อสรุปยังไม่นิ่ง การนำเสนอองค์ความรู้ที่ไม่ซ้ำเดิม และการคิดต่างด้วยการตั้งคำถามโต้แย้งความรู้เดิม ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“โบราณคดีชุมชนที่เน้นให้ชาวบ้านลุกขึ้นมีส่วนร่วมในการทำงานชุดค้น งานพิพิธภัณฑ์ งานอนุรักษ์ งานดูแลแหล่งโบราณคดี การใช้ทรัพยากรโบราณคดีในท้องถิ่นให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน เป็นโจทย์ใหญ่มาก ยังไม่เคยมีใครทำมาก่อนในโลกนี้ด้วยซ้ำไป เราก้ทำ” (นักวิจัยคนที่ 5)

“จุดเริ่มต้นของการเป็นเลิศก็คือต้องเป็นองค์ความรู้ที่ไม่ซ้ำเดิม จะใหม่หรือไม่ก็คือต้องไม่ซ้ำเดิม คือว่าตัวเองจะไม่ทำเรื่องซ้ำกับคนอื่น ทำซ้ำไปซ้ำมากก็ไม่ทำ” (นักวิจัยคนที่ 6)

2.2 ทำแล้วเกิดประโยชน์ คือ การทำงานวิจัยที่ก่อให้เกิดผลกระทบในวงกว้างและก่อให้เกิดประโยชน์ แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ ได้แก่ ประโยชน์ต่อวงวิชาการ ประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมาย ประโยชน์ต่อการพัฒนา และประโยชน์ต่อผู้ทำวิจัย ประโยชน์ต่อวงวิชาการ หมายถึง ข้อค้นพบจากงานวิจัยนั้นนำมาสร้างเป็นองค์ความรู้เชิงวิชาการเพื่อเผยแพร่ในชุมชนนักวิชาการ ประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมาย คือ ผลจากการวิจัยส่งผลการเปลี่ยนแปลงกับกลุ่มเป้าหมาย ประโยชน์ต่อการพัฒนา คือ การนำข้อค้นพบผลักดันสู่นโยบายและการปฏิบัติ ส่วนประโยชน์ต่อผู้วิจัย คือ การนำผลการวิจัยบูรณาการกับการทำงานประจำตามภารกิจหน้าที่ของผู้วิจัย ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“อีกส่วนหนึ่งก็คือการใช้สำหรับเป็นองค์ความรู้ให้กับสาธารณชน แล้วบังเอิญว่าประสบความสำเร็จทั้งในเชิงวิชาการหรือสาธารณชนทั่วไป เค้ามองเห็นว่าเรื่องที่ทำได้ตอบโจทย์อะไรบางอย่าง ไม่ใช่แค่ปัจจุบัน” (นักวิจัยคนที่ 2)

“งานวิจัยนี้รับใช้สองส่วน ส่วนหนึ่งคือการเรียนการสอน สิ่งหนึ่งที่ผมคิดมาโดยตลอดคือ ทั้งงานวิจัยและงานสอนของผมมันเดินเคียงคู่กันไป” (นักวิจัยคนที่ 2)

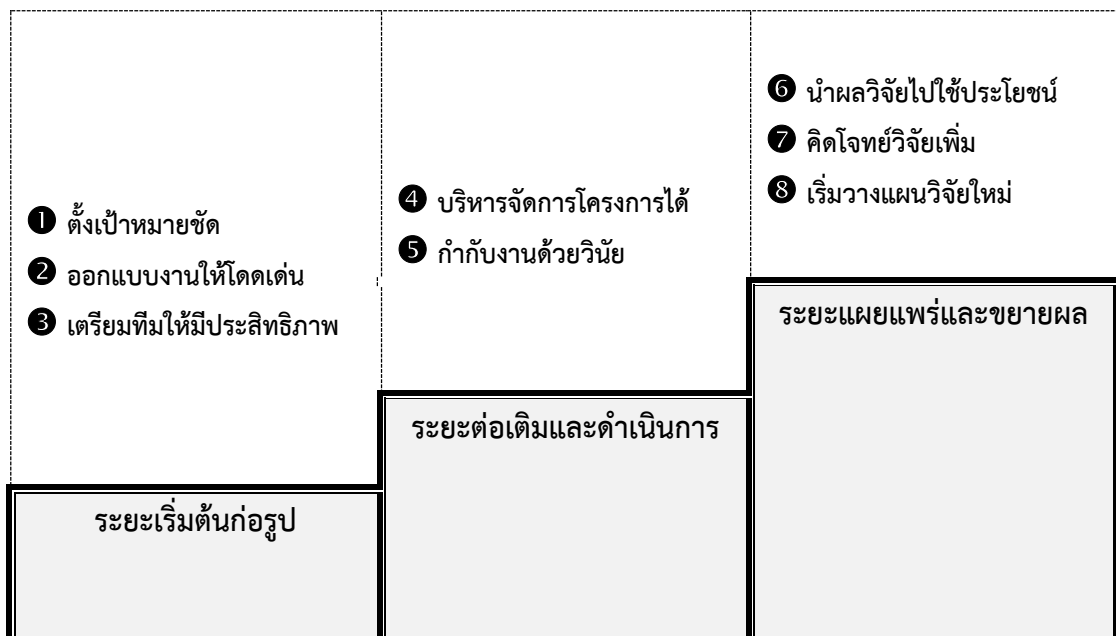
2.3 ทำอย่างต่อเนื่อง คือ การทำงานวิจัยในเรื่องใดเรื่องหนึ่งติดต่oreื่อยๆ ไป โดยไม่ละทิ้งหรือเปลี่ยนแปลงบ่อย เรียกว่ามีลักษณะแบบกั๊ดไม่ปล่อย ทั้งนี้ นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติจะเกาะติดประเด็นวิจัยที่เป็นความถนัดและความเชี่ยวชาญ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“เค้าเห็นภาพงานของผมว่ามันโดดเด่น ปกตินักวิชาการจะทำเรื่องนั้นเรื่องนี้บ้าง หมายถึงหัวข้อวิจัย แต่ของผมมีแต่เรื่องเงิน ท่านเห็นตรงนี้” (นักวิจัยคนที่ 2)

“ที่คิดว่าความเป็นเลิศส่วนหนึ่งนี้ ก็คือเราได้ลงลึกเจาะลึก รู้แล้วก็ติดตามสถานการณ์ ได้ ติดตามสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงความเข้าใจในแง่มุมต่างๆ ได้ แล้วเราก็สามารถจะต่อกับคนทั้งชุมชนแล้วก็ต่อกับกระบวนการ” (นักวิจัยคนที่ 4)

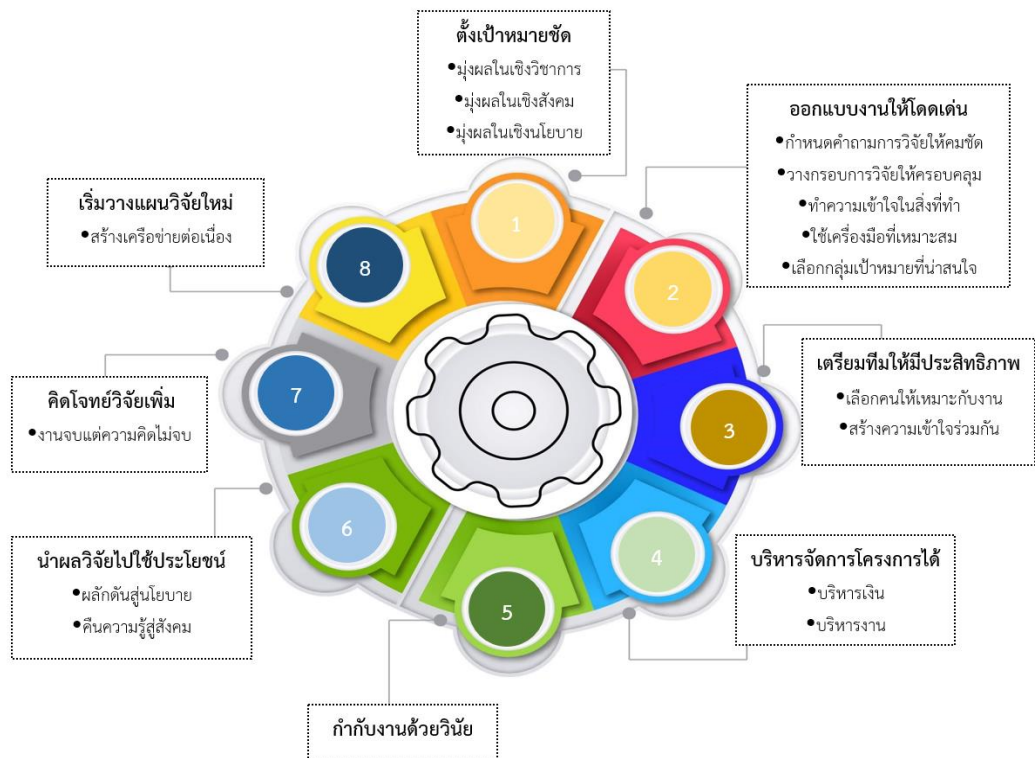
ส่วนที่ 3 กระบวนการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ

ในส่วนนี้เป็นการตอบวัตถุประสงค์การวิจัยที่ว่า “เพื่อศึกษากระบวนการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ” แม้ว่าการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ ในภาพรวมมีขั้นตอนการทำงานที่ไม่แตกต่างจากการทำงานวิจัยตามมาตรฐานทั่วไปที่มุ่งเน้นการแสวงหาความรู้อย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนเพื่อนำความรู้นั้นมาสร้างความจริง แต่ความโดดเด่นของการทำงานวิจัยของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติสัมพันธ์กับมิติความเป็นเลิศ คือ ทำให้แตกต่าง ทำแล้วเกิดประโยชน์ และทำอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผลจากการสัมภาษณ์ สามารถสรุปกระบวนการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ ได้เป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะเริ่มต้นก่อรูป ระยะต่อเติมและดำเนินการ และระยะเผยแพร่และขยายผล ดังแผนภาพ 4-4 และแผนภาพ 4-5

แผนภาพ 4-4 ขั้นตอนการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ

จากแผนภาพ 4-5 ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์พื้นเพองเป็นภาพสะท้อนข้อค้นพบกระบวนการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ เนื่องจากพิจารณาเห็นว่า กิจกรรมในแต่ละระยะมีลักษณะเชื่อมโยงกันตั้งแต่จุดเริ่มต้นการทำงานสู่ปลายทางการทำงาน และยังคงดำเนินต่อเนื่องไปแบบไม่สิ้นสุด ข้อค้นพบในส่วนนี้มีสาระสำคัญที่อธิบายได้ดังนี้

แผนภาพ 4-5 กระบวนการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ

ระยะเริ่มต้นก่อรูป

ระยะเริ่มต้นก่อรูป เป็นช่วงก่อนดำเนินการวิจัยซึ่งเกิดขึ้นเป็นลำดับแรกและเป็นจุดเริ่มต้นของการทำวิจัยให้โดดเด่น กิจกรรมที่นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติให้ความสำคัญ ประกอบด้วย 3 กิจกรรมหลัก ได้แก่ ตั้งเป้าหมายชัด ออกแบบงานให้โดดเด่น และเตรียมทีมให้มีประสิทธิภาพ มีรายละเอียดดังนี้

ตั้งเป้าหมายชัด: นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติส่วนใหญ่ต้องการบรรลุเป้าหมายสูงสุด (Ultimate goal) ของการทำงานวิจัย ซึ่งเป้าหมายของการทำงานวิจัยให้เป็นเลิศในทางสังคมศาสตร์ ได้แก่ มุ่งผลในเชิงวิชาการ มุ่งผลในเชิงสังคม และมุ่งผลในเชิงนโยบาย กล่าวคือ

ก) มุ่งผลในเชิงวิชาการ หมายถึง การนำข้อค้นพบจากการวิจัยแปลงสู่องค์ความรู้ในเชิงทฤษฎี โดยมีจุดประสงค์เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนในชั้นเรียน และเผยแพร่ในรูปแบบหนังสือหรือตำราให้กับผู้สนใจทั่วไปอ่านเสริมความรู้ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“งานวิจัยอาจจะใช้ประโยชน์ในด้านอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวกับนโยบาย ยกตัวอย่างเช่น ใช้ในการเรียนการสอน หรือเป็นหนังสือที่ให้ความรู้เฉพาะในเรื่องนั้นๆ ซึ่งคนอื่นก็จะได้แต่ถามว่าเอาไปกำหนดนโยบาย ก็คงไม่ใช่” (นักวิจัยคนที่ 2)

“ผลได้ทางวิชาการ คือ วิชาการพัฒนาชุมชน มีวิชาการทางโบราณคดีซึ่งผมใช้แหล่งโบราณคดีที่เป็นพื้นที่ทำงาน เพราะฉะนั้นเราจะได้ผลทางโบราณคดีว่าขุดค้นไปแล้วเจออะไร อายุเท่าไร มีความสำคัญอย่างไร เก่าแก่แค่ไหน” (นักวิจัยคนที่ 5)

ข) มุ่งผลในเชิงสังคม หมายถึง การทำวิจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาคสังคม ก่อให้เกิดประโยชน์และเกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับสังคม จึงจะเรียกว่า เป็นการดำเนินงานวิจัยที่ไม่ขึ้นหิ้ง แต่ทำแล้วออกดอกออกผลที่จับต้องได้และเป็นรูปธรรม เช่น ชุมชนมีบทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นจนสามารถพึ่งพาตนเองได้ หรือกลุ่มชาติพันธุ์เป็นที่รู้จักของสาธารณชนและกลายเป็นนักวิจัยชุมชนที่ทำงานเพื่อชุมชนด้วยตนเอง เป็นต้น ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“พีคิดว่าเราคุยกันบ่อยว่าตอนนี้งานมันถูกขึ้นหิ้งแล้ว แม้ว่าจะมีคุณค่าในเชิงวิชาการแต่ถ้ามันไม่ได้ออกดอกออกผล สร้างในเชิงการเปลี่ยนแปลงในสังคมชุมชน พีรู้สึกว่ามันไม่ได้เป็นที่น่าพอใจ พีก็เลยคิดว่างานที่สร้างการเปลี่ยนแปลงในหลายมิติจะเป็นงานที่สมบูรณ์มากกว่า” (นักวิจัยคนที่ 4)

“การรวมตัวของชาวบ้าน ของชุมชน ของคนที่เกี่ยวข้อง อยู่ตรงนั้นเขามารวมกันได้ อยุ่ตรงนั้นเขามารวมกันได้ อยุ่อย่างไร และช่วยกันอนุรักษ์แหล่ง ช่วยกันศึกษาแหล่ง ช่วยกันจัดการแหล่งในการใช้ประโยชน์ในระยะยาวในแหล่งเรียนรู้เป็นที่รับแขกของชุมชน เป็นแหล่งท่องเที่ยวอะไรต่างๆ เขาจัดการกันในระยะยาวได้อย่างไร โดยที่พึ่งกันเองพึ่งตนเอง พึ่งคนอื่นน้อยที่สุด” (นักวิจัยคนที่ 5)

ค) มุ่งผลในเชิงนโยบาย หมายถึง การนำข้อค้นพบจากการวิจัยผลักดันสู่การปฏิบัติและนโยบาย โดยเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้เพื่อกำหนดนโยบายเชิงสาธารณะ ซึ่งนโยบายที่มาจากการศึกษาวิจัยมีความน่าเชื่อถือมากกว่านโยบายที่เสนอแบบเลื่อนลอยและแบบหอคอยงาช้าง ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“เวลาผมจะทำเรื่องอะไร งานวิจัยจะมี 2 แบบ แบบที่ 1 คืองานวิจัยเชิงนโยบาย คืองานวิจัยซึ่งเวลาทำไปที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะนำไปกำหนดเป็นนโยบาย” (นักวิจัยคนที่ 2)

“วิจัยต้องมีปัญหาแล้วเราหาทางออกจากปัญหานั้นได้ไหม ก็คือประโยชน์ละ เอาไปใช้ได้จริงก็คือว่าท้ายที่สุดแล้วต้องมีข้อสรุป หรือ policy actions policy recommendation ที่คิดว่าผู้ที่เกี่ยวข้อง ภาคส่วน หรือว่าองค์กร หรือว่าปัจเจกบุคคลที่เกี่ยวข้องสามารถเอาไปใช้ได้จริง แล้วก็จะเป็นแนวทางอย่างนี้ตลอดเวลา” (นักวิจัยคนที่ 6)

“ผมคิดว่าผลลัพธ์จากกระบวนการทำงานอย่างนี้นั้นนำมาสู่เรื่องการสร้างพลังอำนาจของชุมชน ชาวบ้านเองเขาก็รู้สึกว่าเขาต้องไปรักษาอันนั้นไว้ละ ห้ามทำลายตรงนั้น ผมทำงานจุฬาคณะ ก็นำไปสู่ผลกระทบในทางกว้างขึ้นในเชิงนโยบายด้วย” (นักวิจัยคนที่ 5)

ออกแบบงานให้เด่น: เมื่อตั้งเป้าหมายชัดแล้ว การออกแบบการวิจัยให้โดดเด่นและแตกต่างจากงานในอดีตเป็นกิจกรรมที่นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ ซึ่งวิธีการที่จะทำให้งานมีลักษณะโดดเด่น ประกอบด้วย กำหนดคำถามการวิจัยให้คมชัด วางกรอบการวิจัยให้ครอบคลุม ทำความเข้าใจในสิ่งที่ทำอย่างลึกซึ้ง ใช้เครื่องมือที่เหมาะสม และเลือกกลุ่มเป้าหมายที่น่าสนใจ อธิบายในแต่ละประเด็นได้ดังนี้

ก) กำหนดคำถามการวิจัยให้คมชัด

คำถามการวิจัยเปรียบเสมือนหัวใจของงานที่เชื่อมโยงองค์ประกอบการวิจัยในส่วนอื่นๆ เข้าไว้ด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นจุดประสงค์การวิจัย แนวคิดทฤษฎีที่จะใช้อธิบายปรากฏการณ์ และการเลือกใช้วิธีการวิจัยแบบใด ซึ่งเป็นเรื่องท้าทายสำหรับนักวิจัยที่จะต้องตั้งโจทย์วิจัยกว้างๆ ให้เป็นคำถามการวิจัยที่คมชัด วิธีการลับคมคำถามการวิจัยของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาตินั้น สรุปได้ดังนี้ 1) ต่อยอดจากงานเดิมด้วยการมองหาแง่มุมที่เปลี่ยนไป 2) รอบรู้ในเชิงทฤษฎีและสถานการณ์สังคมเพื่อกำหนดคำถามวิจัยได้ลึก และ 3) รับฟังปัญหาจากคนในพื้นที่จุดประกายคำถามวิจัยที่ตอบสนองความต้องการเชิงพื้นที่ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ถ้าคุณไม่มีความรู้พื้นฐานในเรื่องนั้นดีพอ แล้วก็ไม่มีความรู้ในเชิงทฤษฎี ในเรื่องพวกนั้นดีพอ ในที่สุดงานก็จะออกมาเละเลอะ เพราะฉะนั้นก็ทั้งสองอย่างก็คือ การตั้งโจทย์กับความเข้าใจในเชิงทฤษฎี แล้วการตั้งโจทย์ ถ้าคุณจะตั้งได้ดี คุณก็ต้องมีความเข้าใจทั้งตัวทฤษฎี เข้าใจสังคม เข้าใจเรื่องศึกษา” (นักวิจัยคนที่ 3)

“สิ่งที่ผมนำมาทำต่อไม่ไปซ้ำกับสิ่งที่ทำมาก่อน ถึงจะเป็นเรื่องเดียวกันแต่รายละเอียดแตกต่างกันวิธีการเล่าเรื่องแตกต่างกัน” (นักวิจัยคนที่ 2)

“วช. เขามีประกาศ แต่ไม่มีหัวข้อที่เกี่ยวกับเราเลย เราต้องมาตีความเองซึ่งคิดว่า มันยากของการเป็นนักวิจัยอย่างนี้ เช่น หัวข้อว่าธรรมาภิบาลความมั่นคง เราก็ มาตีโจทย์เองว่า เรามองว่าธรรมาภิบาลความมั่นคงของสังคมแปลว่าอะไร” (นักวิจัยคนที่ 6)

“จากที่เราฟังตอนนั้น เขาเชิญเกษตรกรเข้ามา แล้วสิ่งหนึ่งของเกษตรกรที่เลี้ยงโค นมก็จะบ่นว่า เนี่ยเขาพูดกับลูกเขาไม่รู้เรื่อง กลับมาให้มันไปล้างคอกซี่วัว มันก็ไม่ เอา มันจะทำแต่การบ้าน ไม่สนใจอะไรอย่างนี้คือเหมือนกับอยู่คนละโลก คือเหมือน เด็กก็โตมาจากคอกวัวนะ เพราะฉะนั้นตรงนี้ก็เป็นแรงบันดาลใจจุดหนึ่งว่าเอ๊ะเราน่าจะทำหลักสูตร” (นักวิจัยคนที่ 7)

“ผมก็มองว่าการวิจัยทั่วไปที่มันหาคำตอบแค่เรื่อง What Why When Where ก็ทำกันเยอะแยะมากมายเลยในทางสังคมศาสตร์ ผมก็มองว่าตัวที่เราขาดมากที่สุด คือ How to ว่าจะอย่างไรที่วิธีการใดที่จะทำให้ชาวบ้านเขาเข้มแข็งได้จริงๆ เพราะฉะนั้นการวิจัยของผมที่จะทำคือว่าหา how to วิธีการที่เหมาะสมกับ สถานการณ์” (นักวิจัยคนที่ 5)

ข) วางกรอบการวิจัยให้ครอบคลุม

กรอบการวิจัย หรือคำศัพท์เฉพาะทางเทคนิคเรียกว่า กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual framework) ที่นักวิจัยต้องวางกรอบความคิดไว้ล่วงหน้า ซึ่งต้องสะท้อนให้เห็นถึง วัตถุประสงค์ของการศึกษา มโนทัศน์เชิงทฤษฎีที่นำมาอธิบายสิ่งที่ศึกษา กระบวนทัศน์การวิจัยที่อยู่ เบื้องหลัง และบริบทที่ศึกษา เมื่อพิจารณาถึงงานวิจัยของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ พบว่า ลักษณะ งานวิจัยที่เคร่งครัดในวิธีวิทยาการวิจัยจะกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยค่อนข้างชัดเจน กล่าวคือ รองรับด้วยแนวคิดทฤษฎีแบบสหวิทยาการ และผสมผสานกระบวนทัศน์การวิจัยทั้งเชิงปริมาณและ คุณภาพ ในขณะที่ลักษณะงานวิจัยของบางท่านให้น้ำหนักที่การสร้างนวัตกรรมทางสังคมและการ พัฒนาชุมชน จึงมุ่งออกแบบให้กลุ่มเป้าหมายเข้ามามีส่วนร่วมทำงานวิจัย แม้จะมีจุดต่างของการวาง กรอบการวิจัย แต่จุดที่เหมือนกันคือ การวางกรอบการวิจัยให้ครอบคลุมทุกมิติและสามารถตอบโจทย์ ได้ทั้งระยะสั้นและระยะยาว ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“งานของตัวเองเนี่ยทั้งหมดทุกงานจะสังเกตว่ามีทั้ง Quantitative และ Qualitative เพราะคิดว่ามันทำให้เห็นภาพชัดเจนในระดับหนึ่ง ที่เอาไว้ตอบคำถามที่มีลักษณะซ่ง ตวงวัดได้ ที่คนอยากมองภาพรวมกว้างๆ ว่าแล้วมันเท่าไรล่ะ มันก็เปอร์เซ็นต์ล่ะ หรือว่าอันนี้อันไหนมากกว่า อันไหนน้อยกว่า” (นักวิจัยคนที่ 6)

“เราต้องคิดให้ทะลุ ตอนที่เราเขียน proposal เราต้องคิดให้ทะลุอยู่แล้ว ไม่งั้นเราเขียนไม่ได้ เราวางแผนไม่ได้นะ เพราะฉะนั้นพอเรารู้โจทย์ การจะได้ตอบโจทย์นี้เราจะต้องเอาอะไรบ้าง เราต้องคิดว่านี่ให้ทะลุ” (นักวิจัยคนที่ 7)

“ผมใช้ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลัก แนวคิดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป้าหมายของการวิจัยอยู่ที่ประโยชน์สุขว่ามันมี ฮาวทู อะไรมันมีวิธีการอย่างไรที่จะไปอยู่ตรงนั้นแล้วยั่งยืนด้วย ประหยัดด้วย เรียบง่ายด้วย” (นักวิจัยคนที่ 5)

“เน้นการที่ทำให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม เข้ามาสามารถทำงาน อนุรักษ์โบราณคดี อะไรต่ออะไรด้วยตัวของเขาเอง ซึ่งจริงๆ มันไม่เคยมีที่ไหนทำมาก่อน” (นักวิจัยคนที่ 5)

ค) ทำความเข้าใจในสิ่งที่ทำ

สิ่งที่ขาดไม่ได้ในการทำงานวิจัยคือ การเข้าใจในสิ่งที่กำลังแสวงหาความจริง แม้การทำงานวิจัยจะเริ่มต้นจากความไม่รู้หรือรู้น้อย แต่นักวิจัยจำเป็นต้องทำความเข้าใจในสิ่งที่ทำเป็นเบื้องต้น ถือว่าเป็นเครื่องสะท้อนศักยภาพของนักวิจัยว่ามีองค์ความรู้เพียงพอในเรื่องนั้นๆ จริงหรือไม่ นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติทำความเข้าใจในสิ่งที่ทำโดยทบทวนความรู้ในอดีตเชื่อมโยงสู่ปัจจุบัน และอนาคตด้วยการสืบค้นวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และการลงพื้นที่สำรวจ การสืบค้นวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องหรือการทบทวนเอกสารมีจุดประสงค์เพื่อให้นักวิจัยทราบว่ามีใครทำอะไร ด้วยวิธีอะไร กับกลุ่มตัวอย่างใด ที่ไหน เมื่อไหร่ และได้ผลเป็นอย่างไร ส่วนการลงพื้นที่สำรวจนั้นเทียบเท่ากับการทบทวนเอกสารในอดีต เพียงแต่ไม่ได้ทบทวนจากเอกสาร แต่ใช้การทบทวนสถานการณ์และบริบทจากคนในพื้นที่ด้วยการสร้างความคุ้นเคยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือและทันสมัย ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“สิ่งที่สำคัญมากๆ คือการรีวิว ตัวนี้ถ้าเราไม่รีวิวให้ดีนะ มันก็จะไม่ได้อะไรที่ใหม่....อันนี้ทักษะการรีวิวเป็นสิ่งสำคัญ....นักวิจัยก็ต้องตาม คือบางทีบางคนก็ปิดหูปิดตาเลยจะเอาแค่นี้ เค้าให้รีวิวไปก็รีวิวไปจะไปดูจากบทที่ 2 ของชาวบ้าน แล้วก็ไปตัดเอาตรงโน้นมา 2 เล่ม....” (นักวิจัยคนที่ 7)

“ส่วนหนึ่งก็คือว่าต้องทำตัวประมวลเอกสารให้ทันสมัยตลอดเวลา ขณะทำบางทีเราคิดไปก่อนเขาด้วยซ้ำ คิดก่อนที่เขาจะไปพบว่าเขาบอกว่าจะต้องทำอย่างนี้ๆ” (นักวิจัยคนที่ 1)

“คนทำก็ต้องมีความรู้ ความรู้ในเชิงทฤษฎี แล้วก็ต้องมีความรู้ทั้งเรื่องที่เรากำลังทำ และความรู้เรื่องพื้นฐานในเรื่องทั่วไป มีความสำคัญมาก คุณต้องลงลึกรู้ลึกพอที่จะตอบคำถามได้แล้วไม่ถูกหลอก ไม่ถูกหลอกจากอะไรที่มันผิวเผินใช้ใหม่” (นักวิจัยคนที่ 3)

ลักษณะการทำงานหลักๆ เหมือนกันตรงที่เราต้องทำความรู้จักก่อนก็เหมือนกับการ ทบทวนเอกสารค่ะ แล้วก็ลงไปสำรวจ ทำความรู้จักคน ทำความรู้จักว่ามีภาคส่วนที่ เกี่ยวข้องยังบ้างในเรื่อง ของพื้นที่หรือว่าคนกลุ่มนั้นเพื่อที่เราจะได้รู้สถานการณ์แล้ว ก็รู้บทบาท (นักวิจัยคนที่ 4)

ง) ใช้วิธีการที่เหมาะสม

การเลือกวิธีดำเนินการวิจัยถือเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สำคัญในการออกแบบการ วิจัย ซึ่งนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติมองว่าเป็น How to ของการบรรลุเป้าหมาย ทั้งนี้จะใช้วิธีการวิจัยแบบ ไตขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์การวิจัย และประเภทของความจริงที่ศึกษา ดังกรณีตัวอย่างของนักวิจัยดีเด่น แห่งชาติท่านหนึ่งมีเป้าหมายต้องการให้คนในชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรท้องถิ่นและมี ส่วนร่วมอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม จึงใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อดึงชาวบ้าน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา ศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหา ปฏิบัติตามแผน และ ติดตามประเมินผล ในท้ายสุดแล้วผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยก็คือชุมชนได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“การวิจัยของผมที่จะทำคือว่าหา how to หาวิธี วิธีการที่ดี วิธีการที่เหมาะสมกับ สถานการณ์ต่างๆ ในชุมชน ทำอย่างไรให้ชาวบ้านเขาสามารถรวมตัวกันได้ สามารถ ฟังตนเองได้ สามารถทำอะไรให้เกิดประโยชน์สุขในระยะยาวได้ ตัวสำคัญหนึ่งใน ความเป็นเลิศก็คือว่า methodology ที่จะต้องใช้ในงานวิจัยของผมก็คือว่าการวิจัย เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม” (นักวิจัยคนที่ 5)

จ) เลือกกลุ่มเป้าหมายที่น่าสนใจ

กลุ่มเป้าหมายของการวิจัยในงานสังคมศาสตร์ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับคนและ ชุมชน งานวิจัยของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติที่ทำวิจัยในมนุษย์ส่วนใหญ่พิจารณาเลือกกลุ่มเป้าหมายไป พร้อมๆ กับปัญหาการวิจัย โดยเลือกกลุ่มเป้าหมายที่น่าสนใจและประสบปัญหาที่ต้องการแก้ไขอย่าง เร่งด่วน ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยของพี่นี้เป็นกลุ่มที่ค่อนข้างจะถูกกละเลยแล้วก็ไม่ค่อยได้เป็นที่รู้จัก คืองานที่พี่เป็นนักวิจัยดีเด่นที่พี่เสนอไปเป็นเรื่องชาวเล ซึ่งก่อนหน้าที่จะเกิดสึนามิ แทบจะไม่มีคนที่รู้จักชาวเล ในแง่ของการปกป้องคุ้มครองสิทธิ์หรือการมองในเชิงนโยบายว่าคนกลุ่มนี้จะเป็นอย่างไร” (นักวิจัยคนที่ 4)

เตรียมทีมให้มีประสิทธิภาพ: เมื่อเตรียมวางแผนออกแบบการวิจัยให้โดดเด่นแล้ว องค์ประกอบสำคัญที่ต้องคำนึงถึงคือ การมีทีมวิจัยขับเคลื่อนการทำงาน การทำงานวิจัยที่เป็นเลิศต้องอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างทีมงาน ซึ่งประกอบด้วย ผู้ร่วมวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย และหรือเจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานโครงการ อธิบายในแต่ละประเด็นได้ดังนี้

ก) เลือกคนให้เหมาะกับงาน

การสร้างทีมวิจัยเริ่มต้นจากเลือกคนให้เหมาะสมกับงานวิจัยที่ออกแบบไว้ในกรณีที่เป็นงานวิจัยที่เคยทำร่วมกันมาก่อน นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติในฐานะหัวหน้าโครงการวิจัยจะเลือกผู้ร่วมวิจัยที่เคยเป็นทีมวิจัยเดิม เพราะคุ้นเคย และรู้ฝีมือการทำงานมาระยะหนึ่งแล้ว หากเป็นโครงการวิจัยใหม่ นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติจะเลือกผู้ร่วมวิจัยโดยพิจารณาจากความรู้ความสามารถในการงานวิจัยตามที่ถนัด ดังตัวอย่างที่ว่า

“พี่จะให้ลูกศิษย์ทุกคนเข้ามาร่วม เขาจะได้งานของเขา เรารู้มีอยู่แล้ว เพราะฉะนั้น เรารู้มีกันอยู่บ้างนะ ลูกศิษย์เราสองคนใช้ได้ก็เข้ามาร่วมโปรเจกต์กันก็ทำงานด้วยกัน” (นักวิจัยคนที่ 7)

“โชคดีมีลูกศิษย์ที่ไปเป็นอาจารย์อยู่ มข. เขาเก่ง Quantitative มากเราก็ตีเลือก Put the Right Man on the Right Job เราต้องเลือกคนที่เหมาะมาร่วมงาน คือการทำวิจัย เราไม่มีทางเก่งคนเดียวได้ ต้องใช้ทีมงานที่ดีมาก แล้วที่ผ่านมามีทั้งสองงานที่ได้รางวัลก็ได้คนมาช่วยที่ดี” (นักวิจัยคนที่ 6)

ข) สร้างความเข้าใจร่วมกัน

เมื่อมีทีมวิจัยพร้อมแล้ว กิจกรรมถัดมาคือ การสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับเป้าหมายการวิจัย จุดประสงค์การวิจัย การออกแบบการวิจัย รวมทั้งแผนการดำเนินการวิจัย โดยนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติที่ทำงานวิจัยร่วมกับทีมงานขนาดใหญ่จะจัดประชุมอบรมเชิงปฏิบัติการชี้แจงแนวทางการทำวิจัย เพื่อให้รับรู้รายละเอียดของโครงการวิจัยให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ให้มาทำ Workshop ด้วยกันตอนต้น โดยที่เป็นคนอธิบายว่า Hate speech คืออะไร นิยามเชิงปฏิบัติการ เราวด์อย่างไร มีองค์ประกอบอะไรบ้าง มีมิติอะไรบ้าง ในเกณฑ์การวัดหรืออะไรต่างๆ มันก็จะ Standard ทั้ง 3 โครงการ ว่าเราดูเหมือนกัน ทุกคนทำ Workshop เดียวกัน ฉะนั้นการตีความอยู่ใน Workshop ก็ต้องตีความว่าอย่างนี้ระดับไหน แล้วนั่งถกกันเพราะว่าหลายคนก็ไม่เข้าใจ สุดท้ายก็ต้องเข้าใจให้ตรงกัน” (นักวิจัยคนที่ 6)

ระยะต่อเติมและดำเนินการ เป็นช่วงระหว่างดำเนินการวิจัยซึ่งเกิดขึ้นต่อจากการเริ่มต้นก่อรูป กิจกรรมที่นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติให้ความสำคัญในระยษะนี้ ประกอบด้วย 2 กิจกรรมหลัก ได้แก่ บริหารจัดการโครงการได้ และกำกับงานด้วยวินัย อธิบายได้ดังนี้

บริหารจัดการโครงการได้: นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติในฐานะหัวหน้าโครงการวิจัยเปรียบเหมือนผู้บริหารที่มีหน้าที่บริหารทีมวิจัย บริหารเงิน และบริหารงานไปพร้อมๆ กันเพื่อให้งานวิจัยขับเคลื่อนและบรรลุสู่เป้าหมายได้ มีรายละเอียดดังนี้

ก) บริหารเงิน

การทำงานวิจัยที่เป็นเลิศต้องไม่ถูกจำกัดด้วยเงิน แต่ต้องบริหารเงินให้เป็น โดยพิจารณาว่ากิจกรรมใดที่ต้องใช้เงินก็ควรลงทุนตามงบประมาณที่วางไว้แบบไม่ต้องกักหรือเสียดายเงิน ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ความเป็นเลิศอย่างหนึ่งเลยก็คือ อย่าเสียดายเงิน ห้ามงก ต้องมี passion ต้องทำต่อให้ได้เพราะฉะนั้นเรื่องเงินต้องไม่เขียม ต้องใช้เงินเป็นตัวนะ” (นักวิจัยคนที่ 6)

ข) บริหารงาน

การบริหารงานในที่นี้ ประกอบด้วย การควบคุมกิจกรรมให้เป็นไปตามแผนดำเนินงาน การติดตามความก้าวหน้าการทำงานของทีมวิจัย และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างการทำงาน ทั้งนี้ นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติที่เป็นหัวหน้าโครงการวิจัยใช้หลักการบริหารงานแบบให้อิสระ ภายใต้การติดตามมากกว่าก้าวกายหรือแทรกแซง รวมทั้งต้องกำกับควบคุมการทำงานให้เป็นไปตามแผนอย่างเคร่งครัด ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“เนื่องจากเป็นหัวหน้าแผนงานก็ต้องดูแลงานทั้งหมดด้วย แต่ว่าทำอย่างไรที่การันตี Quality โดยไม่แทรกแซงเขา เพราะว่าในแง่หนึ่งเป็นผู้ร่วมงานกันนะ พูดถึงว่าถ้าแผนงานก็จริง แต่ว่าเราเป็นหัวหน้าโครงการพวกเขา เราก็ไม่ควรจะไปแทรกแซงวิธีการทำวิจัยในโครงการเขา แต่เราต้องการันตีว่าไม่หลุดจากกัน ท้ายที่สุดก็ต้องมาสังเคราะห์ร่วมกัน” (นักวิจัยคนที่ 6)

“ต้องเขียนเป็นแผนแล้วก็พยายามทำให้ได้ตามแผน คือส่วนใหญ่เท่าที่ให้เห็น นักวิจัยมือใหม่ บางทีเขียนก็เขียนไปอย่างนั้น ส่งเพราะเขาให้เขียน แต่เวลาทำไม่ keep ตามนั้น ไม่ strict ตามนั้น ถ้าหากเราเขียน proposal ให้อยู่บน activity base จริง หมายถึงว่าเราจะต้องทำอะไร ช่วงไหน แล้ว keep ตารางตรงนั้น” (นักวิจัยคนที่ 7)

“ผมจะเรียกทีมวิจัยของผมมา การบริหารจะมีสองแบบ แบบหนึ่งคือการบริหารทั่วไปตามตารางเวลา ผมก็จะนัดวันเวลาการประชุมที่จะต้องมาเจอกัน การประชุมครั้งหน้าทุกคนจะต้องมีความคืบหน้าของตัวเอง งานแบบนี้บริหารแบบเป็บเดียวก็เสร็จ แต่การบริหารอีกแบบซึ่งผมได้ประสบการณ์....ในการประชุมจะต้องพูด concept ของผมเกี่ยวกับเรื่องเงินให้ทุกคนรับทราบ เป็นการ lecture ไม่ต่ำกว่า 1 ชั่วโมง รับทราบกันเองแบบเป็นเอกภาพ แล้วใครจะวิจารณ์อะไรก็คุยได้เต็มที่ หลังจากเวลาที่เหลือจะให้แต่ละคนพูดถึงโครงการของตัวเอง ให้ทุกคนที่ไม่เกี่ยวข้องต้องรู้ ให้อีกฝ่ายรู้ว่างานของกันและกันเป็นอย่างไร มี theme อะไร เพื่อจะเกิดประโยชน์กับคนไม่เกี่ยวข้อง” (นักวิจัยคนที่ 2)

กำกับงานด้วยวินัย: นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติให้ความสำคัญกับการดำเนินงานตามแผนอย่างเคร่งครัด โดยสร้างวินัยการทำงานให้กับตนเองและทีมงานผ่านกิจกรรมดังนี้ รายงานความก้าวหน้าเป็นระยะๆ ยึดแนวปฏิบัติที่ได้มาตรฐาน และแบ่งงานวิจัยกับงานสอนให้เหมาะสม อธิบายได้ว่า การกำกับงานด้วยการรายงานความก้าวหน้าเป็นระยะ เป็นการติดตามการทำงานของทีมนักวิจัยผ่าน 2 ช่องทาง คือ หัวหน้าโครงการวิจัยเรียกประชุมคณะทำงาน และแหล่งทุนกำหนดวันเพื่อให้ทีมนักวิจัยนำเสนอความก้าวหน้า ส่วนการกำกับงานด้วยการยึดแนวปฏิบัติที่ได้มาตรฐาน เป็นการนำหลักเกณฑ์หรือคู่มือการปฏิบัติงานที่เป็นสากลมาใช้เป็นแนวทางการทำงานวิจัย เช่น การเก็บข้อมูล และการเขียนผลการวิจัย เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่านักวิจัยดีเด่นแห่งชาติที่มีบทบาทนักวิจัยควบคู่กับการเป็นอาจารย์ประจำ จะต้องแบ่งเวลาการทำงานตามบทบาทให้สมดุลและเหมาะสม เช่น จัดตารางสอนไม่ทับซ้อนกับการลงพื้นที่ทำวิจัย ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“การกำหนดช่วงเวลาในการส่งงานหรือรายงานความก้าวหน้าก็สำคัญ บางทีรายงานความก้าวหน้าต้องใช้เวลาเดือนสองเดือนในการทำซึ่งลงรายละเอียดเกินไป เพียงแต่ถ้าให้เขาเห็นภาพในการทำงาน หรือเป็นการติดตามในความก้าวหน้าในภาคสนามหรือมาพูดคุยกัน หรือถ้าเป็นชุดโครงการ ถ้าเป็นการประชุมหรือนำเสนองาน พี่คิดว่าเป็นเรื่องที่สนุกมากกว่าเพราะว่าเราก็ได้เรียนรู้จากโครงการอื่นๆ เพราะว่าบางทีถ้าเราไม่ถูกติดตามก็ล่าช้าไปเหมือนกันใช้ใหม่” (นักวิจัยคนที่ 4)

“ในแง่ของกระบวนการการติดตามงานชาติ ก็เดือนเราจะต้องส่งอะไร เราจะต้องทำส่งอันแรกคือ inception report ส่ง semi final แล้วก็ final อะไรต่างๆ ซึ่งมันทำให้บีบ มันทำให้เรามีวินัยในการทำงาน ตั้งแต่ทำวิจัยมาก็ยังไม่เคยถูก blacklist อะไรทั้งสิ้น ส่งข้าส่งอะไรคือรู้ว่าส่งข้าปุ๊บ มีปัญหาอะไรเราก็ต้องรีบทำเรื่องเข้าไปก่อน” (นักวิจัยคนที่ 6)

“แล้วเราก็ต้องตามอ่านที่เป็น guideline ที่เป็น standard เพื่อเขียนรีพอร์ตงานวิจัยประเภทต่างๆ ที่เคยเล่าให้อาจารย์ฟังเมื่อกี้” (นักวิจัยคนที่ 1)

“เวลาที่วางแผนออกมาจัดตารางสอนที่จะบอกว่า อย่างช่วงทำของคอนม พี่จะขอทางคณะเลยว่า พฤษ หัส ศุภร์ พี่ขอไม่สอน จันทร์ อังคาร พุธ สอน เพราะ พฤษ หัส ศุภร์ พี่ต้องออกภาคสนาม มันก็ต้อง organize” (นักวิจัยคนที่ 7)

ระยะเผยแพร่และขยายผล

ระยะเผยแพร่และขยายผล เป็นช่วงปลายทางการทำวิจัยซึ่งเกิดขึ้นเมื่อดำเนินการวิจัยสิ้นสุดลง กิจกรรมที่นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติให้ความสำคัญในระยะนี้ ประกอบด้วย 3 กิจกรรมหลักได้แก่ นำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ คิดโจทย์วิจัยเพิ่ม และเริ่มวางแผนวิจัยใหม่ อธิบายได้ดังนี้

นำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์: เมื่อย้อนกลับไปพิจารณากิจกรรมแรกของการเริ่มต้นการทำวิจัยที่เป็นเลิศ จะพบว่านักวิจัยดีเด่นแห่งชาติคำนึงถึงการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์เป็นเป้าหมายสำคัญ ดังนั้น เมื่องานวิจัยสิ้นสุดลง ภารกิจหนึ่งที่ต้องทำคือ การผลักดันสิ่งที่ทำสู่การกำหนดนโยบาย และการคืนความรู้ที่ค้นพบเพื่อถ่ายทอดสู่สาธารณชน มีสาระสำคัญดังนี้

ก) ผลักดันสู่นโยบาย

ในการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติตั้งเป้าหมายสูงสุดที่ต้องการบรรลุไว้อย่างชัดเจนคือการมุ่งผลการวิจัย โดยเฉพาะการนำผลการวิจัยมาใช้ประโยชน์เพื่อกำหนดนโยบาย ในขั้นตอนนี้ นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติจะคัดสรรข้อค้นพบที่น่าสนใจ พร้อมให้ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่าสิ่งใดควรและทำสิ่งใดไม่ควรทำ หรือควรดำเนินตามมาตรการอะไร อย่างไร การให้ข้อเสนอแนะที่ชัดเจนว่าใคร ต้องทำอะไร ด้วยวิธีการใด ถือเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเชิงรูปธรรมที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“สิ่งที่ผมเสนอก็คือเสนอว่าไม่ควรทำอะไรหรือควรจะทำอะไรแบบนี้ แล้วส่วนใหญ่เขาก็ไม่เล็ก หรือมันก็มีแต่ละพรรคการเมืองแต่ละอะไร ก็ไม่เชิงว่าพรรคการเมืองหรือ อย่างรัฐบาลนี้ รัฐมนตรี เกษตรบางที่เขาก็มาขอความเห็นอะไรพวกนี้ แล้วก็หลายๆ รายเขาก็จะพูดทำนองว่าเขาจะทำตามไม่ได้” (นักวิจัยคนที่ 3)

“เอาไปใช้ได้จริงก็คือว่าท้ายที่สุดแล้วต้องมีข้อสรุป หรือ policy actions policy recommendation ที่คิดว่าผู้ที่เกี่ยวข้อง ภาคส่วน หรือว่าองค์กร หรือว่าปัจเจกบุคคลที่เกี่ยวข้องสามารถเอาไปใช้ได้จริง” (นักวิจัยคนที่ 6)

ข) คืบความรู้อุตสาหกรรม

นอกจากการเผยแพร่ผลงานวิจัยในรูปแบบเชิงวิชาการ เช่น รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ บทความวิจัย การนำเสนอปากเปล่าในเวทีการประชุมระดับชาติหรือนานาชาติแล้ว การคืบความรู้อุตสาหกรรม ถือเป็นภารกิจหนึ่งที่นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติให้ความสำคัญ การคืบความรู้อุตสาหกรรมในที่นี้เป็นการสื่อสารผ่านการบอกเล่า แลกเปลี่ยน และถ่ายทอดความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยให้แก่กลุ่มเป้าหมายที่เป็นเจ้าของความรู้ รวมถึงสาธารณชนผู้สนใจทั่วไปได้รับทราบว่างานวิจัยทำอะไรอย่างไร และได้ผลอย่างไร ส่วนรูปแบบการคืบความรู้อุตสาหกรรมที่นักวิจัยดีเด่นแห่งชาตินิยมใช้ เช่น เปิดเวที แลกเปลี่ยน เผยแพร่ในรูปเอกสารสิ่งพิมพ์ เป็นต้น ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“เวลาผมทำงานเนี่ย ผมจะเน้นการสื่อสารกับชาวบ้านกับสังคม แล้วก็ไม่ใช่โฆษณา ผมจะสื่อสารด้วยการบอกเล่าสื่อสาร ด้วยการทำเป็นเอกสาร พิมพ์เป็นหนังสือเลยปี 1 ก็พิมพ์หนังสือ 1 เล่ม และในนั้นก็จะมีตัวตนของชาวบ้านเต็มไปหมดเลย เพราะฉะนั้นในรายงานวิจัยในหนังสือจะมีรูปชาวบ้านเป็นหลายๆ ร้อยรูป เยอะมากทุกคนอยู่ในนั้น มีตัวตนทุกคน แล้วทุกคนก็ใช้ชื่อจริงนามสกุลจริง สถานภาพจริง ไม่เคยสมมติชื่อ เพราะฉะนั้นตัวอย่างตัวตนที่ไปเกิดตรงนั้นมันก็เกิดขึ้นแล้วชาวบ้านตัวใหญ่ชาวบ้านได้รับการยอมรับ” (นักวิจัยคนที่ 5)

คิดโจทย์วิจัยเพิ่ม: การทำวิจัยอย่างต่อเนื่องเป็นหนึ่งในมุมมองเรื่องการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านักวิจัยไม่หยุดนิ่ง แม้งานวิจัยจะสิ้นสุดแล้วแต่ความคิดยังมีอย่างต่อเนื่อง ภารกิจที่ทำต่อภายหลังโครงการวิจัยสิ้นสุดลงก็คือ การคิดโจทย์วิจัยต่อยอดจากงานวิจัยเดิม เรียกได้ว่า งานจบแต่ความคิดไม่จบ

“คือจริงๆ ทำเสร็จแล้วเนี่ยไปพักนึงแล้วนะ.....จะเอาผลที่ได้จากการทำวิจัยแล้วมา Apply สถานการณ์.....เราไม่ได้ทำโครงการวิจัยเสร็จแล้วก็จบ มันเป็นผลจากความเข้าใจจากการวิจัยส่วนหนึ่งแล้วก็ความพยายามไปต่อ” (นักวิจัยคนที่ 6)

เริ่มวางแผนวิจัยใหม่: เมื่อนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติคิดโจทย์วิจัยต่อยอดจากงานวิจัยเดิมได้แล้ว ก็จะเข้าสู่วงจรเริ่มต้นของการทำงานวิจัยอีกครั้ง ในกิจกรรมเริ่มวางแผนวิจัยใหม่นี้ นักวิจัยดีเด่นแห่งชาตินำข้อผิดพลาดหรือปัจจัยความสำเร็จที่ได้เรียนรู้จากงานครั้งที่ผ่านมาเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อ

ดำเนินงานวิจัยใหม่ต่อไป รวมทั้งแสวงหาเครือข่ายการทำงานใหม่ๆ จากการพบปะแลกเปลี่ยนในเวที
นำเสนอผลงานทางวิชาการ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“จากเราสอนวิจัยเราก็จะรู้ว่าอะไรมันคือจุดอ่อน ก็พยายามที่จะป้องกัน เวลาได้ไปเจอ
ใหญ่มา พี่ก็มักจะแต่งงานออก งานที่ส่วนใหญ่พี่จะดึงรุ่นน้องเข้ามา แล้วสอนเข้าไปใน
ตัวให้เขาได้เรียนรู้จากเป็น Partner กับเรา และเขาก็ได้ผลงานด้วย” (นักวิจัยคนที่ 7)

“เป็นความท้าทายทั้งส่วนตัวที่แล้วก็ส่วนของทีมงานว่าจะทำยังไงเพื่อให้เราคือรู้มากขึ้น
เรารู้กว้างขึ้น เพราะว่าทุกครั้งที่เราไปมันเหมือนมีประเด็นใหม่ มีสิ่งที่ได้เรียนรู้อยู่
ตลอดเวลา” (นักวิจัยคนที่ 4)

“เราก็จะมีเครือข่ายจากการที่เราไป Conference พอที่ไป Present UNESCO ตามมา
ขอให้ไปทำโปรเจกต์อันนี้ ยูช่วยไปพูดให้ที มันก็จะแบบนี้ เวลาที่เราออกไปมันก็จะมีแบบ
มีเครือข่ายที่จะได้รู้จักกัน มันก็ไปทำไปสร้างเครือข่าย” (นักวิจัยคนที่ 7)

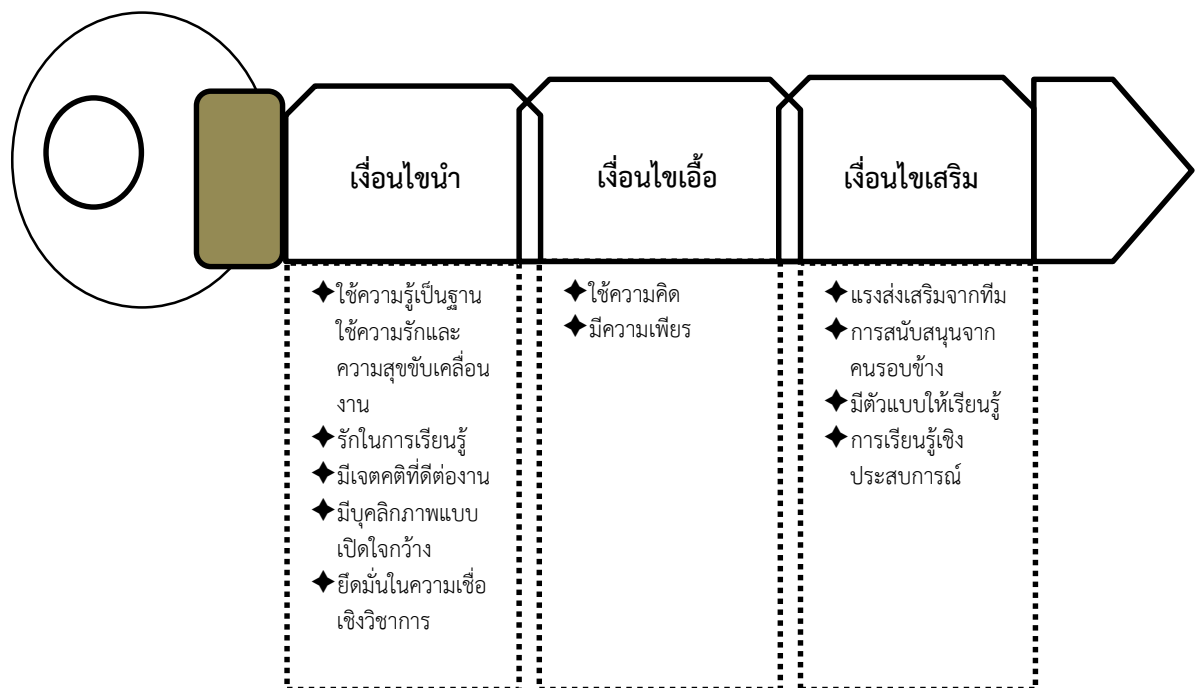
กล่าวโดยสรุป กระบวนการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนสำคัญ คือ ระยะเวลา
เริ่มต้นก่อรูป ระยะเวลาต่อเติมและดำเนินการ และระยะเผยแพร่และขยายผล ซึ่งในแต่ละขั้นตอนมี
กิจกรรมย่อยๆ เปรียบเสมือนฟันเฟืองที่ทำหน้าที่เป็นกลไกให้งานวิจัยดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ลักษณะ
เช่นนี้ผู้วิจัยพบว่าสอดคล้องกับคำว่า RESEARCH ที่เป็นคำผสมระหว่างคำว่า RE และ SEARCH มีนัย
หมายถึงการค้นคว้าสืบค้นต่อเนื่อง

ส่วนที่ 4 เจื่อนไขความสำเร็จของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ

การทำงานวิจัยเพื่อความเป็นเลิศเป็นความตั้งใจอย่างสูงที่นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติจะปฏิบัติด้านการวิจัยให้บรรลุสู่เป้าหมายใน 3 ลักษณะ คือ ทำงานวิจัยให้แตกต่างจากเดิม ทำแล้วเกิดประโยชน์ และทำอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยความสำเร็จของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ พบว่า เกี่ยวข้องกับ 3 เจื่อนไข คือ เจื่อนไขนำ เจื่อนไขเอื้อ และเจื่อนไขเสริม ปรากฏดังแผนภาพ 4-6 มีสาระสำคัญดังนี้

3.1 เจื่อนไขนำ

เจื่อนไขนำ คือ มูลเหตุที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการแสดงพฤติกรรมของบุคคล เป็นองค์ประกอบภายในตัวบุคคล เช่น ความรู้ เจตคติ ความเชื่อ และค่านิยม ซึ่งพบว่ามูลเหตุที่เป็นเจื่อนไขนำของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ ประกอบด้วย 5 มูลเหตุ ได้แก่ 1) ใช้ความรู้เป็นฐาน ใช้ความรักและความสุขขับเคลื่อนงาน 2) รักในการเรียนรู้ 3) มีเจตคติที่ดีต่องาน 4) มีบุคลิกภาพแบบเปิดกว้าง และ 5) ยึดมั่นในความเชื่อเชิงวิชาการ มีรายละเอียดดังนี้

แผนภาพ 4-6 เจื่อนไขความสำเร็จของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ

3.1.1 ใช้ความรู้เป็นฐาน ใช้ความรักและความสุขขับเคลื่อนงาน: การเป็นนักวิจัยต้องมีพื้นฐานความรู้ในสาขาวิชาที่ทำวิจัย ในขณะที่เดียวกันต้องรักในสิ่งที่ทำ เพราะเมื่อรักในสิ่งที่ทำแล้วจะส่งผลให้สามารถทำงานได้อย่างมีความสุข ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ความรู้ยังไม่สำคัญเท่ากับความรักรักรักที่เรามีในงาน ผมทำเพราะมันมีความสุข เพราะความสุขนี้จะทำให้งานของเรามุ่งสู่ความเป็นเลิศ” (นักวิจัยคนที่ 2)

“แรงผลักดันส่วนตัว เพราะว่าความรักในงานแล้ว พอรักมันก็สนุกกับมัน แล้วพอสนุกมันก็มีคำถามแล้วก็มีสิ่งที่จะต้องการอยากรู้อีกมาก” (นักวิจัยคนที่ 4)

3.1.2 รักในการเรียนรู้ ความสำเร็จของการเป็นนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ เกิดจากการเป็นคนที่มีลักษณะรักในการเรียนรู้ ประกอบด้วย อยากรู้อยากเห็นต้องการหาคำตอบในสิ่งที่สนใจ ติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการให้ทัน และใช้การอ่านเพื่อสร้างความรู้ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“วิชาการมันก้าวหน้าไปตั้งเยอะตั้งแยะซึ่งเราต้องติดตามให้ทันและดึงเอาประเด็นสำคัญที่ช่วยให้งานของเราก้าวหน้าทันสมัย” (นักวิจัยคนที่ 1)

“ทำงานวิจัยคุณจะมีต้นทุนที่ดี ในแง่ของการคิดโจทย์วิจัย ถ้าคุณอ่านเยอะคุณจะคิดง่าย แต่ถ้าคุณไม่อ่านเลยคิดอย่างไรก็คิดไม่ออก” (นักวิจัยคนที่ 2)

“มันมีเรื่องของความอยากรู้อยากเห็นความต้องการคำตอบ คือบางครั้งงานของเราอาจจะไม่พอในคำตอบในบางเรื่องหรือคำตอบที่ครบถ้วนสมบูรณ์ เผื่ออาจจะต้องมีคำถามที่ยังไม่ได้คำตอบ อาจจะมีใครเอาไปทำต่ออย่างนี้” (นักวิจัยคนที่ 3)

3.1.3 มีเจตคติที่ดีต่องาน การมีเจตคติที่ดีต่องาน ประกอบด้วย เห็นคุณค่าของงานที่ทำ ใส่ใจในงานแม้จะเป็นเรื่องเล็กน้อย และตั้งใจทำให้ดีที่สุด ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“คิดว่างานเรามีคุณค่าในตัวของมันเอง งานก็สนุกนะคะ เป็นเรื่องความใส่ใจกับความรักในงาน ความใส่ใจ ความตั้งใจ ความไม่ทอดทิ้งแล้วก็การมองเรื่องเล็กน้อยนี้มันสำคัญแม้ว่าอาจจะเป็นเรื่องส่วนตัวของชาวเล” (นักวิจัยคนที่ 2)

3.1.4 บุคลิกภาพแบบเปิดกว้าง นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติส่วนใหญ่สะท้อนบุคลิกภาพของตนจากการแสดงออก เช่น ทำตัวให้เป็นน้ำไม่เต็มแก้ว และเปิดใจกว้างพร้อมที่จะเรียนรู้ ซึ่งเป็นลักษณะของบุคลิกภาพแบบเปิดกว้าง ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“การที่เปิดกว้าง คือการเปิดใจให้กว้าง open mind อะไรต่างๆ มันก็เป็นตัวที่สำคัญที่ช่วยให้เราได้เรียนรู้” (นักวิจัยคนที่ 3)

“พยายามทำตัวให้เป็นน้ำไม่เต็มแก้วพร้อมที่จะรู้ แม้แต่ทุกวันนี้พี่ก็ยังอยากรู้อะไรอีกหลายๆ อย่างที่พี่ไม่รู้แต่เราต้องพร้อมที่จะรับพร้อมที่จะเรียน” (นักวิจัยคนที่ 1)

3.1.5 ยึดมั่นในความเชื่อเชิงวิชาการ การมีค่านิยมหรือยึดมั่นในเชิงวิชาการประกอบด้วย การปฏิบัติตามจรรยาบรรณนักวิจัย ความเคร่งครัดในวิชาการ และตระหนักในประสิทธิผลของงานมากกว่ากฎเกณฑ์ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“เราเห็นแก่ประสิทธิผลของงานที่จะให้แก่วิชาการและประชาชน ซึ่งเขาจะไม่มีใครรู้เลยว่าเรายอมเป็นศัตรูกับใครต่อใคร” (นักวิจัยคนที่ 1)

“ความต่อเนื่องของการยืนหยัดในทฤษฎีที่ใช้ ไม่ว่าผมจะทำอะไรไม่ว่าจะไปทำงานวิจัยตรงไหนกับใคร ระดับไหน ผมก็เสนอเรื่องทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงและการมีส่วนร่วม เสริมสร้างพลังอำนาจ เสริมสร้าง การเรียบง่าย การพึ่งพาตัวเองได้ในทุกๆ เรื่อง” (นักวิจัยคนที่ 5)

“ความซื่อสัตย์จรรยาบรรณของนักวิจัยต่างๆ คุณธรรมจริยธรรมทั้งหลายคนเป็นครูบาอาจารย์สิ่งเหล่านี้พี่ว่ามันเป็นสิ่งที่มี” (นักวิจัยคนที่ 7)

3.2 เงื่อนไขอื่น

เงื่อนไขอื่น คือ มูลเหตุที่เกี่ยวกับความสามารถที่เอื้ออำนวยหรือขัดขวางให้เกิดพฤติกรรม เช่น ทักษะ และความสามารถ เป็นต้น ประกอบด้วย 2 มูลเหตุ ได้แก่ ใช้ความคิด และมีความเพียร มีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 ใช้ความคิด นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติมีทักษะทางความคิดที่ส่งผลต่อการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ ประกอบด้วย ขอบคิดจินตนาการ และใช้ความคิดเชิงนวัตกรรม ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ผมคิดว่าการเกิดจินตนาการมันสำคัญ เวลาเราต้องมาเขียนของเราบ้าง คุณจะเริ่มต้นไม่ได้เลยถ้าคุณไม่มีจินตนาการก่อนว่างานวิจัยที่คุณจะทำมันตอบโจทย์อะไร ฉะนั้นสำหรับผมจินตนาการสำคัญมาก” (นักวิจัยคนที่ 2)

“คิดอย่างอินโนเวทหน่อย เราไม่ได้ทำโครงการวิจัยเสร็จแล้วก็จบ แล้วก็เนี่ย คือ Social innovation เราก็ต้องทำบางเรื่องที่มีนอากจะเป็นปรากฏการณ์ ปัญหาอะไรต่างๆ ก็จะเข้าใจยากแล้วคนก็ไม่ถุกคิด ต้องมีวิธีทำยังไงให้เข้าใจได้ แล้วก็กระตุกเตือนกระตุกต่อมอะไรอย่างนี้” (นักวิจัยคนที่ 6)

3.2.2 มีความเพียร การประสบความสำเร็จจนได้รับยกย่องเป็นนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ ต้องมีความเพียร ประกอบด้วย มีแรงขับที่จะทำให้สำเร็จ มีจิตใจที่เข้มแข็งต่อสิ่งยั่ว และมมีพลังต่อสู้ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ทุกครั้งที่เราต่อสู้ต้องต่อสู้อย่างมีหลักฐานทางวิชาการไม่ใช่เป็นเรื่อง personal เป็นเรื่องของการทำงานดีกว่าผิดตามหลักวิชาการและเราไม่สนใจเลยว่าเขาจะใหญ่กว่าเรา เพราะฉะนั้นเราต้องต่อสู้เพื่อวิชาการและไม่ใช่ว่าต่อสู้เพื่อตัวเราเอง” (นักวิจัยคนที่ 1)

“ผมเป็นคนที่มีแรงขับ ที่จะทำงานชิ้นนั้นออกมาให้ได้ ส่วนตัวผมก็ไปชวนขายดีนรรนาหนังสือมาอ่าน” (นักวิจัยคนที่ 2)

3.3 เงื่อนไขเสริม

เงื่อนไขเสริม คือ มูลเหตุที่ได้รับจากบุคคลอื่นที่มีอิทธิพลต่อตนเอง เช่น ญาติ เพื่อน และผู้บังคับบัญชา เป็นต้น ซึ่งอาจจะเป็นรางวัล คำชมเชย การยอมรับ การลงโทษ หรือกฎระเบียบที่บังคับให้บุคคลปฏิบัติตาม ข้อค้นพบที่เป็นเงื่อนไขเสริมของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ ประกอบด้วย 4 มูลเหตุ ได้แก่ แรงส่งจากทีม การสนับสนุนจากคนรอบข้าง การมีตัวแบบให้เรียนรู้ และการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ มีรายละเอียดดังนี้

3.3.1 แรงส่งจากทีม ทีมวิจัยเป็นกลไกหนึ่งที่ช่วยขับเคลื่อนการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ แรงส่งจากทีม ประกอบด้วย มีทีมงานที่เข้มแข็ง มีทีมงานที่รู้ใจ และมีทีมงานที่พร้อม ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“การมีทีมงานที่เหนียวแน่น พี่ก็มีน้องผู้ช่วยวิจัยสองสามคนที่เขาเห็นคุณค่าของงาน คือบางทีมองตากันก็รู้ใจไม่ต้องอธิบายมาก” (นักวิจัยคนที่ 2)

“การ excellent มันไม่ได้มาด้วยตัวคนเดียว แต่ว่าหลายคนเขาก็ไม่คู้ เราก็ต้องทรนเขาคือเราจะไปคาดหวังให้เขาเข้าใจตรงกัน เป็นไปไม่ได้ เพราะทุกเรื่องที่เราทำคือเรื่องใหม่ก็ต้องมี workshop ที่แนะนำกัน” (นักวิจัยคนที่ 6)

3.3.2 การสนับสนุนจากคนรอบข้าง บุคคลรอบข้างที่สนับสนุนช่วยเหลือ นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ ได้แก่ ผู้ช่วยวิจัย หน่วยงานต้นสังกัด และครอบครัว ซึ่งสนับสนุนการทำงานวิจัยทั้งในเรื่องการค้นหาข้อมูล การให้ทุนสนับสนุน และเป็นกำลังใจ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“หนึ่บุญคุณกับคนที่เป็นผู้ช่วยวิจัย เพราะว่าผมต้องอ่านหนังสือหลายๆ เล่ม ผู้ช่วยวิจัยจะช่วยเหลือเราอ่อนแรงได้เยอะ (นักวิจัยคนที่ 2)

“เขาก็จะมีเงิน On Top ให้ ส่วนหนึ่งให้มหาวิทยาลัย แล้วก็เพื่อที่จะให้ เราเนี่ย delete ออกมา จะได้ทำงานวิจัยได้เต็มที่” (นักวิจัยคนที่ 7)

“สิ่งแวดล้อมที่บ้านก็ดีคือสามีก็เป็นผู้ชายที่ส่งเสริมภรรยา เอาอาหารมาส่งให้ ก็สิ่งแวดล้อมก็ที่ว่าทางบ้านที่ทำงานก็ต้อง support” (นักวิจัยคนที่ 6)

3.3.3 การมีตัวแบบให้เรียนรู้ ตัวแบบของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติตลอดช่วงชีวิตที่ผ่านมาที่เป็นแบบอย่างในการทำงานวิจัย ประกอบด้วย เห็นแบบอย่างจากครูที่ให้การอบรมสั่งสอนในช่วงวัยเรียน เรียนรู้จากคนในพื้นที่ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของการวิจัย และมีแรงบันดาลใจจากการอ่านงานต้นแบบ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“พี่จะได้ครูบาอาจารย์เป็นที่พึ่ง เพราะฉะนั้นสิ่งเหล่านี้ มันฝังอยู่ในตัวเราว่า พี่ก็ต้องการที่จะเป็นที่พึ่งให้กับเด็ก เพราะฉะนั้น พี่พูดเต็มปากว่าลูกศิษย์ทุกคนรักพี่” (นักวิจัยคนที่ 1)

“คิดว่าพี่ได้เรียนรู้เยอะจากชุมชนเองแล้วลักษณะนิสัยเขาเองเราก็เห็นความงามในสิ่งเหล่านี้” (นักวิจัยคนที่ 4)

“เวลาผมอ่านงานของชาวต่างชาติ จีนหรือตะวันตก ทำไมงานของเขาอ่านง่ายเลย มีวิธีการเขียนที่ชวนให้น่าติดตามได้ความรู้เยอะ รวมทั้งภาษาที่ใช้ เพราะฉะนั้นผมคิดว่าเราไม่ได้เลียนแบบ มันมีแรงบันดาลใจที่อยากจะทำแบบนั้น” (นักวิจัยคนที่ 2)

3.3.4 การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ กว่าจะกลายเป็นนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติได้นั้นต้องผ่านการเรียนรู้เชิงประสบการณ์จนบ่มเพาะเป็นความเชี่ยวชาญในปัจจุบัน ซึ่งความเชี่ยวชาญได้รับการสั่งสมทีละน้อย ประกอบด้วย มีประสบการณ์ตรงจากการฝึกงาน และเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผิดพลาด ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“จะเป็นเรื่องเทรนนิ่งมากกว่า เราได้รับการฝึกอบรมมาว่าก่อนทำอะไรทุกครั้งนี่เราต้องประมวลเอกสารศึกษาว่าปัจจุบันเขาไปถึงไหนกันแล้ว” (นักวิจัยคนที่ 1)

“จากเราสอนวิจัยเราก็จะรู้ว่าอะไรมันคือจุดอ่อน ก็พยายามที่จะป้องกันเมื่อได้โปรเจกใหญ่มา” (นักวิจัยคนที่ 7)

กล่าวโดยสรุป การที่นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติประสบความสำเร็จในการทำงานวิจัยจนได้รับการยกย่องเชิดชู เกี่ยวข้องกับเงื่อนไขความสำเร็จของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ แบ่งเป็น 3 เงื่อนไข ได้แก่ เงื่อนไขนำ ประกอบด้วย 5 มूलเหตุ คือ ใช้ความรู้เป็นฐาน ใช้ความรักและความสุขขับเคลื่อนงาน รักในการเรียนรู้ มีเจตคติที่ดีต่องาน มีบุคลิกภาพแบบเปิดกว้าง และยึดมั่นในความเชื่อเชิงวิชาการ เงื่อนไขเอื้อ ประกอบด้วย 2 มूलเหตุ คือ ใช้ความคิด และมีความเพียร ส่วนเงื่อนไขเสริม ประกอบด้วย 4 มूलเหตุ คือ แรงส่งจากทีม การสนับสนุนจากคนรอบข้าง การมีตัวแบบให้เรียนรู้ และการเรียนรู้เชิงประสบการณ์

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ ดำเนินการตามกระบวนการวิจัยแบบสร้างสรรค์นิยม (Constructivism) ผู้วิจัยมีความเชื่อในมิติภววิทยา (Ontology) ว่าความรู้ความจริงของสิ่งที่ศึกษาไม่ได้มีหนึ่งเดียวเป็นสากล แต่เป็นความรู้ความจริงที่หลากหลายตามมุมมองของผู้เป็นเจ้าของความจริง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเข้าไปแสวงหาความรู้ความจริงโดยการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลอย่างใกล้ชิดเป็นเวลานานพอสมควรด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ความรู้ความจริงที่ลุ่มลึก ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ประการ คือ เพื่อทำความเข้าใจการให้ความหมายของความเป็นเลิศและการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ เพื่อศึกษากระบวนการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ และเพื่อค้นหาเงื่อนไขความสำเร็จของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศจากมุมมองของนักวิจัยที่ได้รับรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ สาขาสังคมศาสตร์ ในระหว่างปี พ.ศ. 2539-2561 รวมจำนวน 7 คน ประกอบด้วย นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติสาขาสังคมวิทยา 2 คน สาขาเศรษฐศาสตร์ สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศและนิเทศศาสตร์ สาขาปรัชญา และสาขาการศึกษา อย่างละ 1 คน ส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัย มีตำแหน่งทางวิชาการตั้งแต่ระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์จนถึงศาสตราจารย์ มีประสบการณ์ทำงานวิจัยมากกว่า 20 ปี

ข้อค้นพบจากการวิจัยเป็นการถ่ายทอดความรู้แบบ Tacit knowledge ให้เป็น Explicit knowledge ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่สามารถชี้แนวทางในการวิจัยขั้นสูงต่อไป เช่น การวิจัยเชิงทดลองและการฝึกอบรมเพื่อพัฒนานักวิจัยมือใหม่ นอกจากนี้จะเป็นประโยชน์ในเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยเพื่อเร่งรัดสร้างบุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนานักวิจัยให้มีคุณภาพ รวมถึงเสริมสร้างสมรรถนะของนักวิจัยรุ่นใหม่ให้มีความสามารถในการทำวิจัยสู่ระดับสากล

ในส่วนนี้เป็นบทส่งท้ายมีจุดประสงค์เพื่อสรุปและอภิปรายผลการวิจัย พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ มีสาระสำคัญดังนี้

สรุปผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์การวิจัยที่ว่า “เพื่อทำความเข้าใจการให้ความหมายของความเป็นเลิศและการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ” นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติอธิบายความเป็นเลิศว่าเป็นการทำงานใดๆ ที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศ 3 ลักษณะ คือ ทำให้ดี ทำให้ดีกว่าเดิม และทำให้ดีที่สุด ภายใต้เงื่อนไขของเวลา ความรู้ความสามารถ งบประมาณ และความถูกต้อง ส่วนการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศนั้นแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ หนึ่ง *ทำให้แตกต่าง* คือ การทำงานวิจัยที่ไม่ซ้ำซ้อนกับงาน

ในอดีตและมีความโดดเด่น สอง *ทำแล้วเกิดประโยชน์* คือ การทำงานวิจัยที่ส่งผลในวงกว้างและก่อให้เกิดประโยชน์ แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ ได้แก่ ประโยชน์ต่อวงวิชาการ ประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมาย ประโยชน์ต่อการพัฒนา และประโยชน์ต่อผู้ทำวิจัย และ สาม *ทำอย่างต่อเนื่อง* คือ การทำงานวิจัยในเรื่องใดเรื่องหนึ่งติดต่อกันเรื่อย ๆ ไป โดยไม่ละทิ้งหรือเปลี่ยนแปลงบ่อย

เมื่อพิจารณาประสบการณ์ทำงานวิจัยของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติผ่านมุมมองและประวัติการทำงานวิจัย เพื่อแสวงหาคำอธิบายเรื่อง “กระบวนการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ” พบว่า ความโดดเด่นของการทำงานวิจัยของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติสัมพันธ์กับมิติความเป็นเลิศ คือ ทำให้แตกต่าง ทำแล้วเกิดประโยชน์ และทำอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผลจากการสัมภาษณ์ สามารถสรุปกระบวนการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ ได้เป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะเริ่มต้นก่อรูป ระยะต่อเติมและดำเนินการ และระยะเผยแพร่และขยายผล กล่าวคือ *ระยะเริ่มต้นก่อรูป* เป็นช่วงก่อนดำเนินการวิจัยซึ่งเกิดขึ้นเป็นลำดับแรกและเป็นจุดเริ่มต้นของการทำวิจัยให้โดดเด่น กิจกรรมที่นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติให้ความสำคัญ ประกอบด้วย 3 กิจกรรมหลัก ได้แก่ ตั้งเป้าหมายชัด ออกแบบงานให้โดดเด่น และเตรียมทีมให้มีประสิทธิภาพ *ระยะต่อเติมและดำเนินการ* เป็นช่วงระหว่างดำเนินการวิจัยซึ่งเกิดขึ้นต่อจากการเริ่มต้นก่อรูป กิจกรรมที่นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติให้ความสำคัญในระยะนี้ ประกอบด้วย 2 กิจกรรมหลัก ได้แก่ บริหารจัดการโครงการได้ และกำกับงานด้วยวินัย ส่วน *ระยะเผยแพร่และขยายผล* เป็นช่วงปลายทางการทำวิจัยซึ่งเกิดขึ้นเมื่อดำเนินการวิจัยสิ้นสุดลง กิจกรรมที่นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติให้ความสำคัญในระยะนี้ ประกอบด้วย 3 กิจกรรมหลัก ได้แก่ นำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ คิดโจทย์วิจัยเพิ่ม และเริ่มวางแผนวิจัยใหม่

สำหรับการค้นหา “เงื่อนไขความสำเร็จของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ” ของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ พบว่า แบ่งเป็น 3 เงื่อนไข ได้แก่ เงื่อนไขนำ ประกอบด้วย 5 มุลเหตุ คือ ใช้ความรู้เป็นฐาน ใช้ความรักและความสุขขับเคลื่อนงาน รักในการเรียนรู้ มีเจตคติที่ดีต่องาน มีบุคลิกภาพแบบเปิดกว้าง และยึดมั่นในความเชื่อเชิงวิชาการ เงื่อนไขเอื้อ ประกอบด้วย 2 มุลเหตุ คือ ใช้ความคิด และมีความเพียร ส่วนเงื่อนไขเสริม ประกอบด้วย 4 มุลเหตุ คือ แร่งส่งจากทีม การสนับสนุนจากคนรอบข้าง การมีตัวแบบให้เรียนรู้ และการเรียนรู้เชิงประสบการณ์

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยขอหยิบยกผลการวิจัยที่สำคัญเพื่อนำมาอภิปรายโดยเทียบเคียงกับแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยในอดีตที่ได้เรียบเรียงไว้ในบทที่ 2 ซึ่งมี 4 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นแรก ข้อค้นพบเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติตามมุมมองของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานการพิจารณารางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติที่ยึดระเบียบ

สภาวิจัยแห่งชาติและข้อกำหนดสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติที่ให้ความสำคัญในเรื่องความเป็นนักวิจัยและผลงานวิจัย (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2560) อย่างไรก็ตามมีความแตกต่างกันในรายละเอียดขององค์ประกอบ กล่าวคือ เกณฑ์มาตรฐานของสภาวิจัยแห่งชาติเป็นองค์ประกอบการพิจารณากว้างๆ ดังเช่น ความเป็นนักวิจัย พิจารณาจากประวัติการศึกษา ประวัติการทำงาน ประวัติการทำงานวิจัย และความคิดริเริ่ม ส่วนผลงานวิจัย พิจารณาจากคุณภาพงานวิจัย และประโยชน์ของผลงานวิจัย องค์ประกอบดังกล่าวเป็นการอ้างอิงตามเกณฑ์ที่กำหนดจากระเบียบและข้อกำหนดซึ่งเป็นมุมมองของผู้ให้รางวัล (Etic view) ในขณะที่นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติสะท้อนความเป็นตัวตนจากประสบการณ์การทำงาน ทำให้ได้คำอธิบายเชิงลึกถึงคุณลักษณะที่เป็นความสามารถของบุคคลแบบรอบด้านทั้งปัญญา จิตใจ และทักษะ รวมทั้งยังได้รายละเอียดที่ช่วยอธิบายลักษณะความโดดเด่นของผลงานวิจัย อนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติกับมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพสาขาวิจัย (สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2560) พบว่า คุณลักษณะของบุคคลที่พบในนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติสอดคล้องกับสมรรถนะของนักวิจัย แม้คำเรียกชื่อคุณลักษณะจะแตกต่างกัน เช่น ความสามารถด้านปัญญาที่พบในนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ เทียบเท่ากับ สมรรถนะด้านความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง และสมรรถนะด้านคุณลักษณะบุคคลของมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพสาขาวิจัย ส่วนความสามารถด้านทักษะที่พบในนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ เทียบเท่ากับ สมรรถนะด้านการสื่อสารงานวิจัยของมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพสาขาวิจัย เป็นต้น นอกจากนี้ยังเทียบเคียงได้กับการศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะที่จำเป็นของนักวิจัยในปี ค.ศ. 2020 โดยองค์กร APEC และ DELOITTE (2010) พบว่ามี 20 สมรรถนะ โดยจำแนกเป็น 3 ทักษะ ได้แก่ องค์ความรู้ด้านวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific competencies) ทักษะด้านการบริหารโครงการและทีม (Project and team management) และทักษะระหว่างบุคคลหรือความถนัดส่วนบุคคล (Interpersonal skill/Personal aptitude) ทั้งนี้มี 6 ทักษะที่สำคัญ ได้แก่ ความสามารถในการวิเคราะห์และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ซับซ้อน ความสามารถในการทำงานแบบบูรณาการศาสตร์ ความสามารถในการสร้างเครือข่าย ทักษะด้านวัฒนธรรมเชิงธุรกิจและการจัดการ ทักษะการบริหารจัดการโครงการ และความตระหนักในการทำงานวิจัยอย่างต่อเนื่องและเกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม

ประเด็นที่สอง ข้อค้นพบเกี่ยวกับมุมมองเรื่องการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติที่พบว่า นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติมุ่งทำงานวิจัยที่เป็นเลิศใน 3 ลักษณะ ได้แก่ ทำให้แตกต่าง ทำให้เกิดประโยชน์ และทำอย่างต่อเนื่อง ซึ่งข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับคำอธิบายของ European Association for Quality Assurance in Higher Education (2014) และ จรัส สุวรรณเวลา และคณะ (2534) ที่กล่าวว่า การวิจัยเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการเป็นการวิจัยในระดับที่ก้าวกระโดดทางวิชาการ เป็นการค้นหาความรู้ใหม่ที่ไม่มีใครทำและส่งผลที่เป็นประโยชน์ในวงกว้าง เช่นเดียวกันกับ

ที่ วิจารณ์ พานิช (2539) กล่าวว่า นักวิจัยที่ได้รับการยอมรับให้เป็นนักวิจัยดีเด่นหรือนักวิทยาศาสตร์ดีเด่น มักเป็นคนที่ทำวิจัยเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างต่อเนื่อง ทำงานวิจัยแบบกัดติด ได้ความรู้ใหม่ให้ผู้อื่นอ้างอิงอยู่เสมอ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับมุมมองของ ดุจเดือน พันธุมนาวิน (2549) ที่อธิบายว่า องค์ประกอบของการวิจัยที่เป็นเลิศพิจารณาจาก 1) ผลการวิจัยที่มีคุณค่าสามารถนำไปใช้พัฒนาบุคคลและสังคมได้อย่างยั่งยืน และต้องมีประโยชน์ในวงกว้างทั้งในปัจจุบันหรืออนาคต และ 2) คุณภาพของหัวข้อวิจัย ต้องมีความทันสมัย ไม่ซ้ำซ้อนกับงานวิจัยในอดีต และเป็นสหสาขาวิชา อีกทั้งเมื่อพิจารณาจากยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม 20 ปี (2560-2579) ก็สนับสนุนการวิจัยเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ (Frontier research) โดยกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสร้างองค์ความรู้พื้นฐานของประเทศ ซึ่งอธิบายว่าลักษณะของงานประเภทนี้เป็นงานวิจัยที่สร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ (สถานโยบายวิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ, 2560)

ประเด็นต่อมา ข้อค้นพบเกี่ยวกับกระบวนการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ระยะเริ่มต้นก่อรูป ระยะต่อเติมและดำเนินการ และระยะเผยแพร่และขยายผล ซึ่งในแต่ละขั้นตอนมีกิจกรรมย่อยๆ เปรียบเสมือนฟันเฟืองที่ทำหน้าที่เป็นกลไกให้งานวิจัยดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ระยะเริ่มต้นก่อรูป เป็นช่วงก่อนดำเนินการวิจัยและเป็นจุดเริ่มต้นของการทำวิจัยให้โดดเด่น กิจกรรมที่นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติให้ความสำคัญในช่วงนี้ ประกอบด้วย 3 กิจกรรมหลัก ได้แก่ ตั้งเป้าหมายชัดเจน ออกแบบงานให้โดดเด่น และเตรียมทีมให้มีประสิทธิภาพ ช่วงระหว่างดำเนินการวิจัย มีกิจกรรมที่นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติให้ความสำคัญในระยะนี้ ประกอบด้วย 2 กิจกรรมหลัก ได้แก่ บริหารจัดการโครงการได้และกำกับงานด้วยวินัย เมื่อดำเนินการวิจัยสิ้นสุดลง กิจกรรมที่นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติให้ความสำคัญ ประกอบด้วย 3 กิจกรรมหลัก ได้แก่ การนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ คิดโจทย์วิจัยเพิ่ม และเริ่มวางแผนวิจัยใหม่ ผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่า การวิจัย คือ งานสร้างสรรค์ที่ดำเนินการอย่างมีระบบ มีเป้าหมายเพื่อสั่งสมเป็นองค์ความรู้ และใช้องค์ความรู้นั้นสร้างนวัตกรรม (Organization for Economic Co-operation and Development, 2002) นักวิจัยที่เข้าใจและเข้าถึงนัยของการวิจัยตามนี้ จะมีเป้าหมายของการทำวิจัยที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศ ซึ่งข้อค้นพบนี้ใกล้เคียงกับประสบการณ์การทำวิจัยให้สำเร็จของ อาทิวรรณ โชติพิฤกษ์ (2555) นักวิจัยรุ่นใหม่ดีเด่นของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ปี พ.ศ. 2551 ที่เล่าเรื่องสะท้อนประสบการณ์การทำวิจัยในหนังสือก้าวสู่ความเป็นนักวิจัยมืออาชีพ โดยมีจุดประสงค์เพื่อเป็นแนวทางทำวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดงานวิจัยอย่างเป็นขั้นตอนและครบถ้วน โดยกล่าวถึงการก้าวสู่ความเป็นนักวิจัยมืออาชีพใน 3 ช่วง คือ ช่วงแรก เป็นก้าวแรกของการทำวิจัยด้วยการวางแผนการทำวิจัย ประกอบด้วย การเลือกหัวข้อวิจัยและการตั้งคำถามการวิจัย การระบุความสำคัญของงานวิจัย และการสืบค้นและการใช้ข้อมูล ช่วงต่อมาคือ การก้าวสู่ความเป็นนักเขียนรายงานวิจัยมืออาชีพ โดยแนะนำเคล็ดลับในแต่ละขั้นตอนการเขียนงานวิจัย และ

ก้าวสุดท้ายคือ การเป็นนักวิจัยมืออาชีพที่มีทักษะในการนำเสนอผลงานที่น่าสนใจและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ Berman (1999) ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในฐานะนักวิจัยด้านวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ว่า แม้นักวิจัยจะมีความแตกต่างกันตามสาขา แต่คุณลักษณะที่สนับสนุนการทำวิจัยให้สำเร็จ ได้แก่ ความอยากรู้อยากเห็น การสานต่องานในสาขาอย่างต่อเนื่อง เป็นนักคิดและนักปฏิบัติอย่างอิสระ มีความคิดสร้างสรรค์ และมีระเบียบวินัยและจดจ่อในสิ่งที่ทำ ทั้งนี้มีกลยุทธ์ที่เป็นแนวทางปฏิบัติสู่การเป็นนักวิจัยมืออาชีพ ประกอบด้วย การเลือกปัญหาการวิจัย กลไกการทำงานวิจัยที่เป็นส่วนหนึ่งของทักษะการวิจัย การเผยแพร่งานวิจัย การวางแผนพัฒนางานวิจัยให้เชื่อมโยงกัน การบูรณาการงานวิจัยสู่งานอื่น การทำงานร่วมกับลูกศิษย์ และการแสวงหาแหล่งทุน

ประเด็นสุดท้าย ปัจจัยความสำเร็จของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ แบ่งเป็น 3 เงื่อนไข ได้แก่ เงื่อนไขนำ ประกอบด้วย 5 มูลเหตุ คือ ใช้ความรู้เป็นฐาน ใช้ความรักและความสุขขับเคลื่อนงาน รักในการเรียนรู้ มีเจตคติที่ดีต่องาน มีบุคลิกภาพแบบเปิดกว้าง และยึดมั่นในความเชื่อเชิงวิชาการ เงื่อนไขเอื้อ ประกอบด้วย 2 มูลเหตุ คือ ใช้ความคิด และมีความเพียร ส่วนเงื่อนไขเสริม ประกอบด้วย 4 มูลเหตุ คือ แรงส่งจากทีม การสนับสนุนจากคนรอบข้าง การมีตัวแบบให้เรียนรู้ และการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ จากข้อค้นพบดังกล่าว เมื่อใช้มุมมองทางพฤติกรรมศาสตร์ซึ่งเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยการเข้าใจพฤติกรรมของบุคคลโดยใช้ความรู้จากศาสตร์อื่นๆ ตั้งแต่ 2 สาขาวิชาขึ้นไป มาเป็นกรอบในการพิจารณาสาเหตุภายใต้กลุ่มเงื่อนไข เงื่อนไขเอื้อ และเงื่อนไขเสริม พบว่าเป็นสาเหตุจากภายในตัวบุคคล และสาเหตุจากสภาพแวดล้อม (จรรยา สุวรรณทัต, 2559) สาเหตุจากภายในตัวบุคคลหรือสาเหตุด้านจิตใจ ได้แก่ ใช้ความรู้เป็นฐานและใช้ความรักและความสุขขับเคลื่อนงาน รักในการเรียนรู้ มีเจตคติที่ดีต่องาน มีบุคลิกภาพแบบเปิดใจกว้าง ยึดมั่นในความเชื่อเชิงวิชาการ ใช้ความคิด และมีความเพียร ส่วนสาเหตุจากสภาพแวดล้อมรอบตัวบุคคล เช่น แรงส่งจากทีม การสนับสนุนจากคนรอบข้าง มีตัวแบบให้เรียนรู้ และการเรียนรู้เชิงประสบการณ์

ปัจจัยความสำเร็จที่เป็นสาเหตุภายในตัวบุคคล สอดคล้องกับแนวคิดของ ดุจเดือน พันธุมนาวิ (2549) ที่ระบุว่าเงื่อนไขของการทำวิจัยเพื่อความเป็นเลิศที่ประยุกต์จากเงื่อนไข 3 ประการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ประการแรก หลักวิชาความรู้กับการวิจัย การทำวิจัยบนพื้นฐานของหลักทฤษฎีและผลการวิจัยในอดีตที่มีมาตรฐานสูงจะเป็นบันไดให้นักวิจัยสร้างองค์ความรู้ต่อยอดที่มีความน่าเชื่อถือ ประการต่อมาคือ ความเพียรกับการวิจัย นักวิจัยที่ประสบความสำเร็จสู่ความเป็นเลิศ ต้องมีลักษณะดังนี้ คือ สร้างองค์ความรู้ที่ตั้งเดี่ยว มีใจรักงานวิจัยอย่างแท้จริง ทำงานวิจัยเพื่อผลงานวิจัย มีความอดทนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคปัญหา ต้องมีความเพียร ไม่ทำวิจัยแบบง่ายเพื่อให้ได้ผลเร็ว และใช้ปัญญาคิดไตร่ตรองเกี่ยวกับงานวิจัย และประการสุดท้าย คือ คุณธรรมจริยธรรมกับการวิจัย คุณธรรมที่สำคัญคือ ความซื่อสัตย์สุจริตทั้งในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และการเสนอแนะเพื่อนำสู่การปฏิบัติและวิจัยต่อไป นอกจากนี้ยังเทียบเคียงได้กับ

ข้อสรุปของ Smith, Thorpe, & Jackson (2008) ที่ระบุว่า แรงจูงใจ ความคิดสร้างสรรค์ และทักษะด้านการวิจัย เป็นส่วนประกอบหนึ่งของการทำงานวิจัยให้ประสบความสำเร็จ

ส่วนปัจจัยความสำเร็จที่เป็นสาเหตุจากสภาพแวดล้อมตัวบุคคล เป็นสถานการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติทำงานวิจัยที่เป็นเลิศยิ่งขึ้น แบ่งออกเป็น สถานการณ์ที่มาจากบุคคล ใกล้เคียง ได้แก่ แรงส่งจากทีม การสนับสนุนจากคนรอบข้าง และการมีตัวแบบให้เรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยวรรณ บุญเพ็ญ ยุทธนา ไชยจุกุล และดุขมิ โยเหลา (2561) ที่พบว่า ที่ปรึกษาและพี่เลี้ยงในการดำเนินงานวิจัย ผู้นำในหน่วยงาน ทีมงานร่วมทำวิจัย เป็นปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยให้ประสบความสำเร็จ ส่วนสถานการณ์ที่มาจากตนเอง คือ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของวินัย คำสุวรรณ (2542) ที่พบว่า สถานการณ์ที่สำคัญต่อการมุ่งวิจัยเพื่อความเป็นเลิศ ได้แก่ ประสบการณ์การวิจัย บรรทัดฐานการทำงาน โครงสร้างรางวัล และบรรยากาศในการทำงาน ซึ่งมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการมุ่งวิจัยเพื่อความเป็นเลิศ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ผู้วิจัยนำเสนอในส่วนนี้ มาจากข้อค้นพบสำคัญในประเด็นการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ กระบวนการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ และเงื่อนไขความสำเร็จของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศจากมุมมองของนักวิจัยที่ได้รับรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย แบ่งเป็นข้อเสนอแนะต่อกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อการทำวิจัยสู่ความเป็นเลิศ ดังนี้

ข้อเสนอแนะต่อนักวิจัย

1) นักวิจัยทั้งรุ่นเก่า รุ่นกลาง และรุ่นใหม่ที่ปรารถนาจะเป็นนักวิจัยที่ประสบความสำเร็จ สามารถนำข้อค้นพบเกี่ยวกับคุณลักษณะของผลงานที่โดดเด่น และลักษณะการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ มาเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง (Self-learning) ด้านการออกแบบการวิจัย โดยกำหนดเป้าหมายของการทำงานวิจัยใน 3 ประการ คือ 1) ทำให้แตกต่างด้วยการกำหนดหัวข้อวิจัยที่มีความทันสมัย ไม่ซ้ำซ้อนกับงานวิจัยในอดีต และเป็นสหสาขาวิชา 2) ทำแล้วเกิดประโยชน์ โดยคำนึงถึงผลการวิจัยที่มีคุณค่าสามารถนำไปใช้พัฒนาบุคคลและสังคมได้อย่างยั่งยืน และต้องมีประโยชน์ในวงกว้างทั้งในปัจจุบัน และ/หรืออนาคต และ 3) ทำอย่างต่อเนื่อง โดยการทำวิจัยในหัวข้อ

ที่สนใจจริงๆ และให้ทำดังเดียวแบบหลายแง่มุม จึงจะกลายเป็นผู้รอบรู้ในหัวข้อนั้นๆ และเรียกได้ว่ามีความเป็นเลิศ

2) ส่วนข้อค้นพบเงื่อนไขความสำเร็จของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ โดยเฉพาะสาเหตุที่มาจากลักษณะด้านจิตใจซึ่งเกี่ยวข้องกับตัวนักวิจัยเอง นักวิจัยต้องปรับเปลี่ยนชุดความคิดของตนเองเพื่อมุ่งสู่การวิจัยที่เป็นเลิศ (Mindset of research excellence) โดยเชื่อว่าตนเองสามารถก้าวสู่การเป็นนักวิจัยที่เป็นเลิศได้ เริ่มจากทำวิจัยด้วยใจรัก (Passion) มีความสนุกและสุขกับสิ่งที่ทำ ต้องรักในการเรียนรู้ เปิดใจกว้างพร้อมปรับตัวให้ทันสมัยเพื่อปรับปรุงการวิจัยอย่างสม่ำเสมอ ยึดมั่นในความเคร่งครัดเชิงวิชาการ ทำวิจัยอย่างเต็มที่ไม่ใช่ทำเพียงผ่าน และต้องอดทนต่อสู้กับอุปสรรคต่างๆ ให้ถึงที่สุด แม้ทำผิดพลาดก็ไม่ต้องเสียใจหรือกังวล แต่ต้องกลับมาคิดประเมินการดำเนินงานของตนและวางแผนปรับแก้ไขต่อไป (ดุษฎีนิพนธ์ พันธ์ธนาวิณ, 2549)

ข้อเสนอแนะต่อมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในฐานะที่เป็นหน่วยงานต้นสังกัดของนักวิจัย ควรให้ความสำคัญกับบุคลากรด้านวิชาการ (อาจารย์ และนักวิจัย) โดยสามารถนำข้อค้นพบเกี่ยวกับเงื่อนไขความสำเร็จของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศโดยเฉพาะสาเหตุที่มาจากสภาพแวดล้อมของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ มาเป็นแนวทางเพื่อสนับสนุนบรรยากาศการทำวิจัยของบุคลากร เช่น ส่งเสริมการทำงานวิจัยแบบทีมวิจัยมากกว่าทำวิจัยคนเดียว มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการผ่านกลุ่มนักวิจัยที่มีประสบการณ์และเชี่ยวชาญด้านต่างๆ มาให้คำปรึกษาในฐานะตัวแบบการเรียนรู้ (Arthur, 2016) รวมทั้งสนับสนุนการทำงานวิจัยร่วมกับเมธีวิจัยอาวุโสหรือนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติเพื่อเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (On the job learning)

ข้อเสนอแนะต่อแหล่งทุน

ข้อค้นพบเรื่องคุณลักษณะของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ และลักษณะการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ อาจเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานพิจารณาให้ทุนวิจัยหรือคัดเลือกผู้ได้รับรางวัล เช่น สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สามารถนำคำอธิบายคุณลักษณะนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ และการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศเพื่อใช้เป็นข้อมูลเสริมแนวทางหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเพื่อให้ทุนวิจัยหรือรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งหาคำอธิบายเชิงลึกจากกรณีศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพแบบการศึกษาเฉพาะกรณี ซึ่งไม่ได้มีจุดประสงค์เพื่อทดสอบหรือพิสูจน์ความเป็นเหตุผลของปัจจัยความสำเร็จของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ ดังนั้น ผู้สนใจในประเด็นเดียวกันนี้สามารถนำข้อค้นพบเรื่องคุณลักษณะของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติและปัจจัยความสำเร็จของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ ร่วมกับ

การทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาชุดฝึกอบรมจิตลักษณะและทักษะของการทำงานวิจัยที่มุ่งความเป็นเลิศ โดยออกแบบการวิจัยเชิงทดลองหรือกึ่งทดลอง หรืออาจใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานวิจัยที่มุ่งความเป็นเลิศของนักวิจัยในมหาวิทยาลัยวิจัย เป็นต้น

2. ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลเฉพาะนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติสาขาสังคมศาสตร์ ซึ่งยังไม่ครอบคลุมนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติสาขาวิทยาศาสตร์ ดังนั้น จึงเสนอแนะให้ค้นหาแก่นประสบการณ์และลักษณะการทำงานที่เป็นเลิศที่เป็นประสบการณ์จริงของกลุ่มนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติในทุกสาขาวิชา

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กอกแก้ว จันท์กิ่งทอง. (2551). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำวิจัยของอาจารย์มหาวิทยาลัยในจังหวัดสงขลา.

วารสารหาดใหญ่วิชาการ, 6(2), 149-158.

จิรารัตน์ ภูสีฤทธิ์, สีดา สอนศรี, และยุพา คลังสุวรรณ. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำวิจัยของ

บุคลากรสายสนับสนุนระดับพนักงานปฏิบัติการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. *วารสาร*

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 34(3), 30-41.

จรัส สุวรรณเวลา, สุชาติา ชินะจิตร, สุภาพรณ ฌ บางช้าง, และเพชร ภูริวัฒน์. (2534). *บนเส้นทาง*

สู่มหาวิทยาลัยวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จรรยา สุวรรณทัต. (2559). แนวคิดหลักพฤติกรรมศาสตร์และการประยุกต์ใช้ในการสร้างหลักสูตร

การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์, ใน ยุทธนา ไชยจุกุล (บรรณาธิการ) *พฤติกรรมศาสตร์: มุมมองใน*

ศาสตร์ที่แตกต่าง (หน้า 47-57). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดโรจนพรินต์ติ้ง.

ชาย โปธิสิตา. (2562). *ศาสตร์และศิลป์การวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: บริษัท

อมรินทร์พรินต์ติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด.

ดวงเดือน พันธุนาวิน. (2536). *ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม: การวิจัยและการพัฒนาบุคคล*. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ดวงเดือน พันธุนาวิน. (2549). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการวิจัยเพื่อความเป็นเลิศ*. *วารสาร*

พัฒนาบริหารศาสตร์, 46(1), 1-19.

ดวงเดือน พันธุนาวิน. (2553). *ทฤษฎีและผลการวิจัยทางจิตพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการวิจัยและพัฒนา*

บุคคลและสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: หจก.สามลดา.

วิจารณ์ พานิช. (2539). *การบริหารงานวิจัย: แนวคิดจากประสบการณ์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุน

สนับสนุนการวิจัย.

วินัย ดำสุวรรณ. (2542). *การศึกษาตัวแปรที่ส่งผลต่อการวิจัยเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการของ*

อาจารย์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (ปริญญาานิพนธ์ดุสิตบัณฑิต). สาขาวิชาการวิจัย

พฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

พระราชทานพระราชทานแก่คณะบุคคลที่เข้าเฝ้าในโอกาสงานวันนักประดิษฐ์ ประจำปี

2552 และวันนักประดิษฐ์นานาชาติ ครั้งที่ 2 วันที่ 9 กันยายน 2552 สืบค้นจาก

<http://www.openbase.in.th/king09092552>

- ภัทรภร ไตรบุตร, พรรณี ลีกิจวัฒน์, และปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์. (2556). การวิเคราะห์องค์ประกอบที่ส่งเสริมการทำวิจัยของอาจารย์มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*, 12(2), 85-94.
- ปรารถนา อเนกปัญญากุล. (2553). การพัฒนานักวิจัย: แนวทางที่เป็นไปได้. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*, 5(1), 59-70.
- ปิยวรรณ บุญเพ็ญ. (2550). *ค่านิยมสร้างสรรค์และสถานการณ์การทำงานที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการทำงานวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพของบุคลากรสายวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ*. (ปริญญาานิพนธ์มหาบัณฑิต). สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปิยวรรณ บุญเพ็ญ, ยุทธนา ไชยจุล, และดุขฎิ โยเหลา. (2561). สมรรถนะวิจัยและตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยให้ประสบความสำเร็จ: กรณีศึกษานักวิจัยในมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ. *วารสารเกษมบัณฑิต*, 19(1), 73-88.
- ทิพย์วัลย์ ศรีพรม. (2554). การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการทำวิจัยของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคเหนือตอนบน. *วารสารการวิจัยกาสะลองคำ*, 5(2), 6-15.
- ฐิติพร ตันติศรียานุรักษ์, รัชฎา ธิโสภา, และอรดา เกรียงสินยศ. (2550). ปัจจัยที่มีผลต่อการทำวิจัยของบุคลากรสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. *พัฒนาเทคนิคศึกษา*, 20(64), 56-63.
- สมเจตน์ นาคเสวี, อุสมาน ราชฎร์นิยม, และอุสนา เจาะเลาะ. (2553). เจตคติต่อการวิจัยและปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัยของบุคลากรวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. *วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 16(3), 513-533.
- สุวรรณ พรมเขต, บุญบรรจง สายลาด, และราตรี อุบลกาญจน์. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการทำวิจัยของอาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย. *วารสารสาระคาม*, 4(2), 27-42
- สถานนโยบายวิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ. 2560. (ร่าง) *ยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม 20 ปี (พ.ศ. 2560-พ.ศ.2579)*. กรุงเทพฯ: บริษัท โคคูน แอนด์ โค จำกัด.

- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2550). บทที่ 1 ความสำคัญของการวิจัย. ใน *คู่มือนักวิจัยมือใหม่* (หน้า 1-17). กรุงเทพฯ: บริษัททวงศ์สว่างการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2555). *นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติฉบับที่ 8* (พ.ศ.2555-2559). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2560). *ประกาศสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติเรื่อง การเสนอชื่อนักวิจัยเพื่อขอรับรางวัลสภากาวิจัยแห่งชาติ: รางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ.2560*. <http://www.cifs.moj.go.th/main/images/pr/16-09022560-1.pdf>
- สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (2560). *กรอบแนวคิดสำหรับมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพสาขาวิจัย*. <http://www.rpqthailand.com/concept.php>
- อาทิวรรณ โชติพลฤกษ์. (2555). *ก้าวสู่ความเป็นนักวิจัยมืออาชีพ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- APEC and DELOITTE. (2010). *Skills and competencies needed in the research field objectives 2020*. Retrieved from https://recruteurs.apec.fr/files/live/mounts/media/medias_delia/documents_a_telecharger/etudes_apec/skills_and_competencies_needed_in_the_research_field_objectives_2020/6185e35c6eef813aadaf2ee2bac10c6c.pdf
- Arthur, M. (2016). Excellence in research. In O.Tayeb et al. (Eds.), *Becoming a world-class University* (pp. 77-90). Retrieved from doi 10.1007/978-3-319-26380-9_5.
- Berman, F. (1999). *Building a research career*. CRA-W career mentoring workshop. Retrieved from http://math.mit.edu/conferences/wim/conference/career_building.pdf
- European Association for Quality insurance in Higher Education. (2014). The concept of excellence in higher education. Retrieved from <http://www.enqa.eu/index.php/publications/>
- Loftland, J. (1971). *Analyzing social setting*. Belmont, CA: Wadsworth.
- Miles, M.B. & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis*. 2nd edition. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

- Organization for Economic Co-operation and Development. (2002). Frascati manual: Proposed standard practice for surveys on research and experimental development. Retrieved from www.oecd.org/sti/frascati/manual
- Shahrom Md Zain, et al. (2011). Motivation for research and publication: Experience as a Researcher and an academic. *Procedia Social and Behavioral Science*, 18, 213-219. doi: 10.1016/j.sbspro.2011.05.030
- Smith, M.E., Thorpe, R., & Jackson, P.R. (2008). *Management research: Theory and practice*. London: Sage Publications.
- Stake, R.E. (1995). *The art of case study research*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Strike, K.A. (1985). Is there a conflict between equity and excellence? *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 7(4).
- Susan, P. (2014). How to become a successful researcher: Tips for early career researchers. *Scand J Work Environment Health*, 40(4), 432-434. doi: 10.5271/sjweh.3425
- Xi, C & Anderson, R.C. (2008). Reflecting on becoming a successful researcher. *Educ Psychol Rev*, 20, 65-70. doi 10.1007/s10648-007-9065-0

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

การสรุปผลสัมฤทธิ์เป็นแผนภาพความคิดในช่วงระหว่างการเก็บข้อมูล

ตัวอย่างแผนภาพความคิด

ประเด็นคุณลักษณะความเป็นเลิศและความหมายของการทำวิจัยที่เป็นเลิศ

ตัวอย่างแผนภาพความคิด

ประเด็นเงื่อนไขของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แนวคำถามสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง

จุดประสงค์ของการสัมภาษณ์:

การสัมภาษณ์นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำความเข้าใจมุมมองของนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ ใน 4 ประเด็น ได้แก่ คุณลักษณะของความเป็นเลิศและการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ กระบวนการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ ปัจจัยความสำเร็จของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ และการพัฒนางานวิจัยเพื่อให้เกิดความเป็นเลิศของประเทศไทย

ระยะเวลาการสัมภาษณ์: 1-2 ชั่วโมง

ประเด็นคำถาม:

คำถามเกริ่นนำ

1. ขอให้ท่านช่วยเล่าประสบการณ์ทำงานวิจัยในแต่ละช่วงของการทำงาน (ทำอะไร ทำอย่างไร รู้สึกอย่างไร และผลเป็นอย่างไร)
 - 1.1 ช่วงการเป็นนักวิจัยมือใหม่
 - 1.2 ช่วงการเป็นนักวิจัยรุ่นกลาง
 - 1.3 ช่วงการเป็นนักวิจัยมืออาชีพ

คำถามหลัก

ประเด็นที่ 1 คุณลักษณะของความเป็นเลิศ และการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ

- 1.1 เมื่อกล่าวถึง “ความเป็นเลิศ” ในมุมมองของท่านเข้าใจคำนี้ว่าอย่างไร
- 1.2 ท่านได้ตั้งใจที่จะผลิตผลงานที่ตอบสนองต่อ “ความเป็นเลิศ” ดังกล่าวด้วยหรือไม่ และเริ่มคิดมาตั้งแต่เมื่อใด
- 1.3 อะไรคือบริบทหรือปัจจัยแวดล้อม/เงื่อนไขสำคัญ/แรงผลักดันที่ทำให้ท่านมีความคิดดังกล่าว
- 1.4 ในมุมมองของท่าน ลักษณะอย่างไรหรือคุณสมบัติ/องค์ประกอบอะไรบ้างที่สะท้อนความเป็นเลิศในการทำงานด้านต่าง ๆ
- 1.5 “การวิจัย” ในมุมมองของท่านหมายถึงอะไร
- 1.6 การทำงานวิจัยตามมาตรฐานทั่วไปกับการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ ท่านคิดว่าเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร
- 1.7 ถ้ากล่าวถึงการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ ท่านเข้าใจว่าอย่างไร หรือให้ความหมายอย่างไร
- 1.8 จากความหมายที่ท่านอธิบายมานั้น ท่านคิดว่า คุณลักษณะเด่นที่สุดที่ทำให้ตัวท่าน (หรือผลงานวิจัยของท่าน) ได้รับการยกย่องว่าเป็นนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ คืออะไร
- 1.9 ช่วยกรุณาเล่าข้อมูลหรือยกตัวอย่างรูปธรรมว่าท่านได้ทำอะไรบ้าง ที่ส่งผลทำให้ท่านหรือนำพาตัวท่านและงานวิจัยของท่านไปสู่ “ความเป็นเลิศ” หรือ ได้รับการยกย่องว่า “ผลิตผลงานที่เป็นเลิศ”

1.10 ท่านคิดว่าการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศมีความสำคัญหรือส่งผลกระทบต่ออย่างไร

ประเด็นที่ 2 กระบวนการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ

- 2.1 ขอให้ท่านนึกถึงงานวิจัยที่ท่านได้รับรางวัลดีเด่น แล้วช่วยเล่าว่าท่านดำเนินการอย่างไร จนทำให้ประสบความสำเร็จจนได้รับรางวัลนั้น
- 2.2 ในแต่ละขั้นตอนต้องคำนึงถึงความเป็นเลิศตลอดเวลาด้วยหรือไม่ อย่างไร เพราะอะไร

ประเด็นที่ 3 ปัจจัยความสำเร็จของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ

- 3.1 ความสำเร็จของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ ตามมุมมองของท่านคืออะไร
- 3.2 ท่านคิดว่า อะไรคือสาเหตุหรือองค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนหรือทำให้ท่านประสบความสำเร็จในการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศ
- 3.3 ท่านคิดว่าอะไรคือปัญหา/อุปสรรค/จุดอ่อนที่ขัดขวางการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของท่าน
- 3.4 จากปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว ท่านมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร และผลเป็นอย่างไร

ประเด็นที่ 4 ข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริม และ/หรือการสนับสนุนในด้านการพัฒนางานวิจัย เพื่อให้เกิดความเป็นเลิศของประเทศไทย

- 4.1 ท่านคิดว่าจะมีแนวทางการส่งเสริมหรือสนับสนุนด้านการพัฒนางานวิจัยเพื่อให้เกิดความเป็นเลิศของประเทศไทยอะไรบ้าง (ระดับบุคคล ระดับครอบครัว ระดับหน่วยงาน ระดับนโยบายของประเทศ ระดับภูมิภาคอาเซียน)
- 4.2 ท่านคิดว่าทิศทางการวิจัยที่จำเป็นต่อการยกระดับสถานภาพของประเทศ หรือองค์ความรู้ของประเทศไทยในบริบทอาเซียน และบริบทโลก เป็นอย่างไร

ภาคผนวก ค
ตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูล

ประเด็น 1 คุณลักษณะความเป็นเลิศ

คุณลักษณะความเป็นเลิศ	ความเป็นเลิศในมุมมองของท่านเป็นอย่างไร
	ลักษณะหรือองค์ประกอบที่สะท้อนความเป็นเลิศในการทำงานมีอะไรบ้าง

1.1.1 ความเป็นเลิศในมุมมองของท่านเป็นอย่างไร (ความหมายของความเป็นเลิศ)

Quotation	Code	Theme
ทำให้ดีที่สุด		
ความพยายามของเราที่ทำให้มันดีที่สุดเท่าที่มี ความรู้ความสามารถและเงื่อนไข การทำให้ดี ที่สุด เมื่องานสำเร็จก็คือความเป็นเลิศ (วรศักดิ์)	ทำให้ดีที่สุดเท่าที่มีความรู้ ความสามารถและเวลา	ทำให้ดีที่สุดภายใต้ เงื่อนไข ความ สามารถ และความรู้
อย่างสมมติว่าเรื่องน้ำตาลนี่ซึ่งคือกำหนดเวลามัน คือปีหนึ่ง แต่ตอนที่ผมส่งเข้าในรางวัลผลงานวิจัย นี่ก็จะน่าจะประมาณสามปี แต่ว่าในระหว่างตั้งแต่ ปีที่หนึ่งถึงตั้งแต่จบตอนแรกก็เป็นงานที่ผมคิดว่า มันก็ใช้ได้พอสมควรเพราะว่าอันนั้นก็ก็จะ ตอบโจทย์ว่าจะแก้ปัญหาอย่างไร แต่ว่าผมก็ยังแก้ เรื่อยๆจนกระทั่ง คืองานส่งเรียบร้อยแล้วอะไร พวกนี้ก็แก้มาเรื่อยๆ...เพราะฉะนั้น งานบางอย่าง มันก็ขึ้นกับข้อจำกัดในอะไรหลายๆอย่าง โดยเฉพาะเรื่องเงินทุนอะไรพวกนี้ ซึ่งแม้ว่าปกติ ผมของทุน ผมจะพยายามขอยาวๆ แล้วก็ ทำงานน้อยๆหมายถึงว่าน้อยขึ้นนี้แต่ว่าหลายๆ ชิ้นที่ออกมาก็ยังรู้สึกว่ามันยังไม่น่าพอใจเท่าไร อะไรพวกนี้ ถ้าในแง่ที่ว่าเราก็คงอยากทำงานให้ดี แต่ถ้าถามว่างานที่เราทำมันดีเลิศหรือเปล่านั้นผม ไม่ค่อยกล้าพูด คือไม่ใช่ไม่กล้าพูดเท่านั้นคือมันใจ ว่าอย่างน้อยมีบางชิ้นที่มันไม่เท่าที่เรายากเห็น (วิโรจน์)	ทำให้ดีที่สุดแม้จะมีข้อจำกัด (เวลา และเงินทุน)	
ที่ดีกว่าเดิมนี้ผมเฉยๆนะ เพราะว่าก็คือเอาเป็นว่า ไม่สุขเอาเท่ากินแล้วกันคือพยายามทำให้ดี (วิโรจน์)	พยายามทำให้ดี	
เราพยายามให้มันมีมาตรฐานอย่างดีที่สุดเท่าที่ เราจะรู้ได้ในช่วงนั้นนะคะ (ดวงเดือน)	ทำให้มีมาตรฐานอย่างดีที่สุดเท่าที่มี ความรู้	
นิยามว่าจะต้องเป็นเลิศก็คือทำให้ดีที่สุด (หัวเราะ) ก็เกิดจากมุมมองการรับรู้ของตัวเอง ใน การทำงานก็คือทำให้ดีที่สุดในทุกกระบวนการที่ เกี่ยวข้อง แล้วก็คิดว่าทุกอย่างเป็นในแง่ของการ พัฒนากระบวนการทั้งหมด ถ้าทำกระบวนการให้ ดีผลลัพธ์ก็น่าจะออกมาดี ก็คือทั้ง output outcome....ท้ายที่สุดแล้วเราได้อะไรที่	ทำให้ดีที่สุดในทุกขั้นตอน พิจารณา จาก 3 เรื่อง คือ ความครบถ้วน ตอบโจทย์ และถูกต้องตาม กระบวนการวิจัย	ทำให้ดีที่สุดในทุก ขั้นตอนตามความ ครบถ้วน และ ความถูกต้อง

Quotation	Code	Theme
<p>สังเคราะห์ออกมาแล้วเราได้อะไร outcome คือ ประโยชน์ โดยกระบวนการที่ว่า เป็นเลิศก็คือทำให้ดีที่สุดให้ครบถ้วน แล้วก็ตอบโจทย์ทั้งหมด แล้วก็ถูกต้องตามกระบวนการวิจัยที่เราเขียนไว้ (พิรงรอง)</p>		
<p>นิยามว่าจะต้องเป็นเลิศก็คือทำให้ดีที่สุด (หัวเราะ) ก็เกิดจากมุมมองการรับรู้ของตัวเอง ในการทำงานก็คือทำให้ดีที่สุดในทุกกระบวนการที่เกี่ยวข้อง แล้วก็คิดว่าทุกอย่างเป็นในแง่ของการพัฒนากระบวนการทั้งหมด ถ้าทำกระบวนการให้ตีผลลัพธ์ก็น่าจะออกมาดี ก็คือทั้ง output outcome...ท้ายที่สุดแล้วเราได้อะไรที่สังเคราะห์ออกมาแล้วเราได้อะไร outcome คือ ประโยชน์ โดยกระบวนการที่ว่า เป็นเลิศก็คือทำให้ดีที่สุดให้ครบถ้วน แล้วก็ตอบโจทย์ทั้งหมด แล้วก็ถูกต้องตามกระบวนการวิจัยที่เราเขียนไว้ (พิรงรอง)</p>	<p>ทำให้ดีที่สุดในทุกชั้นตอน พิจารณาจาก 3 เรื่อง คือ ความครบถ้วน ตอบโจทย์ และถูกต้องตามกระบวนการวิจัย</p>	
<p>ที่เราทำเนี่ยหนึ่งเราจะต้องทำให้ดีกว่าทำให้ดีเนี่ย เนื่องจากเราเป็นนักวิจัยแล้วก็รู้ว่ากระบวนการวิจัยที่ถูกต้องมันจะต้องทำยังไง เราจะไม่มีการ make up ข้อมูลหรืออะไรทุกอย่างเนี่ย ต้องโปร่งใสหมดแล้วก็บอกได้ว่าสิ่งที่เราเอามาเนี่ยมันเป็น fact จริงๆ มันเป็นข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงจริงๆ เครื่องไม้เครื่องมือที่จะลงไปทำเราก็จะไม่ใช้วิธีสุกเอาเผากินหมายถึงว่าสร้างกันจริงๆ จังๆ แล้วก็เพื่อที่จะไปใช้ได้ เพราะฉะนั้นอันนั้นมันก็เป็นในสิ่งที่ทุกครั้งที่เราลงไปทำมันเราก็จะคำนึงถึงคุณภาพในแต่ละ Part ของงาน (บุญเรียง)</p>		
ทำให้ดีกว่าเดิม		
<p>ถึงแม้เราคิดว่ามันดีที่สุดแล้ว แต่จริงๆ แล้วมันก็อาจจะมีจุดบกพร่องหรือขาดความสมบูรณ์อะไรบางอย่างไป...ก็รู้สึกว่ามันยังไม่สมบูรณ์มันก็เป็นอย่างนี้เรื่อยๆ กับงานทุกชิ้น...ครั้งที่สองเราก็จะใส่ประเด็นอะไรที่คิดว่าควรจะเพิ่มเติมเข้าไป (วรศักดิ์)</p>	<p>ทำให้ดีกว่าครั้งที่ผ่านมา/ทำให้ดีกว่าเรื่องที่ผ่านมา</p>	<p>ทำให้ดีขึ้นกว่าเดิม</p>
<p>ไม่หยุดยั้งที่เหมือนกับว่าไม่เคยคิดว่ามีอะไรที่เราคิดว่าดีที่สุดแล้วหมายความว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องหน้าที่จะต้องดีกว่านี้อีกคล้ายๆ อย่างนั้น เหมือนกับว่าทำให้มันดีขึ้นเรื่อยๆ คล้ายๆ อย่าง</p>		

Quotation	Code	Theme
นั่นล่ะ แล้วก็ไม่ได้คิดว่าจะต้องหยุดความดีเอาแค่นี้ก็พออะไรอย่างนี้ (ดวงเดือน)		
ทำให้มันดีกว่าเรื่องที่ผ่านมา เรื่องสุดท้ายนี้ก็ต้องดีกว่าเรื่องที่ผ่านมา ที่นี้ดีกว่าได้ยังไงนี่คือสิ่งสำคัญ (ดวงเดือน)		
ทำให้เกิดผลดีที่สุด		
อะไรทุกอย่างในโลกนี้ที่ทำให้มันดีที่สุดนี่นะ ให้มันเกิดผลดีที่สุดนี่มันยากทั้งนั้นไม่ใช่ว่างานวิจัยมันยากอย่างเดียวกันะ ทุกงานนี่มันยากทั้งนั้นถ้าเราตั้งใจทำให้ผลดีที่สุด (ดวงเดือน)	ทำให้เกิดผลดีที่สุด	

1.1.2 ลักษณะหรือองค์ประกอบที่สะท้อนความเป็นเลิศในการทำงานมีอะไรบ้าง (ลักษณะของความเป็นเลิศในการทำงาน)

Quotation	Code	Theme
พัฒนาให้ตัวเองมีความก้าวหน้าในเรื่องวิธีการให้ได้มากที่สุดนะคะ ซึ่งมันก็เป็นเรื่องที่ทำให้เรารู้สึกว่ามันต้องต่อสู้ แล้วเราก็ไม่ใช่เราต้องไปต่อสู้กับมนุษย์อื่นนะ เราไม่ชอบชกมวยอะไรอย่างนี้ใช่ไหม เราชอบต่อสู้กับวิชาการมากกว่าใช่ไหม (ดวงเดือน)	ไม่หยุดพัฒนาตัวเอง	การทำให้ดีกว่าเดิม คือ การไม่หยุดพัฒนาตนเอง แสวงหาเพื่อค้นพบสิ่งใหม่ ตั้งใจทำให้เกิดผลดีที่สุด และไม่ยอมแพ้ต่อข้อเรียกร้องของใครๆ
อะไรทุกอย่างในโลกนี้ที่ทำให้มันดีที่สุดนี่นะ ให้มันเกิดผลดีที่สุดนี่มันยากทั้งนั้นไม่ใช่ว่างานวิจัยมันยากอย่างเดียวกันะ ทุกงานนี่มันยากทั้งนั้นถ้าเราตั้งใจทำให้ผลดีที่สุด (ดวงเดือน)	ตั้งใจทำให้ผลดีที่สุด	
แล้วเราก็ไม่ยอมส่งด้วยจนกว่าฉันจะทำให้มันดีที่สุดอย่างที่เราต้องการให้มันดีคือเราไม่ยอมแพ้แก่ข้อเรียกร้องของใครที่เราเห็นว่ามันไม่สำคัญเท่าการทำงานนั้นให้ได้มาตรฐานแล้วงานนั้นมันจะอยู่ในโลกนี้นานกว่าคนที่ไปเรียกร้องเรา นานกว่าตัวเราเองอีกเยอะแยะจริงไหมคะอาจารย์ แล้วถ้าเราทำตามที่เขาเรียกร้องแล้วมันออกมาไม่ดีเขารับผิดชอบไหม ไม่ด่าว่าเราตายเลยจริงไหม อาจารย์มันเรื่องอะไร เราจะต้องสู้ สู้ขาดใจเลยนะอย่าไปยอมเอามาตรฐานบ้าง อันนี้คือเรื่องเหตุผลที่ลงมือทำ (ดวงเดือน)	ไม่ยอมแพ้แก่ข้อเรียกร้องของใคร	
ทำให้ดีกว่าเดิมก็คือต้องแสวงหามันถึงจะทำได้ ไม่ใช่อยู่ๆไปผ่นขึ้นมาจริงไหมคะอาจารย์ มันต้องมีหลักฐาน (ดวงเดือน)	แสวงหาเพื่อพบโอกาสใหม่ๆ	

Quotation	Code	Theme
<p>ถ้าเราจะทำงานพัฒนาชุมชนเนี่ยเราก็ควรจะใช้ ความชำนาญการของเรา ความเชี่ยวชาญของเรา ความมีเครดิตของเราลงไปทำ คือพูดอะไรแล้ว ชาวบ้านเขาเชื่อเรา เขาทำตามเรา ผมก็เลยเอา โบราณคดีลงไปทำกับพัฒนาชุมชน (สายัณห์)</p>	<p>ใช้ความเชี่ยวชาญที่มี และความเชื่อ ใจที่ชาวบ้านมอบให้</p>	

ภาคผนวก ง

วิธีการตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็นมิติการถ่ายโอนผลการวิจัย

ถอดประสบการณ์จากวงสนทนานักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ 2562

ในวันนักประดิษฐ์ ปี พ.ศ.2562

วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2562

9 ข้อคิดดีๆ จากนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติรุ่นพี่ปี 62

การก้าวสู่ความสำเร็จไม่ใช่เรื่องยาก ถ้า.....

1. สร้างแผนที่การเป็นนักวิจัย หาให้เจอว่าตัวเองเชี่ยวชาญอะไรและเดินตามความเชี่ยวชาญนั้น
2. ฟังและคิดให้เป็น
3. วิเคราะห์และแก้ไขปัญหาได้
4. หาช่องว่างของปัญหาให้เจอ
5. กำหนดโจทย์วิจัยจากความต้องการของสังคมและสถานการณ์ในพื้นที่
6. ลงมือทำจริง
7. พูดคุยกับนักวิชาการหลากหลายสาขา
8. พยายามให้ถึงที่สุด
9. เมื่อล้มเหลวต้องลุกขึ้นสู้ต่อ

	ประวัติผู้วิจัย
ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย)	นางสาว นริสรา พึ่งโพธิ์สภ
ชื่อ-นามสกุล (ภาษาอังกฤษ)	Miss Narisara Peungposop
ตำแหน่งทางวิชาการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.
ที่ทำงาน	สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110
เบอร์โทรศัพท์	ที่ทำงาน: 02-649-5000 ต่อ 17626 มือถือ: 081-327-8672
Email	narisarap24@gmail.com

คุณวุฒิ สาขาวิชา และสถาบันที่สำเร็จการศึกษา

วุฒิการศึกษา	คุณวุฒิ/สาขาวิชา	คณะ/สถาบัน	ปีที่สำเร็จ
ร.บ.	สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา (เกียรตินิยมอันดับ2)	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	2543
ศศ.ม.	ประชากรศาสตร์	วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	2545
ศศ.ด.	ประชากรศาสตร์	วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	2552

ความเชี่ยวชาญ/ความสนใจ

ประเด็น: การถ่ายทอดทางสังคม การอบรมเลี้ยงดู ประชากรกับการพัฒนา
วิธีการวิจัย: การสังเคราะห์งานวิจัย การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลงานทางวิชาการ

1. บทความวิจัยตีพิมพ์ในวารสารวิชาการระดับชาติและนานาชาติ

นริสรา พึ่งโพธิ์สภ. (2554). รูปแบบและอุปสรรคของแนวทางการควบคุมภาวะโภชนาการเกินของเด็กวัยเรียนในประเทศไทย. *วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา*, 9(1), 55-71.

นริสรา พึ่งโพธิ์สภ. (2554). การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดากับการเกิดภาวะอ้วนในเด็ก. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 17(2), 1-18.

นริสรา พึ่งโพธิ์สภ. (2556). สิ่งที่ต้องทำและสิ่งที่ไม่ควรทำในการพัฒนาเค้าโครงวิจัยสำหรับนักวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 19(1), 1-22.

นริสรา พึ่งโพธิ์สภ และ ฐาศุภร์ จันประเสริฐ. (2557). ปัจจัยด้านจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ: การสังเคราะห์งานวิจัยด้วยการวิเคราะห์ห่อภิมาณ. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 20(1), 35-52.

- นริศรา พึ่งโพธิ์สภ** ฐาศุภร์ จันประเสริฐ ดุขภู โยเหลา และเชาวนี แก้วมโน. (2559). การรับรู้ภาพลักษณ์แบรนด์ การสร้างแบรนด์ภายใน และความยึดมั่นด้านความรู้สึกรู้สึกต่อแบรนด์องค์กรของบุคลากรในมหาวิทยาลัย. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา*, 8(2), 71-91.
- ธีรพงศ์ บำเพ็ญทาน และ**นริศรา พึ่งโพธิ์สภ**. (2559). สถานการณ์ทางสังคมและจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมใฝ่รู้ใฝ่เรียนดนตรีของนักเรียนวิชาเอกดนตรีระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา*, 8(11), 194-209.
- อรพรรณ พงศ์ประยูร และ**นริศรา พึ่งโพธิ์สภ**. (2559). สถานการณ์ในการเรียนและความมีเหตุมีผลที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้แบบนักวิทยาศาสตร์รุ่นเยาว์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนวิทยาศาสตร์และโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วไป. *Veridian e-journal ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 9(3), 314-325.
- นริศรา พึ่งโพธิ์สภ**. (2560). สถานภาพ ช่องว่างความรู้ และทิศทางของบทความวิจัยด้านพฤติกรรมศาสตร์: การสังเคราะห์บทความวิจัยในวารสารพฤติกรรมศาสตร์. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 23(2), 1-22.
- Kijthorntham, W. & **Peungposop, N.** (2012). The Evaluation of Basic Education Provision Policy for HIV/AIDS-Affected Children in Thailand. *International Journal of Behavioral Science*, 7(1), 73-82.
- Intarakamhang, U. & **Peungposop, N.** (2014). Effective Improvement of Talent Management for Continuing of Managing Government. *Asian Social Science*, 10(1), 124-137.
- Peungposop, N.** & Junprasert, T. (2014) .The Research Review on Type of Child Rearing Practices and Childhood Obesity. *International Journal of Behavioral Science*, 9(1), 59-72.
- Mohan, K.P., **Peungposop, N.** & Junprasert, T. (2016). State of the Art Behavioral Science Research: A Review of the Publications in the International Journal of Behavioral Science. *International Journal of Behavioral Science*, 11(1), 1-18.
- Chansaengsee, S., **Peungposop, N.** & Junprasert, T. (2017). The Context and Sustainability of Social Identity of a Homeschool Group in Thailand. *International Journal of Behavioral Science*, 12(1), 55-68.
- Intarakhamhang, U., Kijthorntham, W., & **Peungposop, N.** (2017). Causal Model of Work Behaviors in the Narcotics Control Board, Thailand. *International Journal of Behavioral Science*, 12(2), 110-124.

2. บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ฉบับเต็มจากการประชุมวิชาการระดับชาติหรือนานาชาติ

-

3. ตำรา/หนังสือ

Mohan, K.P. & Peungposop, N. (2015). Building Resilience: A Behavioral Science Perspective for Effective Management during Global Disasters and Public Health Crises. In Gerald, K.L. & Corbin, M.C. (Eds), *Global Point of Care: Strategies for Disasters, Emergencies, and Public Health Resilience* (pp. 497-506). Washington, DC: AACCC Press.

4. ทุนวิจัยที่ได้รับ

หัวหน้าโครงการวิจัย

1. โครงการวิจัยเรื่องคุณลักษณะของความเป็นเลิศและปัจจัยความสำเร็จของการทำงานวิจัยที่เป็นเลิศของนักวิจัยที่ได้รับรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ. ทุนวิจัยงบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ 2560. (หัวหน้าโครงการวิจัย)
2. โครงการวิจัยเรื่องกระบวนการพัฒนานักวิจัยของนักวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. ทุนวิจัยงบประมาณรายได้สถาบัน ประจำปีงบประมาณ 2560. (หัวหน้าโครงการวิจัย)
3. โครงการวิจัยเรื่องการสังเคราะห์องค์ความรู้ทางพฤติกรรมศาสตร์จากวารสารพฤติกรรมศาสตร์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. ทุนวิจัยงบประมาณรายได้สถาบัน ประจำปีงบประมาณ 2557. (หัวหน้าโครงการวิจัย)
4. โครงการวิจัยเรื่องการสังเคราะห์งานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางจิตและสังคมที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย. ทุนวิจัยงบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ 2555. (หัวหน้าโครงการวิจัย)
5. โครงการวิจัยเรื่องการประมวลและสังเคราะห์ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ให้ความสำคัญ. ทุนวิจัยงบประมาณรายได้มหาวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ 2548. (หัวหน้าโครงการวิจัย)

ผู้ร่วมวิจัย

1. โครงการวิจัยเรื่องกระบวนการการเป็นหนี้และความสามารถในการชำระหนี้ของข้าราชการครู: พหุกรณีศึกษา. ทุนวิจัย สกว. ประจำปีงบประมาณ 2560. (ผู้ร่วมวิจัย)
2. โครงการประเมินผลการดำเนินงานของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ประจำปีงบประมาณ 2561. (ผู้ร่วมวิจัย)
3. โครงการนำวิทยาการบริหารความเสี่ยงในเชิงพฤติกรรมศาสตร์มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปล่อยชั่วคราว. ทุนวิจัยสำนักงานศาลยุติธรรม ประจำปีงบประมาณ 2559. (ผู้ร่วมวิจัย)
4. โครงการแนวทางยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและสมรรถนะในการประกอบอาชีพ. ทุนวิจัยสภาการศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2559. (ผู้ร่วมวิจัย)
5. โครงการปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนโดยการชี้แนะและให้คำปรึกษา. ทุนวิจัยงบประมาณสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ 2558. (ผู้ร่วมวิจัย)

6. โครงการพัฒนาระบบบริหารผลงานและสมรรถนะ: การศึกษาเพื่อพัฒนาระบบบริหารผลการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับบริบทของราชการพลเรือนสามัญของไทย. ทุนวิจัยงบประมาณสำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานบุคคล สำนักงาน ก.พ. ประจำปีงบประมาณ 2558. (ผู้ร่วมวิจัย)
7. โครงการปรับปรุงประสิทธิภาพระบบข้าราชการผู้มีผลสัมฤทธิ์สูงและพัฒนาเครื่องมือการติดตามและประเมินผลการใช้ประโยชน์กลุ่มกำลังคนคุณภาพในระบบราชการศูนย์นักบริหารระดับสูง. ทุนวิจัยงบประมาณสำนักงาน ก.พ. ประจำปีงบประมาณ 2558. (ผู้ร่วมวิจัย)
8. โครงการวิจัยพัฒนาหลักสูตรและจัดฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับอาเซียนของบุคลากรภาครัฐในสวนภูมิภาค. ทุนวิจัยงบประมาณศูนย์นักบริหารระดับสูง สำนักงาน ก.พ. ประจำปีงบประมาณ 2557. (ผู้ร่วมวิจัย)
9. โครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารกำลังคนคุณภาพเพื่อความต่อเนื่องในการบริหารราชการ. ทุนวิจัยงบประมาณสำนักงาน ก.พ. ประจำปีงบประมาณ 2557. (ผู้ร่วมวิจัย)
10. โครงการสำรวจและวิจัยความตระหนักรู้ในเรื่องสิทธิของผู้บริโภคในกิจการโทรคมนาคม. ทุนวิจัยงบประมาณ กสทช. ประจำปีงบประมาณ 2556. (ผู้ร่วมวิจัย)
11. โครงการศึกษาและประเมินผลการดำเนินงานกองทุนคุ้มครองเด็กและค้นหาโครงการต้นแบบ. ทุนวิจัยงบประมาณกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ประจำปีงบประมาณ 2556. (ผู้ร่วมวิจัย)
12. โครงการการประเมินผลจากการชมภาพยนตร์เพื่อสร้างแรงบันดาลใจของนิสิตปริญญาตรีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ทุนวิจัยงบประมาณรายได้มหาวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ 2556. (ผู้ร่วมวิจัย)
13. โครงการวิจัยความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นพหุระดับระหว่างลักษณะทางจิตสังคมของครู การปลูกฝังอบรมนักเรียนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองที่มีต่อจิตพอเพียง และพฤติกรรมรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียนในโรงเรียนแบบอย่าง “สถานศึกษาพอเพียง”. ทุนวิจัยงบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ 2554. (ผู้ร่วมวิจัย)
14. โครงการศึกษาเกี่ยวกับภาวะสมรสและทัศนคติต่อการสมรสของสตรีไทยในสังคมยุคใหม่. ทุนวิจัยงบประมาณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ประจำปีงบประมาณ 2552 (ผู้ร่วมวิจัย)
15. โครงการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรการวิจัยชุมชนด้านครอบครัว. ทุนวิจัยงบประมาณสำนักงานกิจการสตรีและครอบครัว กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ประจำปีงบประมาณ 2552. (ผู้ร่วมวิจัย)

5. รายงานวิจัยที่ตีพิมพ์เผยแพร่

อ้อมเดือน สดมณี ดวงเดือน แซ่ตั้ง **นริศรา พิงโพธิ์สภ** และฐาศุภกร์ จันประเสริฐ. (2553). *ปัจจัยเชิงบูรณาการที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานอย่างมีจริยธรรมของแกนนำชุมชนในภาคกลาง: การศึกษาระยะที่สอง, รายงานวิจัยฉบับที่ 133*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อังศินันท์ อินทรกำแหง และ **นริศรา พึ่งโพธิ์สถ.** (2556). รายงานการศึกษาศึกษาการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารกำลังคนคุณภาพเพื่อความต่อเนื่องในการบริหารราชการ, รายงานวิจัยฉบับที่ 142. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ดุขฎิ โยเหลา **นริศรา พึ่งโพธิ์สถ** ธาตุศุภร์ จันประเสริฐ ปิยรัฐ ธรรมพิทักษ์ อุษา ศรีจินดารัตน์ อีระชน พลโยธา ชัญญา ลีศัตร์ฟูาย ภิญญาพันธ์ ร่วมชาติ และ ศรีณย์ พิมพ์ทอง. (2556). การศึกษาและประเมินผลการดำเนินงานกองทุนคุ้มครองเด็กและค้นหาโครงการต้นแบบ, รายงานวิจัยฉบับที่ 164. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นริศรา พึ่งโพธิ์สถ และธาสุภร์ จันประเสริฐ. (2557). การสังเคราะห์งานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางจิตและสังคมที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย, รายงานวิจัยฉบับที่ 149. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อังศินันท์ อินทรกำแหง พลฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์ วิชดา กิจธรรรม **นริศรา พึ่งโพธิ์สถ** ธาตุศุภร์ จันประเสริฐ และวิริณธิ์ กิติพิชัย. (2557). การพัฒนาหลักสูตรและจัดฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับอาเซียนของบุคลากรภาครัฐในส่วนภูมิภาค, รายงานวิจัยฉบับที่ 152. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ดุขฎิ โยเหลา **นริศรา พึ่งโพธิ์สถ** ศรีณย์ พิมพ์ทอง และวิไลลักษณ์ ลังกา. (2557). การประเมินผลจากการชมภาพยนตร์เพื่อสร้างแรงบันดาลใจของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, รายงานวิจัยฉบับที่ 153. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อังศินันท์ อินทรกำแหง วิชดา กิจธรรรม **นริศรา พึ่งโพธิ์สถ** และ ขจรศักดิ์ เขียวน้อย. (2558). รายงานผลการศึกษาวิจัยพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงาน ป.ป.ส, รายงานวิจัยฉบับที่ 166. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ภาระงานด้านการสอน

ระดับปริญญาโท

วป 541 พื้นฐานทางสังคมเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์

วป 581 การถ่ายทอดทางสังคมกับพัฒนาการของมนุษย์

ระดับปริญญาเอก

วป 703 การวิจัยเชิงคุณภาพ (อาจารย์ผู้สอนร่วม)

วป 781 การถ่ายทอดทางสังคมเกี่ยวกับการทำงาน (อาจารย์ผู้สอนร่วม)

ประสบการณ์การฝึกอบรม

1. “Mind Map” เครื่องมือพัฒนาความจำ เพื่อความสำเร็จของงาน โดย สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2552

2. การวิจัยเชิงปริมาณ แบบสหวิทยาการ ชุดวิชาที่ 1 เรื่อง การเขียนข้อเสนอเค้าโครงวิจัยที่เข้ามาตรฐาน โดย ศูนย์วิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ระหว่างวันที่ 25-27 มีนาคม 2553
3. การวิจัยเชิงปริมาณ แบบสหวิทยาการ ชุดวิชาที่ 3 เรื่อง การสร้างแบบวัดทางจิตพฤติกรรมศาสตร์ที่มีมาตรฐานสูง โดย ศูนย์วิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ระหว่างวันที่ 4-6 พฤษภาคม 2553
4. การวิจัยเชิงปริมาณ แบบสหวิทยาการ ชุดวิชาที่ 4 เรื่อง สมมติฐานการวิจัยกับทักษะการวิเคราะห์ทางสถิติที่เหมาะสม โดย ศูนย์วิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ระหว่างวันที่ 27-29 พฤษภาคม 2553
5. การอบรมเชิงปฏิบัติการระยะสั้น “การวิจัยเชิงปฏิบัติการ: ศาสตร์และศิลป์เพื่อประโยชน์สุขของปวงชน รุ่นที่ 6 โดย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ระหว่างวันที่ 10-21 ตุลาคม 2554
6. “Case Study Methods and Small-n research design” IPSA-NUS Summer School in Research Methods in Social and Political Science [National University of Singapore] during June 25-July 6 2012
7. จริยธรรมการวิจัยพื้นฐานและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จัดโดย วิทยาลัยเซนต์หลุยส์ ร่วมกับ ชมรมจริยธรรมการวิจัยในคนในประเทศไทย ระหว่างวันที่ 2-3 ตุลาคม 2556
8. International Conference: New Directions for Research and Evaluation “Meta-Ethnography Research, Mixed Synthesis Research and Collaborative Evaluation” by Faculty of Education and Graduate School, Naresuan University during January 10-13 2014
9. การอบรมเชิงปฏิบัติการระยะสั้น “วิธีวิทยาการวิจัยทางสังคมศาสตร์แนวใหม่” รุ่นที่ 2 โดย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ระหว่างวันที่ 4-13 กรกฎาคม พ.ศ. 2559
10. การอบรมระยะสั้นเรื่อง “Visual Note: Graphic Facilitation Workshop” จัดโดยบริษัท BVC Asia ระหว่างวันที่ 20-21 กรกฎาคม พ.ศ.2561
11. การอบรมระยะสั้นเรื่อง “การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ” จัดโดย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ระหว่างวันที่ 23-26 กรกฎาคม พ.ศ.2561
12. การอบรมระยะสั้นเรื่อง “Visual Story Telling Workshop” จัดโดยบริษัท Visual Thinking Thailand เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2561

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
<http://bsri.swu.ac.th>